

**STRATEGIA ROZWOJU
POWIATU SANDOMIERSKIEGO
NA LATA 2014 – 2020**

Sandomierz 2014

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. UWARUNKOWANIA I WYZWANIA ROZWOJOWE.....	4
1.1 Wyzwania współczesnego świata	4
1.2 Krajowe uwarunkowania rozwojowe	4
1.3 Uwarunkowania lokalne	6
2. DIAGNOZA.....	8
2.1 Położenie geograficzne i jego znaczenie	8
2.2 Rys historyczny	10
2.3 Demografia	10
2.4 Struktura podmiotów gospodarczych	19
2.5 Zatrudnienie i bezrobocie	22
2.6 Rolnictwo	32
2.7 Mienie powiatu sandomierskiego.....	34
2.8 Infrastruktura drogowa i kolejowa	36
2.9 Infrastruktura społeczna	38
2.9.1 Ochrona zdrowia.....	38
2.9.2 Pomoc społeczna	39
2.9.3 Oświata.....	42
2.9.4 Kultura.....	44
2.9.5 Sport.....	45
2.9.6 Turystyka	45
2.9.7 Stowarzyszenia i organizacje społeczne	47
2.9.8 Bezpieczeństwo publiczne mieszkańców Powiatu Sandomierskiego	48
2.10 Środowisko naturalne	51
2.10.1 Ochrona wód	51
2.10.2 Kopaliny	54
2.10.3 Ochrona powietrza	55
2.10.4 Hałas.....	56
2.10.5 Ochrona przyrody	56
2.10.6 Gospodarka odpadami	59
3. ANALIZA SWOT	60
4. MISJA STRATEGII	64
5. PLAN OPERACYJNY STRATEGII.....	65
6. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI.....	78
7. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA, PONADREGIONALNA I REGIONALNA POWIATU SANDOMIERSKIEGO.....	79
8. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII	81
8.1 Wdrażanie.....	81
8.2 Monitoring.....	82
9. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	83

WPROWADZENIE

Inicjatywa opracowania *Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego na lata 2014 - 2020* wynika przede wszystkim z potrzeby dostosowania jej zapisów do wyzwań rozwojowych stojących przed Polską, a zarazem Województwem Świętokrzyskim, jak i Powiatem Sandomierskim. Podstawą opracowania jest ponadto ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2006 r. Nr 227 poz. 1658).

Zmiana uwarunkowań gospodarczych, politycznych, społecznych powoduje, że aktualizacja strategicznych programów rozwojowych jest koniecznością. Strategia jest narzędziem kreowania rozwoju w jednostce samorządu terytorialnego. Stanowić ona odpowiedź na wyzwania wynikające z kierunków rozwoju Europy i kraju przy efektywnym wykorzystaniu lokalnych potencjałów. Strategia pozwala zhierarchizować potrzeby gospodarcze, społeczne i ekologiczne i wyznaczyć kierunki zmian. Jej posiadanie ułatwia lokalnym władzom podejmowanie decyzji, planowanie w zakresie pozyskiwania środków pozabudżetowych (między innymi z budżetu Unii Europejskiej).

Strategia Rozwoju Powiatu Sandomierskiego lata 2014-2020 jest narzędziem, którego zadaniem jest wspomaganie planowania i zarządzania tymi dziedzinami działalności gospodarczej i społecznej powiatu, które wchodzą w jego zakres kompetencji, ale także tymi, które pozostają poza zakresem kompetencji tego szczebla, a stanowią przedmiot żywotnych zainteresowań społeczności lokalnej. Stanowi pomost współpracy między samorządem lokalnym a innymi szczeblami władzy publicznej (administracją samorządową gmin i województwa oraz administracją rządową). Ze względu na układ kompetencji w zakresie polityki gospodarczej głównymi partnerami powiatu jest obecnie samorząd wojewódzki oraz samorzady gminne.

Przedstawiona poniżej Strategia została opracowana przez powołany Zarządzeniem Starosty Sandomierskiego nr 31/2013 z dnia 25 września 2013 r. Zespół ds. opracowania *Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego na lata 2014 – 2020*. W skład Zespołu weszli:

- 1) Wojciech Dzieciuch – Wicestarosta – Przewodniczący,
- 2) Witold Surowiec - Członek Zarządu Powiatu w Sandomierzu,
- 3) Bernadeta Ślęzak – Naczelnik Wydziału Finansowo - Budżetowego,
- 4) Waldemar Gosek – Przewodniczący Komisji Strategii, Rozwoju Gospodarczego oraz Promocji Powiatu,
- 5) Janusz Kwaśniewski – Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie,
- 6) Jerzy Marian Łatkowski – Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy,
- 7) Piotr Martyniak – Dyrektor Zarządu Dróg Powiatowych,
- 8) Robert Dziuba – Naczelnik Wydziału Komunikacji i Transportu,
- 9) Irena Gronek – Naczelnik Wydziału Geodezji, Kartografii, Katastru i Nieruchomości,
- 10) Stanisław Kraska – Naczelnik Wydziału Rolnictwa i Ochrony Środowiska,
- 11) Jerzy Nowakowski – Naczelnik Wydziału Organizacyjnego, Spraw Obywatelskich i Ochrony Zdrowia,
- 12) Roman Zbojak – Naczelnik Wydziału Architektury, Budownictwa i Inwestycji,
- 13) Anna Szewczyk – Inspektor ds. Promocji i Rozwoju Powiatu.

Opracowany przez Zespół i zatwierdzony przez Zarząd Powiatu w Sandomierzu projekt *Strategii*, zgodnie z Uchwałą Zarządu Powiatu w Sandomierzu, został poddany pod konsultacje społeczne.

1. UWARUNKOWANIA I WYZWANIA ROZWOJOWE

1.1 Wyzwania współczesnego świata

Kluczowe kierunki rozwoju Unii Europejskiej o kreślono w dokumencie Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.¹ Strategia ta, uwzględniając konieczność realizacji celów krótkoterminowych związanych z kryzysem finansowym i gospodarczym, ma służyć powrotowi i utrzymaniu ścieżki inteligentnego i zrównoważonego rozwoju, promującego włączenie społeczne.

W Strategii określono trzy istotne priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjnej.
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i konkurencyjnej.
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie działań zapewniających powstanie nowych miejsc pracy i dostęp do osiągnięć cywilizacyjnych.

Wśród celów rozwojowych wymieniono:

- rozwój innowacji;
- wykorzystanie potencjału edukacji, badań i technologii informatyczno-telekomunikacyjnych;
- promowanie nabywania nowych umiejętności;
- wspieranie kreatywności i przedsiębiorczości;
- zwrot w kierunku „zielonej gospodarki”;
- propagowanie przemysłu nastawionego na tworzenie nowych produktów;
- rozwijanie gospodarki cyfrowej;
- modernizację systemu kształcenia i szkolenia.

Kierunki działań w poszczególnych obszarach są wzajemnie powiązane i nakreślają obraz europejskiej społecznej gospodarki XXI wieku.

1.2 Krajowe uwarunkowania rozwojowe

Prowadzona w Polsce nowa polityka rozwoju zakłada tak zwane podejście zintegrowane. Polega ono na współdziałaniu wielu podmiotów na różnych poziomach planowania i wdrażania. System strategicznego planowania opiera się na serii dokumentów strategicznych. Strategia rozwoju lokalnego (gminy lub powiatu) powinna być zgodna z dokumentami przygotowanymi na poziomie kraju i województwa.

W lutym 2013 roku rząd Polski przyjął dokument Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju². Celem głównym założeń jest rozwój mierzony jakością życia Polaków. Osiągnięcie strategicznego celu rozwojowego powinno być mierzone, z jednej strony, wzrostem produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca, a z drugiej – zwiększeniem spójności społecznej oraz zmniejszeniem

¹ Komunikat Komisji Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, Bruksela [03-03-2010].

² Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013. Uchwała nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności (Monitor Polski, poz. 121).

nierównomierności o charakterze terytorialnym, jak również skalą skoku cywilizacyjnego społeczeństwa oraz innowacyjności gospodarki w stosunku do innych krajów.

Przedstawionym obszarom podporządkowane są rozdziały tematyczne i problemowe.

- Obszar konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji) zawiera cztery grupy problemów: innowacyjność, Polska cyfrowa, kapitał ludzki, bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
- Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji) uwzględnia rozwój regionalny i transport.
- Obszar efektywności i sprawności państwa (efektywności): kapitał społeczny i sprawne państwo.

Najwięcej uwagi zostało poświęcone obszarowi konkurencyjności i innowacyjności, ponieważ obejmuje około połowy obszarów tematycznych, a także, co najważniejsze, wiąże się bezpośrednio z tworzeniem nowych przewag konkurencyjnych opartych na wiedzy, kapitale intelektualnym, społecznym, kapitale rozwoju.

Zgodnie z dokumentem Polska 2030, kluczem do poprawy konkurencyjności i innowacyjności gospodarki jest przejście od społeczeństwa informacyjnego do cyfrowego i odejście od modelu ciągłego nadrabiania zapóźnień w sferze cyfrowej na rzecz prymatu wykorzystywania nowych technologii w czynnikach rozwojowych. Dopiero wtedy zbudować będzie można przewagę konkurencyjną polskiej gospodarki. Główne założenia i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski przedstawione w powyższym dokumencie tworzą ramy dla pozostałych krajowych strategicznych dokumentów o krótszym horyzoncie czasowym. Wymienić tu należy w szczególności:

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego do roku 2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie (KSRR), przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 roku. Główne cele polityki regionalnej określone w tym dokumencie to:

- wspieranie wzrostu konkurencyjności regionów;
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych;
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań ukierunkowanych terytorialnie.

W strategii zapisano również potrzebę kontynuowania makroregionalnego programu Polski Wschodniej, dokumentując znaczenie utrzymania takiego priorytetu polityki regionalnej Polski także w tej dekadzie.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SSRK), przyjęta przez Radę Ministrów we wrześniu 2012 roku. Określa ona następującą strukturę obszarów rozwoju społeczno-gospodarczego Polski:

- sprawne i efektywne państwo;
- konkurencyjną gospodarkę;
- spójność społeczną i terytorialną.

Nie wszystkie cele szczegółowe są adresowane na poziom regionalny, jednak dokument ten cechuje strukturalne podejście, wskazujące na kluczowe znaczenie poprawy jakości administracji publicznej i instytucji społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, co powinno zostać uwzględnione także na poziomie regionalnym.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020 (SZRWRiR). Uwzględnia ona koncepcję wielofunkcyjności obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w płaszczyźnie społecznej, gospodarczej i środowiskowej. Diagnoza zawarta w dokumencie uwzględnia zróżnicowanie przestrzenne i trendy rozwojowe obszarów wiejskich w Polsce.

Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku), przyjęta przez Radę Ministrów 22 stycznia 2013 roku, stanowi dokument wskazujący cele oraz kierunki rozwoju transportu w taki sposób, aby etapowo – do 2030 roku – możliwe było osiągnięcie celów założonych w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK) oraz Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju SRK 2020).

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) do roku 2030, przyjęta przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 roku. W KPZK wskazano na znaczenie polityki miejskiej oraz potencjału ośrodków metropolitalnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Stanowi ona podstawę dla Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa. Podstawowym problemem całego makroregionu jest bardzo niska spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna, dlatego celem strategicznym jest podwyższenie przez każde z tych województw poziomu wszystkich trzech wymiarów spójności w relacji do całej Unii Europejskiej. Wszystko wskazuje na to, że Polska Wschodnia pozostanie w kolejnych latach beneficjentem instrumentów zorientowanych na najbiedniejsze regiony Unii Europejskiej.

1.3 Uwarunkowania lokalne

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020³ określa następującą wizję województwa świętokrzyskiego do 2020 roku: *Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania.*

Biorąc pod uwagę powyższe, w 2020 Świętokrzyskie ma być regionem akumulującym w maksymalnym stopniu kapitał materialny i niematerialny poprzez wykorzystanie swoich rzeczywistych przewag. Inteligentne wsparcie tych dziedzin, które już prężnie funkcjonują lub mogą pełnić rolę istotnych obszarów gospodarki regionu umożliwi w okresie realizacji *Strategii* wygenerowanie lokalnego kapitału, który znacznie ułatwi podejmowanie zarówno zewnętrznych (np. dostosowanie do nowych trendów gospodarczych), jak i wewnętrznych wyzwań (np. rozwój sektora usług pro-zdrowotnych, ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, przeciwdziałanie negatywnym trendom demograficznym, itp.), a przez to przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa.

Nadrzędną ideę działań podejmowanych w regionie w perspektywie 2020 roku można zawrzeć w poniżej sformułowanej misji *Strategii Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*:

Misja Strategii: pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska

W nowej, aktualizowanej strategii określono następujące cele rozwojowe:
Cel strategiczny 1. Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej.

³ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, Kielce lipiec 2013.

Cel strategiczny 2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu.

Cel strategiczny 3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki.

Cel strategiczny 4. Koncentracja na zwiększaniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu.

Cel strategiczny 5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.

Cel strategiczny 6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego. Głównym zadaniem planu jest określenie celów oraz zasad i kierunków gospodarowania przestrzenią województwa, które stanowią rozwinięcie długofalowej polityki regionalnej, określonej w „Strategii rozwoju województwa Świętokrzyskiego”. Ważnym zadaniem jest także stworzenie optymalnych warunków przestrzennych do realizacji przyjętych w „Strategii...” priorytetów inwestycyjnych, jak również programów krajowych i wojewódzkich.

Regionalna Strategia Innowacji. Ważnym elementem wszystkich zaplanowanych prac o charakterze strategicznym jak i programowym jest utworzenie partnerstwa pomiędzy sektorem naukowo-badawczym, prywatnym i publicznym, na rzecz promowania społeczeństwa opartego na wiedzy.

Regionalny Program Operacyjny. RPO WŚ będzie przypuszczalnie największym finansowaniem rozwoju Powiatu.

RPO WŚ na lata 2014 – 2020 przewiduje następujące osie priorytetowe w ramach ,których będą realizowane odpowiednie priorytety inwestycyjne:

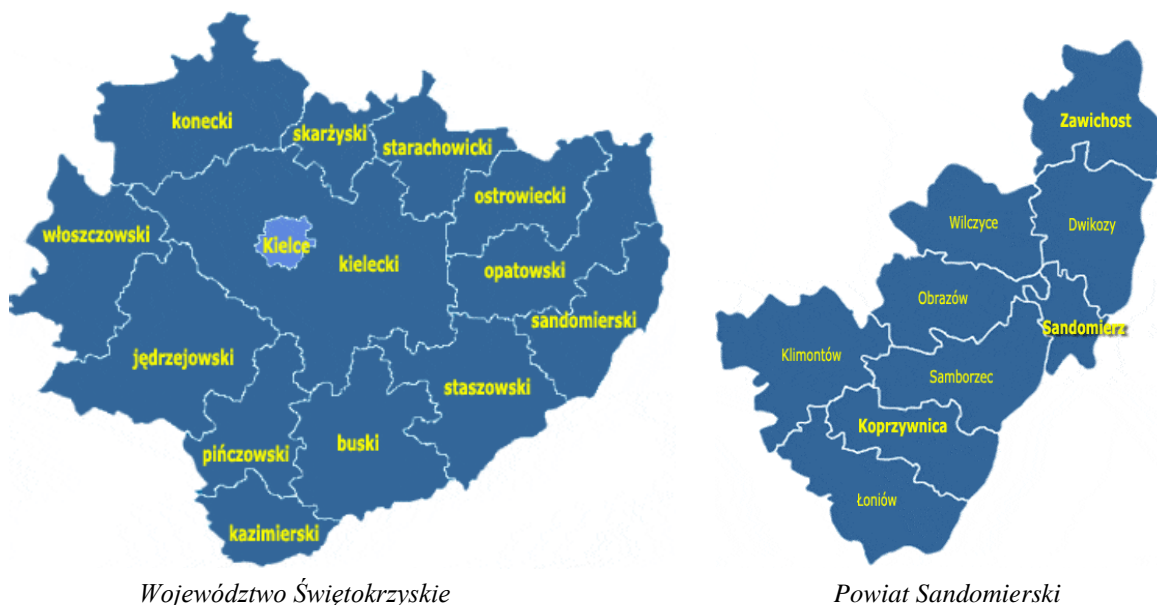
1. Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka.
2. Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka
3. Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia
4. Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe
5. Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja
6. Oś priorytetowa 6. Rozwój miast
7. Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne
8. Oś priorytetowa 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo
9. Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem
10. Oś priorytetowa 10. Otwarty rynek pracy
11. Oś priorytetowa 11. Pomoc techniczna

2. DIAGNOZA

2.1 Położenie geograficzne i jego znaczenie

Powiat sandomierski leży we wschodniej części województwa świętokrzyskiego i zajmuje powierzchnię 67 589 ha (8 miejsce wśród 14 powiatów województwa świętokrzyskiego). Powiat tworzy 9 gmin: Miasto Sandomierz, 2 Miasta i Gminy Koprzywnica i Zawichost oraz 6 Gmin: Dwikozy, Klimontów, Łoniów, Obrazów, Samborzec, Wilczyce. Stolicą powiatu jest miasto Sandomierz, który liczy prawie 25,5 tys. mieszkańców.

Źródło: www.gminy.pl

W związku z tym, iż Sandomierz jest miastem powiatowym, pełni ważne funkcje związane z obsługą administracyjną mieszkańców miasta i powiatu. Na terenie miasta znajdują się siedziby władz samorządowych oraz instytucji ważnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Powiat sandomierski graniczy z 6 powiatami położonymi w granicach 3 województw:

- a) w województwie świętokrzyskim:
 - z powiatem staszowskim
 - z powiatem opatowskim
- b) w województwie podkarpackim:
 - z powiatem stalowowolskim
 - z Tarnobrzegiem
 - z powiatem tarnobrzeskim
- b) w województwie lubelskim:
 - z powiatem krańnickim

Powiat sandomierski zajmuje głównie wschodnią część lessowej Wyżyny Sandomierskiej. Tylko wąski obszar między zboczem wyżyny a korytem Wisły, która stanowi naturalną granicę wschodnią powiatu, należy do Niziny Nadwiślańskiej, a na północ od

Zawichostu do Małopolskiego Przełomu Wisły. W okolicach Ułanowic i Konar powiat obejmuje niewielkie południowo-wschodnie krańce Gór Świętokrzyskich. Zachodnia granica powiatu sandomierskiego jest sztuczna, ponieważ w tej części przebiega przez lessową wyżynę, której dalsza część należy do powiatu opatowskiego. Na kształtowanie się tego regionu miało wpływ głównie osadzenie się pod koniec plejstocenu grubej warstwy lessu, który przykrył wszystkie istniejące wcześniej formy rzeźby. Były to różnego wieku, często bardzo stare, bo kambryjskie wzniesienia, ostańce, doliny rzeczne. Grubość warstwy lessowej jest zróżnicowana, wynosi średnio od kilku do 20 i więcej metrów. Wytworzona równina lessowa była jednak krótkotrwała. W lessie, skale bardzo podatnej na rozmywanie przez wodę, wytworzyła się w holocenie gęsta sieć głębokich wąwozów lessowych urozmaicających powierzchnię wyżyny.

Dużą zaletą powiatu sandomierskiego jest korzystna lokalizacja w układzie komunikacyjnym kraju. Stwarza ona dogodne połączenie z głównymi ośrodkami metropolitalnymi i centrami administracyjnymi (Warszawa, Kraków, Kielce, Lublin, Rzeszów).

Gleby

Wyróżnikiem powiatu sandomierskiego jest bardzo dobra jakość gleb: czarnoziemy powstałe na warstwie głębokiego lessu oraz mady w dolinie Wisły, co przy sprzyjających warunkach klimatycznych (długi okres bezprzymrozkowy oraz równomierne usłonecznienie i rozłożenie opadów) umożliwiło powstanie dobrze rozwiniętego ogrodnictwa i warzywnictwa. Ze względu na intensywne rolnictwo w formie szczątkowej występują na terenie powiatu naturalne kompleksy roślinności. Należy wspomnieć przed wszystkim o rezerwacie "Zielonka" z pozostałościami pierwotnych lasów liściastych oraz rezerwacie roślinności stepowej "Góry Pieprzowe".

Surowce naturalne

Do kopalin pospolitych występujących na terenie powiatu sandomierskiego zalicza się surowce ilaste i kruszywa naturalne.

Na terenie powiatu występuje eksploatacja gliny dla potrzeb produkcji cegły ceramicznej oraz piasku na potrzeby budowy i remontu dróg. Wymienione surowce występują na terenie gmin: Dwikozy, Klimontów, Łoniów i Koprzywnica, a obecnie eksploatowane są na terenie gmin Dwikozy (gлина) i Łoniów (piasek).

W zakresie eksploatacji kopalin podstawowych na terenie powiatu w miejscowości Piaseczno (Gmina Łoniów) prowadzono w ubiegłych latach wydobywanie złoża siarki metodą odkrywkową. Po eksploatacji złóż pozostało wyrobisko o łącznej powierzchni 266,85 ha, które obecnie jest przewidziane do likwidacji.

Klimat

Obszar powiatu sandomierskiego stanowiącego wschodnią część lessowej wyżyny jest obszarem ciepłym. Wynika to zarówno ze średnich rocznych temperatur powietrza wynoszących 8° C, jak też najcieplejszego miesiąca – 18° C i najchłodniejszego miesiąca - 2,7° C. Długość okresu bez przymrozków wynosi tu średnio 170 dni, a liczba dni mroźnych od 46 do 51.

Okres wegetacyjny obejmujący dni o temperaturze średniej dobowej powyżej 5°C wynosi średnio 213 dni, i jest zbliżony do długości tego okresu w Kotlinie Sandomierskiej i zachodniej części Wyżyny Lubelskiej.

Średnie roczne sumy opadów mieszczą się w granicach 650 - 700 mm i są wyższe jedynie w południowo-zachodniej części. Opady przeważają w półroczu letnim. Maksimum

opadów przypada na lipiec, a minimum na luty. Najwyższe sumy opadów (około 800 mm) wiążą się ze zboczem i doliną Wisły, wzdłuż której ciągnie się, aż do Zawichostu, szlak gradowy związany z częstymi w półroczu ciepłym katastrofalnymi gradobiciami. Przeważają słabe i łagodne wiatry (0-5m/s) głównie z kierunku zachodniego (około 50% wiatrów corocznych). Urozmaicona rzeźba wyżyny ma wpływ także na kształtowanie klimatu lokalnego, czyli warunków panujących na przykład w głęboko wciętych dolinach czy też różnice w nagrzewaniu różnie nachylonych powierzchni stoków. Częstym zjawiskiem jest inwersja termiczna, odznaczająca się znacznym spadkiem temperatur w dolinach i wąwozach oraz zróżnicowanie termiczne i wilgotnościowe zboczy południowych, które są ciepłe i suche oraz przeciwległych - chłodnych i wilgotnych.

2.2 Rys historyczny

Pierwsze wzmianki o osadnictwie na terenie dzisiejszego Sandomierza pochodzą z VIII w., a ślady po osadzie na terenie obecnego wzgórza zamkowego z wieku X. W XI w. Sandomierz był drugim po Krakowie grodem i ośrodkiem miejskim Małopolski. Dzięki dogodnemu położeniu przy szlaku handlowym na Ruś, Sandomierz dynamicznie się rozwijał, czego dowodem było ufundowanie tu w XII w. największej w Małopolsce kolegiaty. W XIII w. Leszek Biały nadał osadzie prawa miejskie, jednak ostateczna lokacja miała miejsce po odbudowie miasta po zniszczeniach związanych z najazdem tatarskim w 1286 r. W XV i XVI w. w Sandomierzu często przebywał król i dwór królewski. W okresie reformacji i późniejszej kontrreformacji w 1570 r. odbył się tu zjazd szlachty różnych wyznań i porozumienie w obronie przed kontrreformacją zwane „Zgodą sandomierską”. Do czasów zaborów Sandomierz rozwijał się jako miasto szlacheckie, magnackie, ośrodek handlu i rzemiosła. Podczas walk o przyczółek sandomierski miasto nie zostało zniszczone, toteż do dnia dzisiejszego zachowało swój średniowieczny układ urbanistyczny i około 120 cennych zabytków.

2.3 Demografia

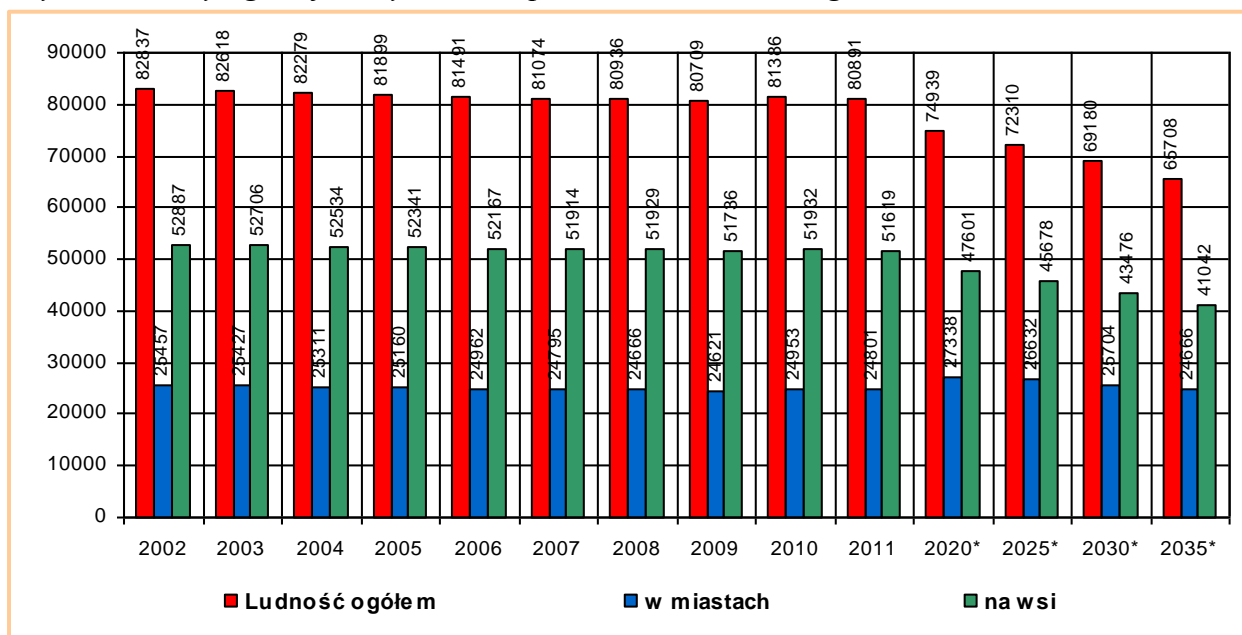
Rozdział ten został opracowany na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz materiałów otrzymanych ze Świętokrzyskiego Biura Rozwoju Regionalnego - Pracowania Terenowa w Sandomierzu pt. „Zmiany procesów demograficznych w latach 2002-2011 i w okresie prognozowanym w gminach Powiatu Sandomierskiego”.

Struktura ludności.

W powiecie sandomierskim liczba ludności faktycznie zamieszkałej systematycznie maleje, według stanu na 30.VI. 2013 r. mieszkało ogółem 80 200 osób. Mieszkańcy powiatu stanowili 6,3% ogółu ludności województwa świętokrzyskiego, dając VII lokatę wśród powiatów.

Wykres: zmiany ogólnej liczby ludności powiatu sandomierskiego w latach 2002-2035*.

Źródło: opracowanie Świętokrzyskiego Biura Rozwoju Regionalnego - Pracownia Terenowa w Sandomierzu
* według najnowszej prognozy GUS sporządzanej w 2008 roku.

Na koniec 2013 roku w powiecie sandomierskim mieszkało 39 176 mężczyzn i 41 204 kobiety, które stanowiły 51,3% ogółu ludności powiatu.

W podziale na gminy, największą liczbę ludności faktycznie zamieszkałej w 2013 roku odnotowano w gminie miejskiej w Sandomierzu – 24 731 osób, które stanowiły 30,8% ogółu ludności powiatu, następnie w gminie: Dwikozy – 9 053 osoby (11,2% ogółu ludności), Samborzec – 8 733 osoby (10,8%), Klimontów – 8 541 osób (10,6%), Łonów – 7 505 osób (9,3%), Koprzywnica – 6 943 osoby (8,6%), Obrazów – 6 603 osoby (8,2%), a najmniejszą liczbę mieszkańców odnotowano w gminie Wilczyce – 3 806 osób (4,7%) i w gminie Zawichost – 4 670 osób (5,8%).

Na koniec 2012 roku gęstość zaludnienia w powiecie sandomierskim wynosiła 119 osób/km² i była nieco niższa od średniej krajowej - 123 osoby/km² i znacznie wyższa od średniej wojewódzkiej 109 osób/km². Powiat sandomierski uplasował się na 5 miejscu pod względem gęstości zaludnienia wśród Powiatów Województwa Świętokrzyskiego.

Największa koncentracja ludności wystąpiła w Sandomierzu (862 os/km²). Do gmin o wyższym wskaźniku gęstości zaludnienia należą gminy wiejskie, tj.: Dwikozy (107), Samborzec (102) i Koprzywnica (100). Poniżej 100 osób na kilometr kwadratowy przypadało w gminach wiejskich, tj.: Obrazów (92), Łonów (86) i Klimontów (85) oraz na obszarze wiejskim gminy Koprzywnica (85 osób/km²).

Najmniejszy wskaźnik gęstości zaludnienia odnotowano w gminie Wilczyce (55 os/km²) oraz w gminie Zawichost (58).

Dynamika zmian liczby ludności w latach 2007-2013.

W latach 2007-2013 ubyło 1005 osób w tym 796 kobiet 209 mężczyzn. W analizowanym okresie z miast ubyło 172 osoby, a z obszarów wiejskich 833 osoby.

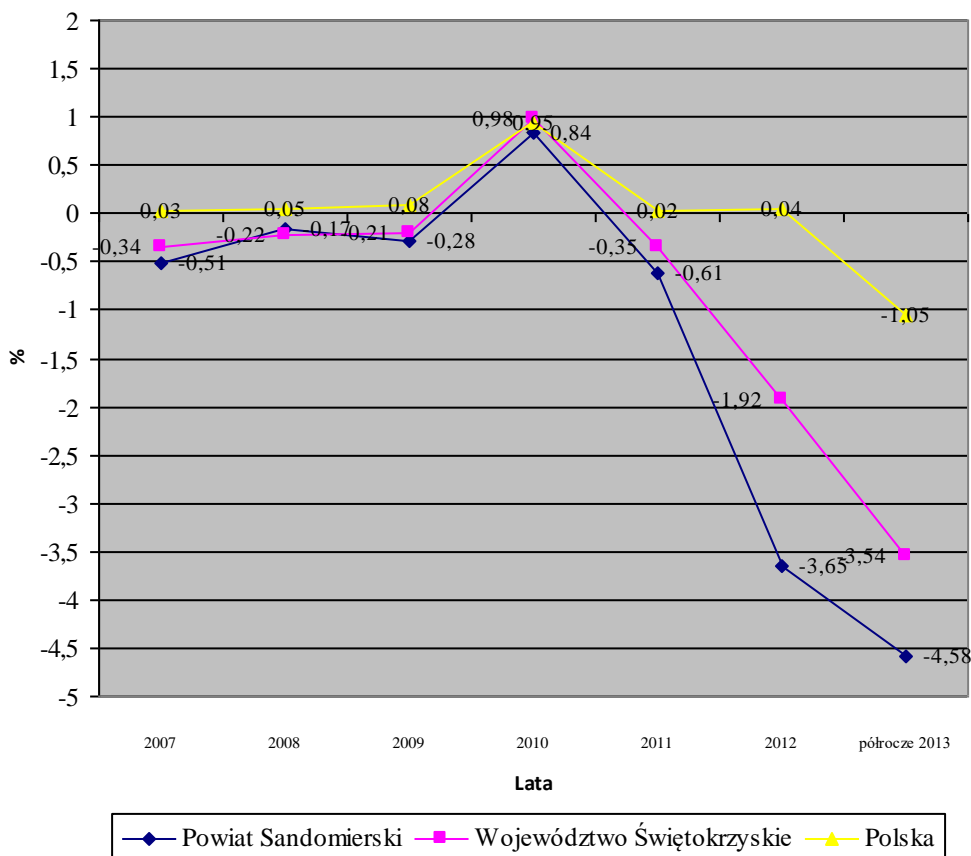
Największy ubytek mieszkańców wystąpił w gminach: Samborzec 266 osób, Koprzywnica 144 osoby, Klimontów 122 osoby, Wilczyce 108 osób, Obrazów 107 osób i Miasto Sandomierz 243 osoby.

Przyrost ludności odnotowano w gminach: Dwikozy (o 0,5 %), Łoniów (o 0,3%) oraz w gminie Zawichost (o 0,1%).

Ubytek mieszkańców powiatu sandomierskiego, tak jak i województwa świętokrzyskiego zarówno w miastach jak i na obszarach wiejskich powoduje zmniejszanie się wskaźnika gęstości zaludnienia.

Wykres: dynamika zmian liczby ludności w powiecie sandomierskim w latach 2007-2013 na tle województwa świętokrzyskiego i Polski.

Źródło: GUS Internet

Ruch naturalny ludności.

Struktura ludności według podziału na podstawowe grupy wiekowe wskazuje na 62,4 % udział ludności w wielu produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu. Udział ten jest niższy od średniej krajowej 63,9 % i od średniej wojewódzkiej 63,2 %.

Tabela: Charakterystyka ludności według grup wiekowych w latach 2007 -2012.

Ludność w wieku	Powiat sandomierski					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	udział % w ogólnej ludności					
przedprodukcyjnym	20,2	19,7	19,2	18,6	18,2	17,7
produkcyjnym	61,6	61,9	62,3	62,5	62,5	62,4
poprodukcyjnym	18,1	18,4	18,6	18,9	19,4	19,8

Źródło: GUS - Internet

Należy zwrócić uwagę na postępujący ubytek osób w wieku przedprodukcyjnym, który świadczy o stopniowym starzeniu się społeczeństwa (jest to także trend ogólnonarodowy). Od 2007 r. wskaźnik ten spadł aż o 2,5 pkt. %.

Negatywnym zjawiskiem jest stosunkowo wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców 19,8 %. Należy zauważyć że od 2007 r. wzrósł on o 1,7 pkt. %.

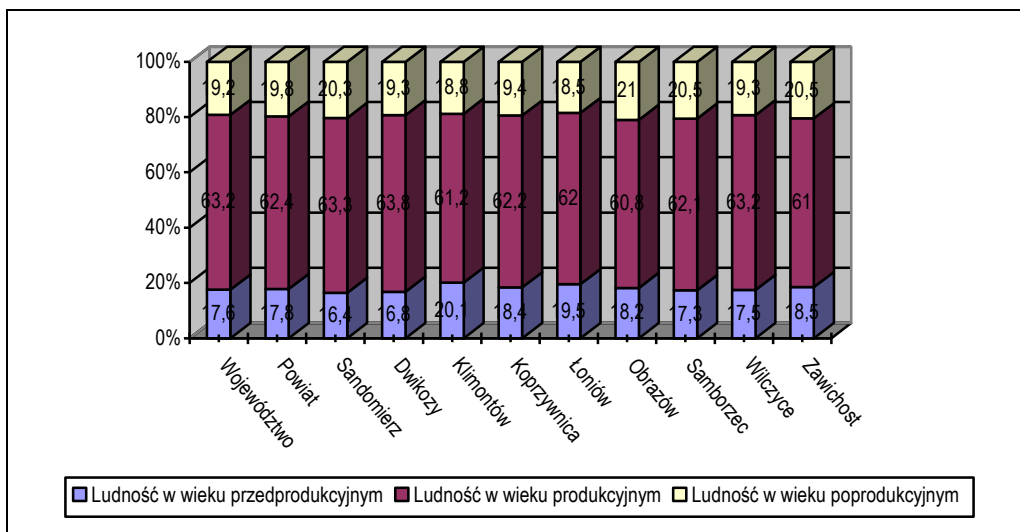
Tabela: charakterystyka ludności według grup wiekowych - stan w dniu 31.12.2012 r.

Wyszczególnienie	Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem	Ludność w wieku produkcyjnym ogółem	Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem
	w %		
Polska	15,0	67,5	17,8
województwo	17,6	63,2	19,2
powiat sandomierski	17,7	64,2	19,8
Gmina Sandomierz	16,4	63,3	20,3
Gmina Dwikozy	16,8	63,8	19,3
Gmina Klimontów	20,1	61,2	18,8
Gmina Koprzywnica	18,4	62,2	19,4
Gmina Łoniów	19,5	62,0	18,5
Gmina Obrazów	18,2	60,8	21,0
Gmina Samborzec	17,3	62,1	20,5
Gmina Wilczyce	17,5	63,2	19,3
Gmina Zawichost	18,5	61,0	20,5

Źródło: GUS - Internet

Wykres: charakterystyka ludności według grup wiekowych – stan w dniu 31.12.2012 r.

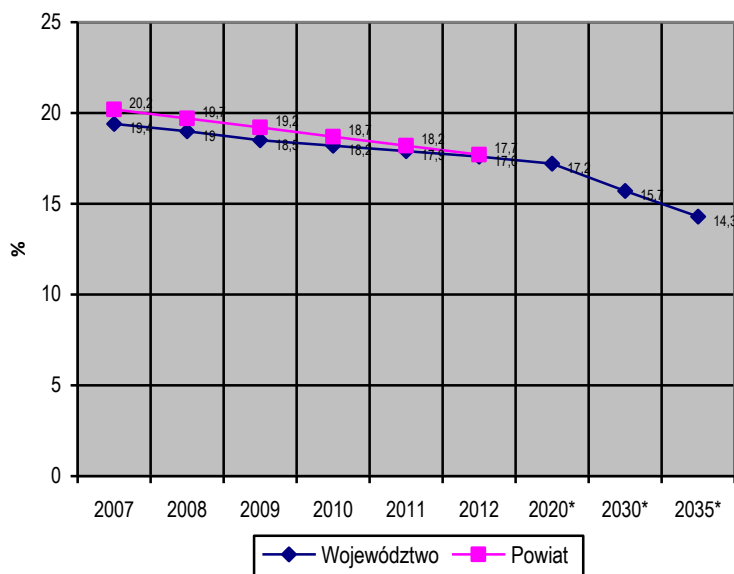

Źródło: dane GUS Internet

W gminach wchodzących w skład powiatu sandomierskiego występuje stosunkowo duże zróżnicowanie struktury wiekowej mieszkańców. Do gmin posiadających najwyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym należy zaliczyć Gminę Klimontów, która przekracza 20 %, a jej wskaźnik jest wyższy zarówno od średniej krajowej, jak i wojewódzkiej.

Najwyższy udział ludności w wieku produkcyjnym posiada Gmina Dwikozy 63,8 %, a najniższy gmina Obrazów 60,8 %.

Wykres: Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w powiecie sandomierskim na tle województwa świętokrzyskiego w latach 2007-2012 oraz prognoza dla województwa do 2035 r. *

Źródło: Opracowanie Świętokrzyskiego Biura Rozwoju Regionalnego - Pracownia Terenowa w Sandomierzu
* według najnowszej prognozy GUS sporządzanej w 2008 roku.

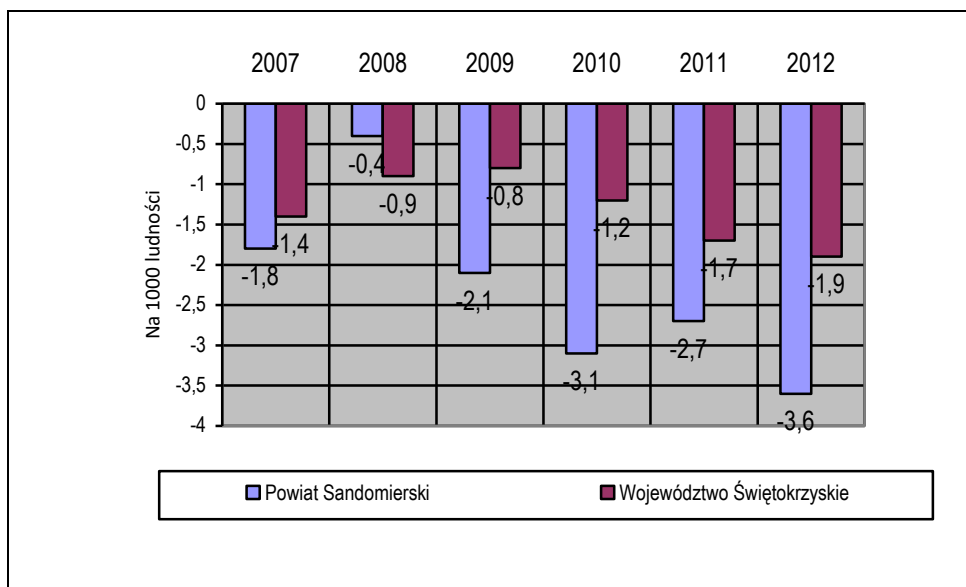
Przyrost naturalny.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów w danym okresie. Od 2007 r. odnotowujemy spadek przyrostu naturalnego. W roku 2012 r. przyrost naturalny był ujemny i wynosił - 171 osób. Należy zwrócić uwagę, iż powiat posiada ujemną wartość przyrostu naturalnego przypadającego na 1000 mieszkańców (wskaźnik ten wynosi – 4,5 osoby). Jest on niższy od średniej krajowej i średniej wojewódzkiej. W stosunku do innych powiatów z terenu województwa, powiat sandomierski zajmuje dopiero 9 miejsce pod względem poziomu przyrostu naturalnego liczonego na 1000 mieszkańców. Dodatkowym wskaźnikiem przyrostu naturalnego charakteryzuje się jedynie Powiat Kielecki który wynosi 1,1 na 1000 mieszkańców.

Do gmin posiadających szczególnie niską wartość przyrostu naturalnego w 2012 r. należy zaliczyć Gminę Zawichost (wskaźnik -7,3 na 1000 mieszkańców), oraz Gminę Wilczyce i Obrazów (wskaźnik -7,1 na 1000 mieszkańców). Najlepszym przyrostem naturalnym charakteryzuje się Gmina Klimontów, gdzie wskaźnik stanowi -0,1 na 1000 mieszkańców.

Równie ważnym wskaźnikiem ukazującym bieżące tendencje mieszkańców jest ilość zawieranych małżeństw. Świadczy ona między innymi o skłonności mieszkańców do dalszego pobytu w miejscu dotychczasowego zamieszkiwania.

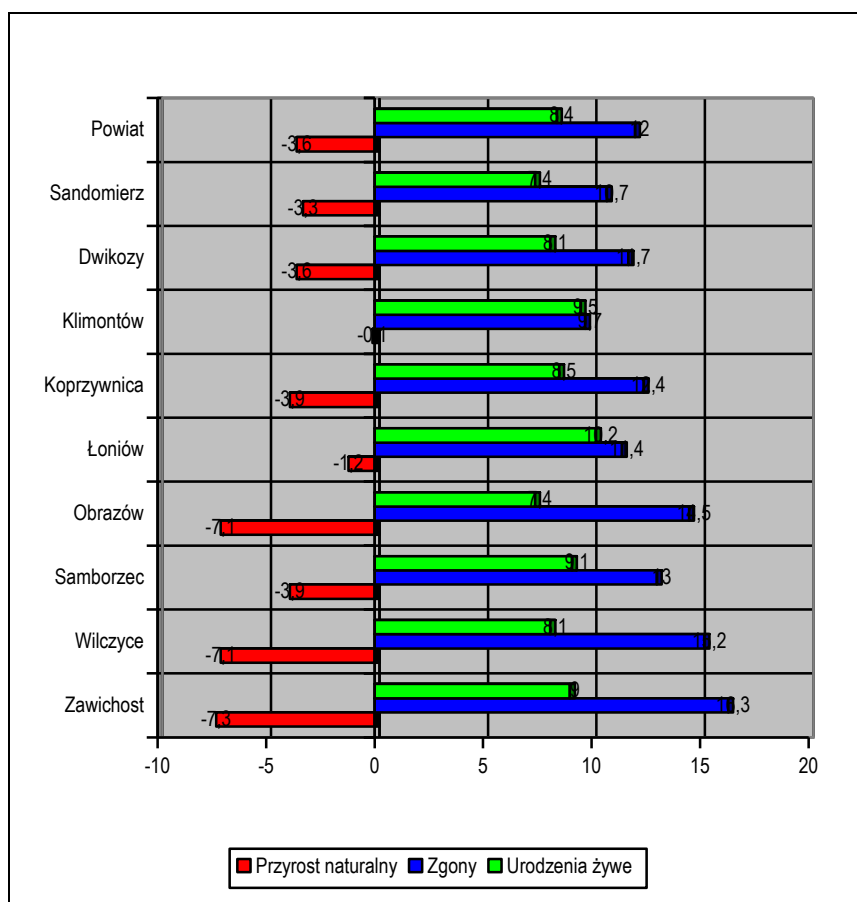
Wykres: ruch naturalny Powiatu Sandomierskiego względem Województwa Świętokrzyskiego w latach 2007 - 2012.

Źródło: dane GUS Internet

Wykres: ruch naturalny na 1000 ludności w gminach powiatu sandomierskiego w 2012 roku.

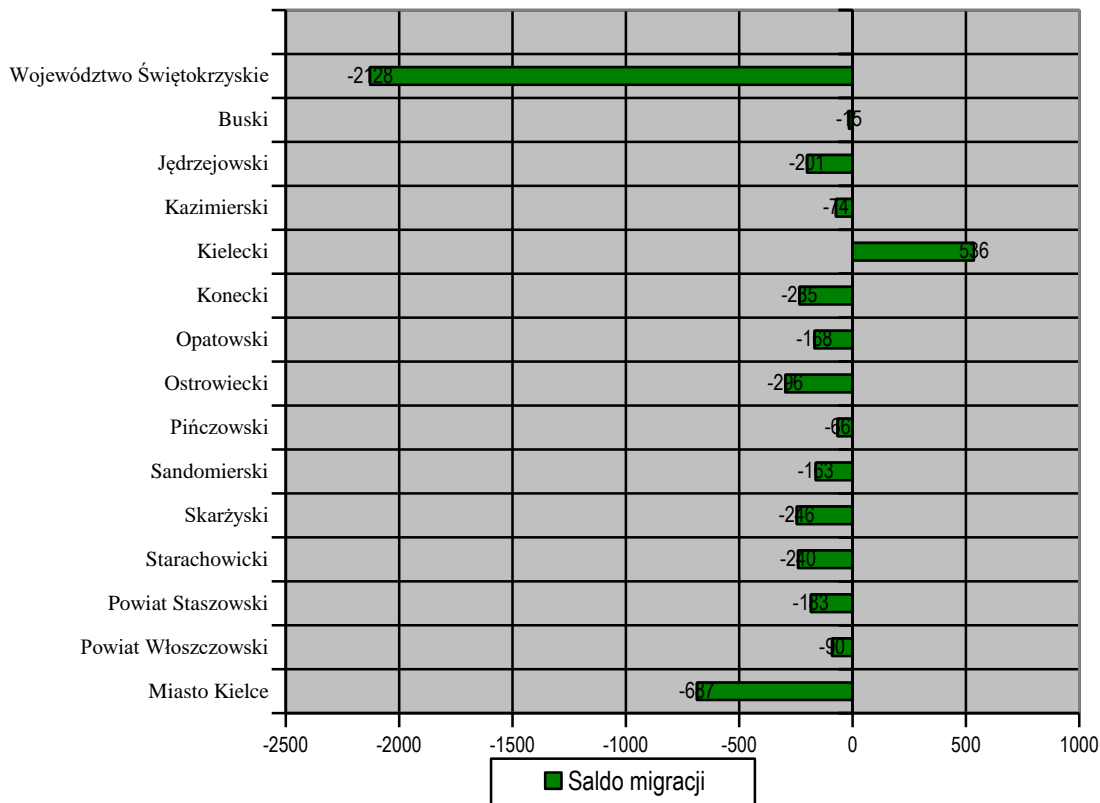
Źródło: dane GUS Internet

1.4.1. Migracje ludności na pobyt stały.

Ważnym miernikiem charakteryzującym przebieg procesów demograficznych jest saldo migracji stałej. Procesy migracyjne w powiecie charakteryzują się przewagą procesu odpływu mieszkańców nad ich napływem. Dla powiatu sandomierskiego saldo to w 2013 r. wykazywało wartości ujemne (odpływ 182 mieszkańców). W roku 2010 saldo to wynosiło minus 308 mieszkańców, a w 2005 r. minus 245 mieszkańców. Wartości te świadczą o odpływowym charakterze tego obszaru.

Wykres: porównanie salda migracji w powiatach Województwa Świętokrzyskiego

Źródło: dane GUS Internet

Na zmiany w procesach demograficznych, m.in. na przyrost rzeczywisty ludności - zasadniczo wpływają migracje. Gdy saldo migracji jest ujemne (tj. gdy występuje przewaga odpływu nad napływem ludności na dany teren) następuje zmniejszanie się liczby ludności oraz starzenie się jej struktury wiekowej, natomiast w przypadku dodatniego salda migracji (przewagi napływu migracyjnego nad odpływem - głównie ludzi młodych) może nastąpić zrównoważenie skutków starzenia społeczeństwa, a także poprawa wskaźników ruchu naturalnego.

W powiecie sandomierskim w całym rozpatrywanym okresie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały zachowywało wartości ujemne, co oznacza że corocznie więcej osób wymeldowuje się na stałe, niż zameldowuje. W porównaniu z latami wcześniejszymi, zauważa się wzrost tempa ruchu migracyjnego.

Na koniec 2012 roku ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych odnotowano we wszystkich gminach Powiatu Sandomierskiego. Można zauważyć, że najwięcej osób opuszcza miasto Sandomierz. W latach 2006 roku wynosiło ono minus 132 osoby, w 2010 minus 194 osoby, a w 2012 roku minus 69 osób.

Odływ ludności, a także niskie wartości przyrostu naturalnego powodują utrwalanie się niekorzystnych trendów, tj. trwałego ubytku liczby ludności, starzenia się ludności, a w konsekwencji ujemnego przyrostu rzeczywistego ludności.

Przyrost naturalny ludności i saldo migracji są składnikami przyrostu rzeczywistego ludności, gdy osiągają wartości ujemne wówczas następuje spadek przyrostu rzeczywistego ludności, czyli przyrost rzeczywisty ludności jest ujemny. Należy zaznaczyć, że w ostatnich latach w powiecie sandomierskim odnotowywano stały ubytek przyrostu rzeczywistego ludności.

Najgorsza sytuacja w Powiecie wystąpiła w 2006 roku, kiedy to w wyniku największego ujemnego przyrostu naturalnego ludności i największego ujemnego salda migracji wewnętrznych i zagranicznych odnotowano najwyższy ujemny przyrost rzeczywisty ludności.

Należy zauważyć, iż występujący w poszczególnych gminach od kilku lat ujemny przyrost rzeczywisty ludności prowadzi do nadmiernego pogłębienia polaryzacji ludnościowej powiatu i może w przyszłości zagrozić jego wyludnieniem.

Przestrzenne zróżnicowanie procesów demograficznych w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich powiatu sandomierskiego – obszary problemowe.

Przewidywane nasilenie się niekorzystnych zmian zaludnienia i struktury demograficznej po roku 2020, tj. spadku liczby ludności i gęstości zaludnienia na kilometr kwadratowy (głównie w gminach typowo wiejskich i w gminach miejskich i miejsko-wiejskich w wyniku najwyższego odpływu migracyjnych, wpływać będzie na niski przyrost naturalny, a w konsekwencji na regres demograficzny charakteryzujący się największym ubytkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym mobilnym, a wzrostem udziału osób w wieku emerytalnym i produkcyjnym niemobilnym) – głównie dotyczy to m.in. wschodniej i południowo-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, w tym powiatu sandomierskiego.

W województwie świętokrzyskim nasila się proces demograficznego starzenia się społeczeństwa, tak jak i w gminach powiatu sandomierskiego, ponieważ z każdym kolejnym rokiem przybywa osób starszych (w wieku poprodukcyjnym) a zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży. Przewiduje się, że konsekwencją starzenia się społeczeństwa będzie wzrost liczby małych jednoosobowych gospodarstw tworzonych przez osoby w starszym wieku, z kolei mniejsze skłonności do zawierania związków małżeńskich i opóźnianie w czasie prokreacji spowoduje zmniejszenie gospodarstw domowych. Wzrośnie liczba gospodarstw 1 i 2 – osobowych, a najmniej liczną grupę stanowią będą gospodarstwa 5 - osobowe i większe. Natomiast udział gospodarstw 1-osobowych w strukturze ogółem wzrośnie, przy czym większy będzie w miastach niż na wsi. Wzrośnie także liczba gospodarstw bez dzieci zarówno w mieście jak i na wsi. Prognozy przewidują, że w 2035 r. największy udział gospodarstw domowych bez dzieci będzie w województwie śląskim oraz świętokrzyskim (78,2%).

Przewidywane zmiany procesów demograficznych do 2035 roku

Prognozy zmian zaludnienia oraz struktury demograficznej przewidują, że do 2035 roku nastąpi gwałtowny ubytek liczby ludności (w tym osób w wieku edukacyjnym) oraz gęstości zaludnienia w gminach położonych na obrzeżach województwa, m.in. w gminach powiatu sandomierskiego i w gminach z nim sąsiadujących. Zmianie ulegnie wskaźnik obciążenia demograficznego określający ubytek lub przyrost liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Zmiany zaludnienia, charakteryzujące się ubytkiem i koncentracją ludności oraz nowe kierunki migracji spowodują konieczność zmian w koncentracji przestrzennej – osadnictwa i gospodarki.

Prognozy przewidują, że po 2015 roku rozpocznie się wzrost obciążenia demograficznego, przy czym w miastach będzie on większy niż na wsi, na skutek znacznego spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz gwałtownego wzrostu osób w wieku emerytalnym. Ponadto do 2035 roku ogólna liczba ludności województwa zmniejszy się o ponad 200 tys. osób, tj. o ponad 15% w wyniku systematycznego spadku współczynnika urodzeń oraz wzrostu współczynnika zgonów. Przyrost naturalny wyniesie minus 7,2 %. Wystąpi niewielki wzrost współczynnika dzietności (w miastach z 1,20 do 1,37, a na wsi z 1,44 do 1,51). Spadnie udział kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) w populacji ogółem z 24,4% do 18,7% (w miastach z 25,2% do 17,7%, a na wsi z 23,7% do 19,3%). Ujemne tempo przyrostu ludności, wynika m. in. z niskich współczynników reprodukcji ludności, tj. zawartych małżeństw (6,1‰) i urodzeń (9,8‰) oraz emigracji zarobkowych, w większości ludzi młodych.

W prognozach zakłada się, że przeciętny wiek mieszkańca wzrośnie z 39 lat do 50 lat, w tym w miastach do 52 lat a na wsi do 49 lat. Świętokrzyskie będzie „najstarszym” województwem, ponieważ połowa populacji będzie miała 50 lat. W dalszej kolejności plasują się trzy województwa, tj.: opolskie (49,6), łódzkie (49,5) i śląskie (49,1 lat).

W związku z ubytkiem liczby ludności województwa, prognozy przewidują zmiany wskaźnika gęstości zaludnienia. Zakłada się, że w 2015 roku wyniesie on 105 os/km², w 2020 r. - 103 os/km², w 2030 r. - 96 os/km² i w 2035 roku tylko 92 os/km².

Prognoza sporządzona dla powiatów zakłada, że powiat sandomierski do roku 2020 utraci 6% ludności w stosunku do 2011 roku i 17% na koniec okresu prognozy.

Podsumowanie

Proces starzenia się społeczeństwa w kraju, w województwie świętokrzyskim, a także i w powiecie sandomierskim uwarunkowany jest zmianami postaw i zachowań prokreacyjnych oraz stałym odpływem ludności za granicę w poszukiwaniu pracy. Prognozy przewidują, że w perspektywie najbliższych dwudziestu lat nastąpi gwałtowny wzrost procesu starzenia się ludności.

2.4 Struktura podmiotów gospodarczych

Powiat sandomierski to region o charakterze rolniczym. Uprawa roli i sadownictwo pozostają nadal podstawową gałęzią gospodarki dla wielu gmin powiatu sandomierskiego. Powiat sandomierski jest powiatem o niskim stopniu uprzemysłowienia. Do największych zakładów działających na terenie należą:

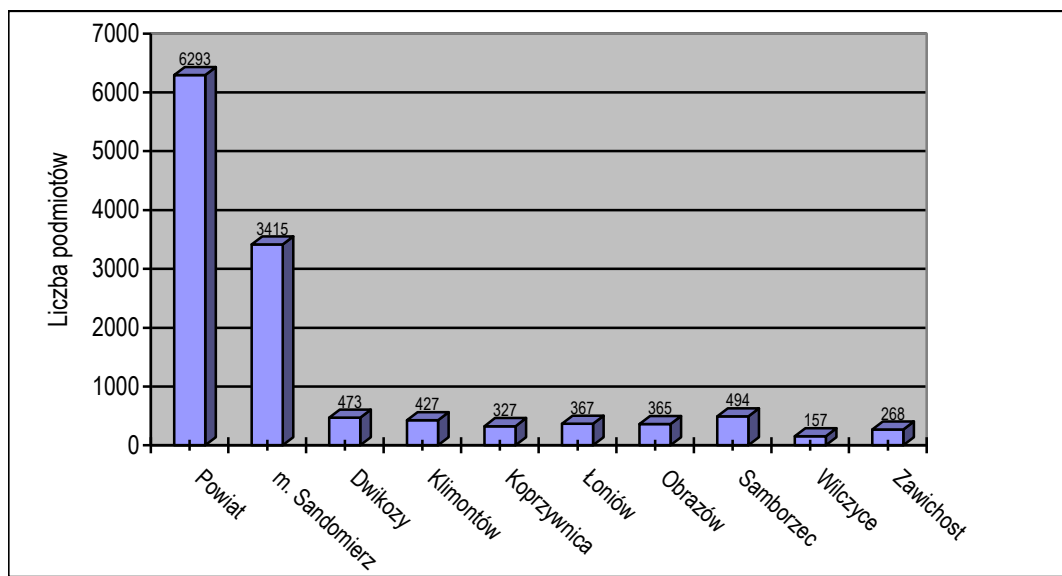
- Pilkington Polska Sp. z o.o w Sandomierzu,
- Pilkington Automotive Poland Sp. z o. o. w Sandomierzu,
- Kopalnie Dolomitu S. A. w Sandomierzu,
- Zakłady Przemysłu Owocowo-Warzywnego S.A. „Dwikozy” w Dwikozach,
- Zakłady Przetwórcze Surowców Chemicznych i Mineralnych „Piotrowice” Sp. z o.o. w Piotrowicach, gm. Zawichost,
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowych „Drokam-Piaseczno”
- Zakład Przetwórstwa Owoców i Warzyw „Sambor”
- Zakład Przetwórstwa Owoców i Warzyw TB FRIUT Polska w Dwikozach

W dniu 31.12.2013 r. w systemie REGON zarejestrowanych było 6.325 podmiotów gospodarki narodowej z czego 6.076 należało do sektora prywatnego.

Jeśli chodzi o formy prawne podmiotów działających na terenie powiatu, to działalność osób fizycznych (na własny rachunek) stanowiła dominującą formę prawną podmiotów (5.032 podmiotów). Na terenie powiatu działało również: 255 spółek handlowych, 1 przedsiębiorstwo państwowe oraz 36 spółdzielni.

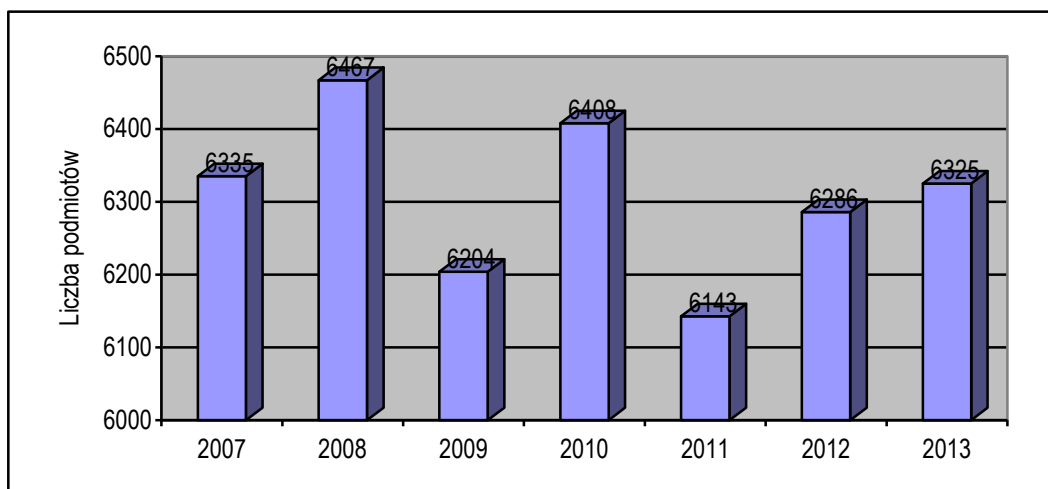
Wykres: podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON z podziałem na gminy, stan w dniu 30.06.2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W celu przeprowadzenia pełniejszej charakterystyki podmiotów gospodarki narodowej z obszaru powiatu, w opracowaniu zostaną przedstawione dane obrazujące sytuację w latach 2007-2013.

Wykres: podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w powiecie sandomierskim w latach 2007 – 2013

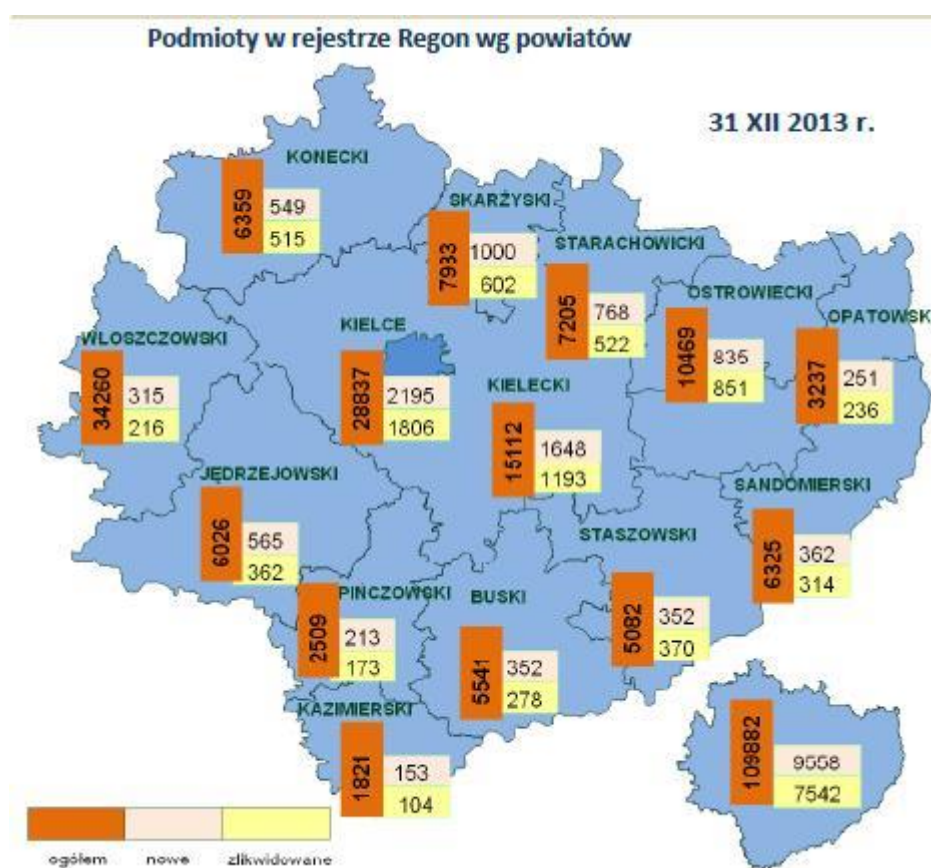

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z danych statystycznych wynika, iż na dzień 30.06.2013 roku liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON zmniejszyła się w porównaniu z 2007 rokiem o 0,6 %. Największy spadek nowych podmiotów gospodarki narodowej miał miejsce w 2011 roku i wyniósł 265 podmiotów. Największy wzrost miał miejsce w 2010 r. (o 204 podmioty).

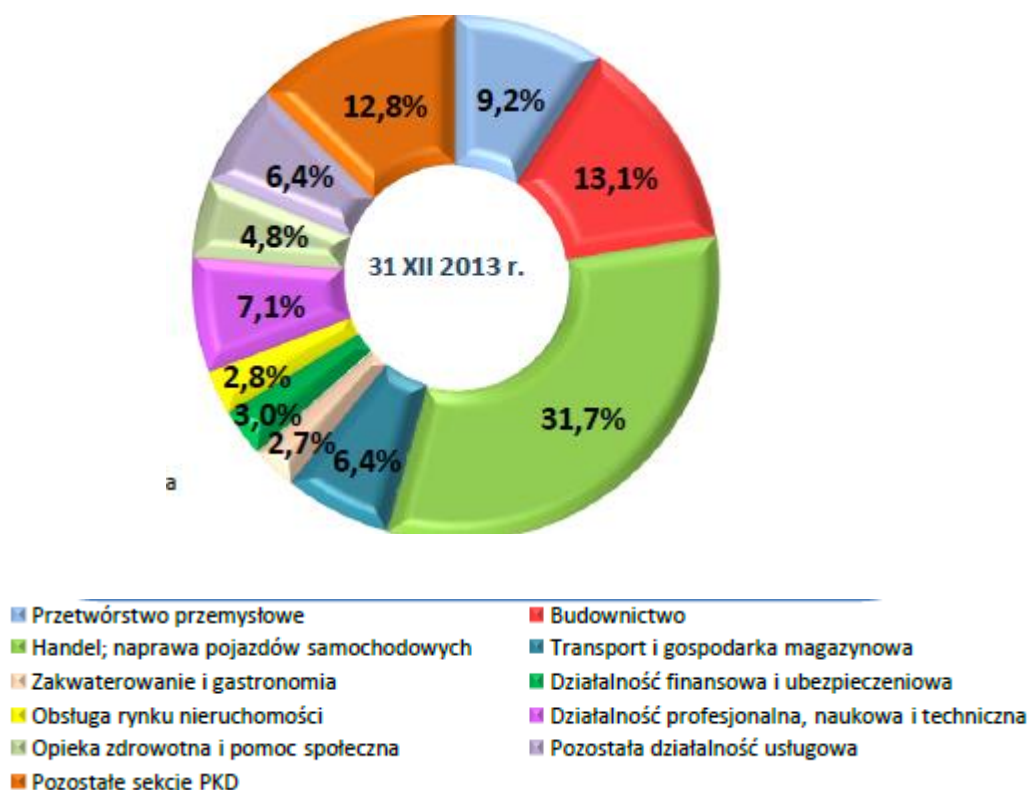
Do gmin z terenu powiatu posiadających niski wskaźnik poziomu podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON należy przede wszystkim wymienić Gminę Wilczyce - 157 podmiotów. Natomiast gminami o najwyższym wskaźniku liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON są gminy: Samborzec – 494 podmioty, Dwikozy – 473 podmioty, Klimontów – 427 podmiotów oraz miasto Sandomierz – 3.415 podmiotów.

Źródło: opracowanie GUS „Podmioty gospodarki narodowej REGON Województwo Świętokrzyskie”

Ze względu na charakter prowadzonej działalności, blisko co trzeci podmiot (34,8 tys.) deklarował jako przeważający jej rodzaj - handel i naprawę pojazdów samochodowych, 13,1% (14,5 tys.) - budownictwo, oraz 9,2% (10,1 tys.) - przetwórstwo przemysłowe.

Wykres: Struktura podmiotów gospodarczych w Województwie Świętokrzyskim ze względu na charakter prowadzonej działalności.

Źródło: opracowanie GUS „Podmioty gospodarki narodowej REGON Województwo Świętokrzyskie”

W Sandomierzu funkcjonuje **Punkt Konsultacyjny** dla przedsiębiorców oraz osób uruchamiających działalność gospodarczą, który mieści się w Ośrodku Promowania Przedsiębiorczości w Sandomierzu.

Punkt Konsultacyjny oferuje następujące usługi:

- bezpłatne usługi informacyjne,
- opiekę nad klientem,
- usługi doradcze, w tym: asystę w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej

2.5 Zatrudnienie i bezrobocie

Wstęp

Zadania publiczne wynikające przede wszystkim z przepisów *Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.)* realizowane są przez Powiatowy Urząd Pracy w Sandomierzu.

Przepisy *Ustawy* wskazują, że zadania państwa w zakresie:

- promocji zatrudnienia,
- aktywizacji zawodowej oraz
- łagodzenia skutków bezrobocia

są realizowane na podstawie uchwalanego przez Radę Ministrów Krajowego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia, zawierającego zasady realizacji Europejskiej Strategii Zatrudnienia oraz w oparciu o inicjatywy samorządu gminy, powiatu, województwa i partnerów społecznych.

W dalszej kolejności samorządy województw na podstawie Krajowego Planu Działań, uwzględniając strategię rozwoju województwa, przygotowują corocznie regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia, określający priorytetowe grupy bezrobotnych i innych osób wymagających wsparcia.

Obowiązujący dla naszego województwa **Świętokrzyski Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na rok 2014**, opracowany zgodnie z art. 3 ust. 4 w/w *Ustawy*, w sposób kompleksowy wyznacza kierunki działań na rzecz rozwoju rynku pracy. Głównym ich celem, niezmiennie od kilku lat, jest **wzrost zatrudnienia poprzez wsparcie powstawania nowych miejsc pracy oraz efektywne wykorzystanie zasobów ludzkich w regionie**.

Wraz z końcem 2013 roku ulegają przedawnieniu programy tworzone na poziomie regionalnym, krajowym oraz wspólnotowym na lata 2007 – 2013. Jednakże wnioski i rekomendacje wynikające z realizacji tych programów będą tworzyły podstawę nowego okresu programowania na lata 2014 – 2020.

Niniejsze opracowanie:

- **zaprezentuje sytuację na lokalnym rynku pracy (zatrudnienie i bezrobocie),**
- **zdiagnozuje mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia, warunkujące**
 - **rozwój sandomierskiego rynku pracy (analiza SWOT),**
- **umożliwi właściwy dobór instrumentów wsparcia zarówno osób bezrobotnych i poszukujących pracy, jak i pracodawców,**
- **wskaże działania, których realizacja w perspektywie czasowej 2014 – 2020 przyczyni się do łagodzenia skutków zidentyfikowanych problemów.**

Odbędzie się to z uwzględnieniem obowiązujących dokumentów, które pozostaną aktualne w 2014 roku, a także tych, których okres obowiązywania rozpocznie się w 2014 roku i potrwa do roku 2020.

Są to:

1. Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2012-2014,
2. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020,
3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020.
4. PO WER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, który zastąpi dotychczasowy Program Operacyjny Kapitał Ludzki. PO WER powstał w odpowiedzi na potrzeby reform i zmian systemowych w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego i dobrego rządzenia.

Główne zadania z zakresu aktywnej polityki rynku pracy, realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Sandomierzu, uwzględniające także zmiany, jakie zostaną dokonane w 2014 roku w *Ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, są następujące:

- udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową oraz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy;

- udzielanie pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników przez pośrednictwo pracy oraz poradnictwo zawodowe i informację zawodową.

2.5.1. Stan i struktura zatrudnienia

Na terenie powiatu sandomierskiego wg stanu na koniec 2012 roku funkcjonowało 6286 podmiotów gospodarczych⁴. W sektorze prywatnym działało 6067 podmiotów (96,5%), w sektorze publicznym 219 (3,5%).

Większość podmiotów (54,5%) zlokalizowana jest w gminie Sandomierz (3427). W pozostałych gminach liczba podmiotów gospodarczych rozkłada się następująco:

Tabela 1.

Dwikozy: 467 (7,4%)	Obrazów: 359 (5,7%)
Klimontów: 430 (6,8%)	Samborzec: 495 (7,9%)
Koprzywnica: 320 (5,1%)	Wilczyce: 159 (2,5%)
Łonów: 355 (5,7%)	Zawichost: 274 (4,4%)

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Klasyfikując podmioty wg sekcji PKD 2007 stwierdzono, że najwięcej podmiotów działa w sekcji G - *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle*: 2362 (37,5%), a następnie:

Tabela 2.

sekcja F - <i>Budownictwo</i>	593
sekcja H - <i>Transport i gospodarka magazynowa</i>	475
sekcje S i T - <i>Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby</i>	462
sekcja M - <i>Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna</i>	392
sekcja Q - <i>Opieka zdrowotna i pomoc społeczna</i>	341
sekcja C - <i>Przetwórstwo przemysłowe</i>	340
sekcja P - <i>Edukacja</i>	281
sekcja I - <i>Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi</i>	230
pozostałe sekcje – poniżej 200 podmiotów gospodarczych	

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Zatrudnienie na lokalnym rynku pracy opiera się przede wszystkim na mikroprzedsiębiorczości. Podmioty gospodarcze zatrudniające maksymalnie 9 pracowników to aż 94,8% (5958) spośród 6286 wszystkich funkcjonujących na lokalnym rynku pracy. Małe przedsiębiorstwa, zatrudniające od 10 do 49 pracowników (272 podmioty) stanowią 4,3% ogółu, średnie (od 50 do 249 pracowników; 51 podmiotów) to 0,8% ogółu przedsiębiorstw.

W powiecie sandomierskim funkcjonuje zaledwie pięć dużych przedsiębiorstw, zatrudniających powyżej 250 pracowników.

Dane GUS wskazują, że na koniec 2012 roku, w odniesieniu do roku 2009, na terenie powiatu sandomierskiego:

⁴ [Bank Danych Lokalnych](#)

- 1) zwiększyła się liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON *na 10 tys. ludności* o 1,4%;
- 2) zwiększyła się liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON *na 10 tys. ludności* o 14,9%;
- 3) zmniejszyła się liczba jednostek wykreślonych z rejestru REGON *na 10 tys. ludności* o 54,2%;
- 4) zmniejszyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą *na 100 osób w wieku produkcyjnym* o 2,1%;
- 5) zwiększyła się liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych *na 10 tys. mieszkańców* o 18,5%;
- 6) zwiększyła się liczba podmiotów nowo zarejestrowanych *na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym* o 14,5%.

Biorąc pod uwagę poszczególne gminy powiatu sandomierskiego ujemne wskaźniki odnotowano:

- ✓ w gminie Sandomierz – jako jedynej w powiecie sandomierskim w badanym okresie, zmniejszyła się o 1,9% liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON *na 10 tys. ludności*;
- ✓ w gminie Łonów – o 13,3% zmniejszyła się liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON *na 10 tys. ludności*;
- ✓ w gminach: Sandomierz (o 3,5%), Dwikozy (o 7,5%), Koprzywnica (o 1,8%), Obrazów (o 1,5%) – zmniejszyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą *na 100 osób w wieku produkcyjnym*;
- ✓ w gminie Łonów – zmniejszyła się o 15,1% liczba podmiotów nowo zarejestrowanych *na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym*.

W gminie Wilczyce zanotowano wyjątkowo niekorzystny dla lokalnej przedsiębiorczości wzrost liczby jednostek wykreślonych z rejestru REGON *na 10 tys. ludności* o 123%.

2.5.2. Stan i struktura bezrobocia

Po kilkuletniej tendencji spadkowej liczba bezrobotnych zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sandomierzu, począwszy od 2009 roku zaczęła powoli, ale systematycznie rosnąć. W okresie 2009 – 2013 rosła także stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie sandomierskim. Dane z tego okresu prezentuje tabela:

Tabela 3.

Stan na dzień	Powiat sandomierski	
	liczba bezrobotnych	stopa bezrobocia %
31.12.2008	3875	10,1
31.12.2009	4356	11,4
31.12.2010	4295	11,8
31.12.2011	4704	12,6
31.12.2012	4759	12,8
31.12.2013	5030	13,4

Źródło: sprawozdawczość MPiPS oraz Bank Danych Lokalnych.

PUP w Sandomierzu do realizacji swoich podstawowych działań, jak promocja zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja zawodowa, wykorzystuje przede wszystkim środki Funduszu Pracy i środki pozyskane z Europejskiego Funduszu Społecznego. Spadek stopy bezrobocia w powiecie sandomierskim począwszy od 2004 roku aż do 2008 roku nieprzypadkowo szedł w parze ze zwiększaniem nakładów finansowych na realizację wymienionych wcześniej zadań.

W 2011 roku wyraźnie ograniczono nakłady na aktywizację osób bezrobotnych z Funduszu Pracy. W roku poprzedzającym te ograniczenia w powiecie sandomierskim wyjątkową sytuację finansową stworzyła powódź. Zwiększenie budżetu na aktywizację osób bezrobotnych zamieszkujących obszar gmin dotkniętych skutkami powodzi, jak również refundacja wynagrodzeń zatrudnionych pracowników w przedsiębiorstwach poszkodowanych przez powódź w 2010 i 2011 roku istotnie przyczyniły się do utrzymania zatrudnienia na poziomie sprzed klęski żywiołowej i ograniczenia napływu osób do ewidencji bezrobotnych.

W ewidencji bezrobotnych PUP Sandomierz na koniec grudnia 2013 roku zarejestrowanych było ogółem 5030 osób bezrobotnych, w tym 2556 kobiet (50,8%).

Prawo do zasiłku posiadało jedynie 306 osób (6,1%), w tym 129 kobiet. W wieku „mobilnym”, tj. pomiędzy 18 a 44 rokiem życia odnotowano 3877 osób (77,1%). Osoby młode, do 30 roku życia, to blisko połowa (45,1%) zarejestrowanych bezrobotnych.

Bez pracy powyżej 12 miesięcy pozostawało 2123 osoby (42,2%). Osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy w końcu IV kwartału 2013 roku było 217 (4,3%). W 2013 roku do tut. urzędu zgłoszono zwolnienia zaledwie 5 pracowników w trybie zwolnień grupowych.

Osoby w tzw. **szczególnej sytuacji na rynku pracy**⁵ w grudniu 2013 roku stanowiły 94% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Lokalną populację bezrobotnych charakteryzuje wysoki udział osób zamieszkałych na wsi – 65,5% ogółu, ze względu na typowo rolniczy charakter tutejszego powiatu.

Podstawowe dane o bezrobociu w gminach powiatu sandomierskiego według stanu na koniec IV kwartału 2013 r. przedstawia tabela:

Tabela 4.

Miasto lub gmina	liczba bezrobotnych ogółem		w tym kobiety	zwolnieni z przyczyn dot. zakładu pracy	zasiłkobiorcy	w wieku „mobilnym” 18-44 lat	pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy
	N	%					
Sandomierz	1409	28,0	711	79	121	982	561
Dwikozy	577	11,5	297	28	38	432	221
Klimontów	669	13,3	333	21	27	530	314
Koprzywnica	466	9,2	248	19	22	366	208
Łonów	459	9,1	247	20	35	359	175
Obrazów	396	7,9	194	13	16	331	177
Samborzec	471	9,4	232	18	23	412	190
Wilczyce	245	4,9	118	5	10	203	106
Zawichost	338	6,7	176	14	14	262	171
RAZEM	5030		2556	217	306	3877	2123

Źródło: sprawozdawczość MPiPS.

⁵ Osoby spełniające przynajmniej jedno z kryteriów wymienionych w art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W rejestrze bezrobotnych PUP w Sandomierzu dominują:

- osoby młode, do 25 roku życia (24,9%), a także pomiędzy 25 a 34 rokiem życia (35,3%);
- słabo wykształcone, na poziomie zasadniczym zawodowym (27,6%), a także z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym (20,0%);
- pozostający bez pracy – licząc od daty ostatniej rejestracji w urzędzie – od 1 roku do 2 lat (19,1%), a także powyżej 2 lat (23,1%);
- bez stażu pracy (36,1%), a także ze stażem pracy krótszym, niż 1 rok (18,0%) lub od 1 roku do 5 lat (20,5%).

Szczegółowe zestawienia zaprezentowane są poniżej:

Tabela 5.

Bezrobotni ogółem według wieku		Bezrobotni ogółem według wykształcenia	
18 - 24:	24,9%	gimnazjalne i poniżej:	20,0%
25 - 34:	35,3%	zasadnicze zawodowe:	27,6%
35 - 44:	16,9%	średnie ogólnokształcące:	8,6%
45 - 54:	13,5%	średnie zawodowe i policealne:	25,8%
55 - 59:	7,3%	wyższe:	18,0%
60 - 64:	2,1%		
Bezrobotni ogółem według czasu pozostawania bez pracy		Bezrobotni ogółem według stażu pracy	
do 1 miesiąca:	7,2%	do 1 roku:	18,0%
1-3 miesięcy:	15,3%	1-5:	20,5%
3-6 miesięcy:	17,7%	5-10:	9,6%
6-12 miesięcy:	17,6%	10-20:	9,4%
12-24 miesięcy:	19,1%	20-30:	5,1%
powyżej 24 miesięcy:	23,1%	30 lat i więcej:	1,3%
		bez stażu:	36,1%

Źródło: sprawozdawczość MPiPS.

Pracodawcy w ostatnich latach zgłaszali zapotrzebowanie na następujących pracowników:

- pracownicy administracyjni i pracownicy obsługi biurowej,
- sprzedawcy i kasjerzy,
- pracownicy prac dorywczych,
- robotnicy gospodarczy,
- operatorzy urządzeń przemysłu szklarskiego,
- kelnerzy i barmani,
- kierowcy samochodów osobowych i ciężarowych,
- kucharze,
- pozostałe zawody: przedstawiciele handlowi, murarze, betoniarze, zbrojarze, cieśle, brukarze, dekarze, glazurnicy, posadzkarze, tynkarze, malarze, szpachlarze, operatorzy wózków jezdniowych, elektrycy i elektromechanicy, nauczyciele, pomoce kuchenne, urzędnicy podatkowi, pracownicy ochrony fizycznej, sprzętaczki biurowe, magazynierzy, mechanicy pojazdów oraz maszyn i urządzeń, spawacze i inne.

Analiza SWOT

Analiza SWOT (*Strenghts – silne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, Threats – zagrożenia*) obejmuje sytuację na lokalnym rynku pracy i działania Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu.

Tabela 6.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">✓ systematyczne ulepszanie metod zarządzania w PUP✓ ustawiczne doskonalenie kwalifikacji kadry PUP i jej gotowość do samokształcenia✓ bezpośredni kontakt PUP z pracodawcami✓ dobra współpraca PUP z jednostkami szkolącymi osoby bezrobotne✓ zwiększenie – wraz z nowelizacją w 2014 roku <i>Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy</i> – rodzajów form aktywizacji osób bezrobotnych✓ skuteczna realizacja programów rynku pracy✓ efektywne wykorzystanie środków finansowych z FP, EFS i rezerw ministerialnych na aktywizację osób bezrobotnych✓ rozbudowane poradnictwo zawodowe✓ potencjał ludzki osób bezrobotnych, pozostających w dyspozycji PUP, wymagających odpowiedniego przygotowania i motywacji✓ gotowość osób bezrobotnych do podnoszenia kwalifikacji i samozatrudnienia✓ rozwój turystyki (baza gastronomiczna i hotelarska), walory regionu nie zdegradowanego przez przemysł✓ rozwój sadownictwa oraz sektora przetwórstwa owocowo – warzywnego✓ rozwój stowarzyszeń, które przejęły prowadzenie gminnych szkół i przedszkoli	<ul style="list-style-type: none">✓ peryferyjność powiatu sandomierskiego✓ brak dużych miast w powiecie sandomierskim✓ sezonowość rynku pracy✓ brak miejsc pracy na obszarach wiejskich✓ brak ośrodków przemysłowych, centrów kształcenia i biznesu✓ niski potencjał finansowy drobnej przedsiębiorczości✓ niewielka liczba podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie powiatu poza miastem Sandomierz✓ ograniczanie nakładów na aktywizację osób bezrobotnych✓ wysoki odsetek osób bezrobotnych w wieku mobilnym (18 – 44 lata),✓ niewielka liczba miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem✓ duży odsetek osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem✓ niedopasowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy✓ niski poziom kwalifikacji osób bezrobotnych✓ brak wyraźnej poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy w perspektywie ostatnich 5 lat
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">✓ nowa strategia rozwoju powiatu sandomierskiego na lata 2014 - 2020✓ integracja urzędu pracy i ośrodka pomocy społecznej, a także urzędów miast i gmin, za pomocą nowej platformy komunikacyjnej SEPI✓ poprawa sytuacji osób długotrwale bezrobotnych, a także osób młodych i zamieszkałych na terenach wiejskich dzięki ulepszonym i nowym formom wspierania aktywności osób bezrobotnych✓ powstanie Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, wspierającego rozwiązywanie problemów społecznych, m.in. bezrobocia i wykluczenie społeczne✓ wykorzystanie potencjału osób słabo wykwalifikowanych przy wykonywaniu prostych prac w rozwijającym się przetwórstwie owocowo – warzywnym✓ zwiększenie zatrudnienia w rozwijającym się	<ul style="list-style-type: none">✓ słaba infrastruktura komunikacyjna, brak możliwości dojazdu do pracy środkami komunikacji publicznej pomiędzy gminami powiatu sandomierskiego✓ brak dużych inwestycji gospodarczych w powiecie✓ niedoinwestowanie drobnej przedsiębiorczości✓ spowolnienie rozwoju turystyki z powodu przejściowego charakteru „mody na Sandomierz”✓ zatrudnienie w „szarej strefie”✓ odpływ wykształconej, samodzielnej młodzieży do dużych miast, poza teren powiatu sandomierskiego✓ niewystarczające środki finansowe z Funduszu Pracy na wspieranie aktywności zawodowej osób bezrobotnych✓ skomplikowany proces przyznawania i podziału środków na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu

sektorze usług turystycznych ✓ rozwój bazy agroturystycznej ✓ współpraca z Pilkington Polska Sp. z o.o. w Sandomierzu oraz Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o. jako potencjalnym dużym pracodawcą ✓ współpraca z ośrodkami promującymi przedsiębiorczość	
---	--

Instrumenty wsparcia dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz dla pracodawców

Przeprowadzona analiza SWOT daje podstawy do planowania działań zmierzających do pobudzania aktywności podmiotów gospodarczych na lokalnym rynku pracy, a tym samym do zwiększania zatrudnienia, ograniczania bezrobocia i poprawy sytuacji zawodowej osób nim dotkniętych.

Urząd pracy dysponuje szeregiem instrumentów i usług rynku pracy pozwalających na promocję zatrudnienia, aktywizację zawodową i łagodzenie skutków bezrobocia. Są to:

- pośrednictwo pracy, pomagające dopasować osoby bezrobotne do wolnych miejsc pracy. Osoby bezrobotne w bezpośrednim kontakcie z pośrednikiem pracy mogą uzyskać informację o ofertach pracy, uzyskać pomoc w znalezieniu właściwych dla siebie ofert, uzyskać skierowanie na miejsce pracy zgłoszone przez pracodawcę i otrzymać informację o możliwościach skorzystania z innych usług rynku pracy. Pracodawcy zyskują pomoc w poprawnym przygotowaniu oferty pracy, jej upowszechnieniu oraz w doborze kandydatów odpowiadających oczekiwaniom zawartym w ofercie pracy.
- doradztwo zawodowe, polegające na udzielaniu osobom bezrobotnym porad ułatwiających wybór zawodu, zmianę kwalifikacji, podjęcie lub zmianę zatrudnienia, udzielaniu informacji o zawodach, rynku pracy oraz możliwościach szkolenia i kształcenia, zaś pracodawcom - na udzielaniu pomocy w doborze kandydatów do pracy na stanowiska wymagające szczególnych predyspozycji psychofizycznych,
- szkolenia zawodowe i staże, umożliwiające osobom bezrobotnym zdobycie lub pogłębienie kwalifikacji poszukiwanych i cenionych przez pracodawców,
- zatrudnienie subsydiowane w sektorze prywatnym, które w sprzyjających warunkach może prowadzić do regularnego, stałego zatrudnienia po zakończeniu okresu subsydiowania, pozwalające osobom bezrobotnym na utrzymanie kontaktu z rynkiem pracy oraz dające możliwość uzyskiwania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych i innych umiejętności w miejscu pracy,
- dotacje na samozatrudnienie, wspierające rozwój małej przedsiębiorczości, kierowane do ludzi zdolnych do podjęcia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej,
- roboty publiczne, aktywizujące długotrwale bezrobotnych, przyczyniające się do rozwoju infrastruktury lokalnej.

2.5.3. Bezrobocie Powiatu Sandomierskiego na tle województwa

Liczba bezrobotnych w woj. świętokrzyskim⁶ według stanu na 31.12.2013 r. wyniosła 90.124 osoby.

Zestawiając procentowy udział poszczególnych grup osób bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych w województwie świętokrzyskim i powiecie sandomierskim otrzymujemy następujące dane:

Tabela 7.

Kategorie bezrobotnych	województwo świętokrzyskie	powiat sandomierski
– bezrobotni do 25 roku życia	20,0%	24,9%
– bezrobotne kobiety	48,6%	50,8%
– bezrobotni zamieszkali na wsi	56,2%	65,5%
– bezrobotni bez prawa do zasiłku	86,7%	93,9%
– bezrobotnych z prawem do zasiłku	13,3%	6,1%
– bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	6,5%	8,3%
– bezrobotni długotrwale	55,1%	58,7%
– bezrobotni powyżej 50 roku życia	22,3%	16,6%
– bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	25,8%	28,3%
– bezrobotni bez doświadczenia zawodowego	28,9%	44,6%
– bezrobotni bez wykształcenia średniego	49,1%	47,6%
– bezrobotni niepełnosprawni	5,2%	2,9%

Źródło: sprawozdawczość MPiPS oraz obliczenia własne.

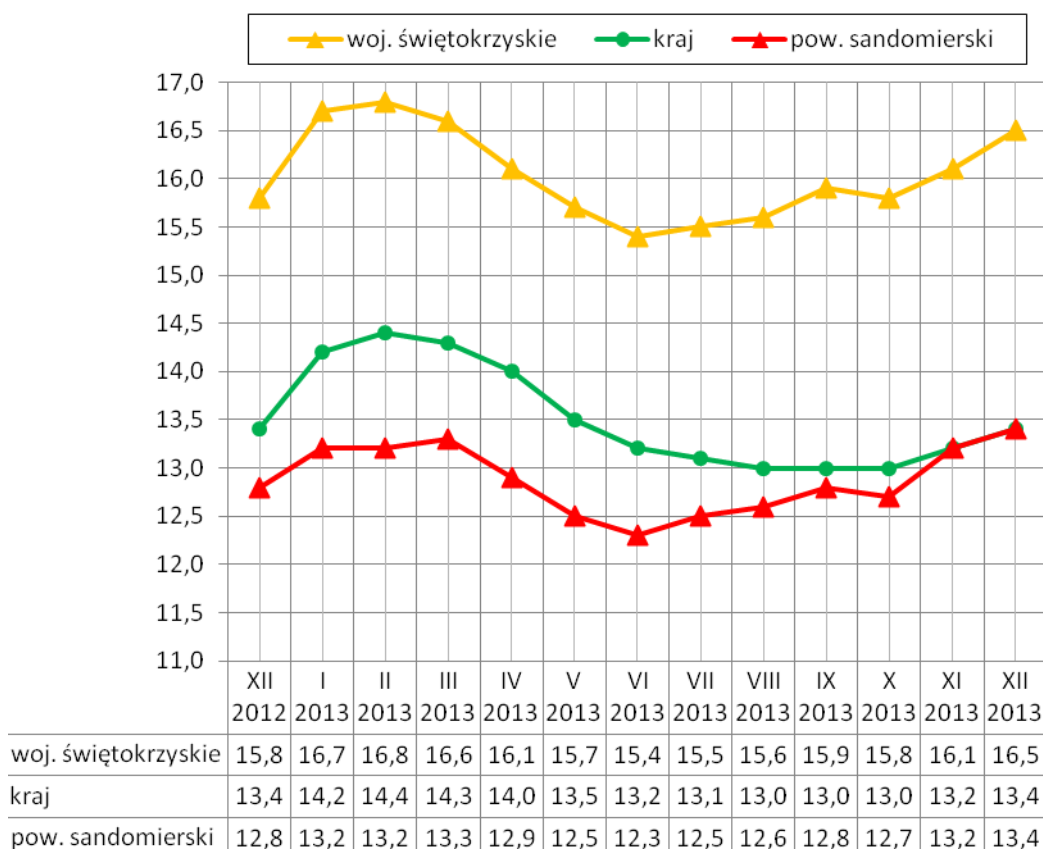
W powiecie sandomierskim w odniesieniu do całości województwa świętokrzyskiego na zbliżonym poziomie znajduje się odsetek bezrobotnych kobiet, bezrobotnych bez wykształcenia średniego oraz osób bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki. W pozostałych wymienionych kategoriach osób, ze względu na znaczne zróżnicowanie terytorialne natężenia bezrobocia, w powiecie sandomierskim obserwuje się wyższy, niż średnia w województwie, odsetek osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi, bezrobotnych osób do 25 roku życia, bezrobotnych bez prawa do zasiłku, bezrobotnych długotrwale, bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego. Niższy, niż średnia w województwie jest natomiast odsetek bezrobotnych osób powyżej 50 roku życia i bezrobotnych niepełnosprawnych.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie sandomierskim wg stanu na koniec grudnia 2013r. wynosiła 13,4% i zrównała się ze stopą bezrobocia w kraju, natomiast w województwie świętokrzyskim wynosiła 16,5% (Wykres 1.).

⁶ <http://wup.kielce.pl> Informacja miesięczna i dane statystyczne

Wykres 1. Stopa bezrobocia w powiecie sandomierskim na tle stopy bezrobocia w województwie świętokrzyskim i w kraju (grudzień 2012 - grudzień 2013).

Najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiatach: skarżyskim - 27,4%, koneckim - 23,9%, opatowskim - 22,9%, ostrowieckim - 22,3%, kieleckim - 20,6% i starachowickim - 18,3%, natomiast najniższa w: buskim - 9,5%, pińczowskim - 10,4%, m. Kielce - 11,1%, staszowskim - 12,8%, sandomierskim - 13,4% i kazimierskim - 13,6%.

Podstawowym wyznacznikiem działań Powiatu Sandomierskiego na rzecz zatrudnienia na lata 2014 - 2020 są dwa dokumenty: *Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*⁷ oraz *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*⁸.

W Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego zidentyfikowano główne bariery w rozwoju zasobów ludzkich, występujące również w powiecie sandomierskim:

1. niedostosowany system szkolnictwa ponadpodstawowego do potrzeb rynku pracy,
2. nierówność szans kształcenia i zatrudnienia osób zamieszkałych na terenach wiejskich i w małych miastach,

⁷ <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl>

⁸ http://www.e-swietokrzyskie.pl/strategia_województwa

3. jednostronne postrzeganie zjawisk bezrobocia jako problemu publicznych instytucji rynku pracy (konieczność pozyskania lokalnych partnerów społecznych zaangażowanych w tworzenie nowych miejsc pracy i przeciwdziałanie bezrobociu),
4. niedostateczna oferta usług w zakresie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, szkoleń dla rozpoczynających własną działalność gospodarczą.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 zawiera m.in. analizę wyzwań i potencjałów województwa świętokrzyskiego. Zaproponowano w nim główne typy przedsięwzięć oraz grupy beneficjentów, wpisujących się w osie priorytetowe Programu, w podziale na priorytety inwestycyjne.

2.6 Rolnictwo

Rolnictwo sandomierskie posiada sprzyjające warunki do produkcji roślinnej. Warunki klimatyczne są zróżnicowane, temperatura powietrza, opady, wiatry, usłonecznienie uzależnione są od ukształtowania terenu.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 8,2°C.

Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, ze średnią temperaturą wynoszącą 20,1°C. Długość okresu wegetacji waha się od 210 dni do 235 dni, a średnia długość okresu bezśnieżnego wynosi 159 dni. Roczna średnia suma opadów atmosferycznych wynosi 650 – 700 mm/m².

Na terenie powiatu dominują przeważnie wiatry zachodnie i północno-zachodnie.

Użytki rolne wynoszą 47442 ha co stanowi 8,25% UR w województwie. W strukturze użytków rolnych, grunty orne stanowią 58,6%, sady 31,8%, trwałe użytki zielone 9,6%, lasy i grunty leśne 6,7% w stosunku do ogólnej powierzchni powiatu. Produkcja rolnicza jest ściśle związana z jakością warunków glebowych, klimatycznych, rzeźby terenu, warunków wodnych, oraz oddziaływania człowieka na środowisko przyrodnicze, w tym na glebę.

W powiecie występuje 74% użytków rolnych od I do III klasy kompleksu pszenno-buraczanego bardzo dobrego i dobrego, pozostałe 26% to gleby słabszej jakości kompleksu żytnio-ziemniaczanego często o nieregulowanych stosunkach wodnych.

Gleby najlepsze kl. I-IIIa na gruntach rolnych łącznie z sadami zajmują 31,232ha tj. 65,8%, średniej jakości kl. IIIb-IVb 12,364 ha tj. 26,1%, gleby najłabsze kl. V-VI 3862ha tj. 8,1%.

Na terenie poszczególnych jednostek administracyjnych występują następujące kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych:

1. Gleby kompleksu pszenno-buraczanego bardzo dobrego, zaliczane do I i II klasy bonitacyjnej, występują w gminach Dwikozy, Obrazów, Samborzec i Klimontów.

2. Duże obszary gleb kompleksu pszenno-dobrego, do którego zalicza się gleby II, IIIa i IIIb, występują w gminach Dwikozy, Zawichost, Samborzec, Klimontów.

3. Gleby kompleksu pszenno-wadliwego spotkać można na obszarach lessowych i rędzinowych. Znaczne obszary tego kompleksu zaliczane do klasy IIIb-IVb występują w gminie Wilczyce i Łoniów.

4. Gorszej jakości gleby kompleksu żytnio-ziemniaczanego kl. V i VI często o nieregulowanych stosunkach wodnych występują w gminie Koprzywnica. Ze względu na wrażliwość tych gleb na suszę, dobór roślin jest ograniczony.

Badania gleb użytków rolnych, obejmujące oznaczenie stopnia zakwaszenia, oraz zawartości podstawowych składników pokarmowych roślin tj. fosforu, potasu, magnezu wykazują, że

gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych jest 42%, lekko kwaśnych-22% a zasadowych i obojętnych 36%. Gleby powiatu sandomierskiego można określić jako zasobne w fosfor, potas i magnez. Zawartość przyswajalna tych składników w glebie wynosi:

- Bardzo wysoka.....- 33% powierzchni użytków rolnych
- Wysoka.....- 19% powierzchni użytków rolnych
- Średnia.....- 23% powierzchni użytków rolnych
- Niska i bardzo niska.....- 25% powierzchni użytków rolnych

Na terenie powiatu sandomierskiego nie występują nadmierne skażenia gleb. Wyniki badań gleb w pełni potwierdzają, że gleby powiatu sandomierskiego nadają się do produkcji wysokojakościowych płodów rolnych. Analiza bonitacyjna wskazuje na 74% udział gleb od I do III b klasy. Powyższy wskaźnik świadczy, iż powiat sandomierski posiada bardzo sprzyjające warunki do intensywnego rozwoju rolnictwa.

Kolejnym czynnikiem degradującym jest proces erozji polegający na zmywaniu, złobieniu lub zwiewaniu wierzchniej warstwy gleby. Podatność gleb na erozję zależy od ich właściwości fizycznych, rzeźby terenu, ilości i nasilenia opadów atmosferycznych oraz struktury użytków. Rozróżnia się trzy typy erozji: wodną powierzchniową, wietrzną i wąwozową.

Na erozję wodną powierzchniową narażone są przede wszystkim gleby lessowe i pyłowe położone na stokach. Erozja bardzo silna występuje na stokach o nachyleniu powyżej 15°. Powoduje nie tylko zniszczenie całego profilu glebowego ale także inicjuje rozcięcie powierzchni terenu. Na erozję wodną narażone są grunty orne położone na terenie gmin w dolinie Wisły tj. Obrazów, Klimontów, Dwikozy, Zawichost, Łoniów, Koprzywnica, Samborzec i Sandomierz.

Na erozję wietrzną narażone są przede wszystkim grunty położone w gminach o bardzo niskiej lesistości, a gleby są podatne na wywiewanie.

Erozja wąwozowa występuje na terenach lessowych szczególnie silnie urzeźbionych. Największe obszary rozczłonkowanie przez erozję wąwozową występują w gminach: Dwikozy, Obrazów, Klimontów, Samborzec, Zawichost, Sandomierz.

Zagrożenie gleb powiatu sandomierskiego przez erozję jest bardzo poważne, bowiem występują wszystkie jej rodzaje. Zachodzi więc konieczność stosowania zarówno profilaktycznych zabiegów przeciwoerozyjnych, jak i bezpośrednich sposobów zmagania się z tym groźnym dla rolnictwa zjawiskiem przyrodniczym.

Wykształcenie wyższe posiada rolników 4%, średnie zawodowe 25,3%, zasadnicze zawodowe 25,3%, podstawowe 45,4%.

Aktualna sytuacja na wsi charakteryzuje się wysokim przeludnieniem, brakiem lokalnego pozarolniczego rynku pracy co jest przyczyną dużego bezrobocia.

Według stanu na 31.12.2013 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych jest 4948 osób bezrobotnych w tym 3221 osób mieszka na wsi, co stanowi 65,1%.

W powiecie sandomierskim jest 12.612 indywidualnych gospodarstw rolnych, w tym 9.841 gospodarstw posiada powierzchnie do 5 ha UR co stanowi 78%. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 4,58 ha. Najmniejsze obszarowo gospodarstwa są w gminie Sandomierz i wynoszą 1,8 ha, natomiast największe w gminie Zawichost 7,28 ha i Wilczyce 6,78 ha. Przytoczone dane statystyczne wskazują, że rolnictwo naszego powiatu charakteryzuje się ogromnym rozdrobnieniem.

Użytki rolne zajmują 70,2% powierzchni powiatu, lasy i grunty leśne 6,7%. Grunty orne stanowią 58,6% użytków rolnych, sady 31,8%, trwałe użytki zielone 9,6%, warzywa 28,4% oraz jagodowe 2,1% w ogólnej powierzchni gruntów ornych.

W uprawie warzyw największą powierzchnie zajmuje kapusta 22,12%, pomidory 19,95%, marchew 17,32%, cebula 13,73%. W uprawach sadowniczych dominują jabłonie z globalną produkcją w ostatnich latach ponad 400.000 ton, wiśnie 31.740 ton, śliwy 8.370 ton oraz morele 7.200 ton. Z każdym rokiem wzrasta areał uprawy gruszek, brzoskwiń i nektaryn.

Zużycie środków ochrony roślin w masie na 1 ha użytków rolnych wynosi 7,40 kg, natomiast zużycie substancji biologicznie czynnej 3,48 kg. Zużycie nawozów mineralnych średnio na 1 ha użytków rolnych wynosi 103,7 kg NPK/1ha. Znaczne zużycie środków ochrony roślin i nawozów mineralnych wiąże się z wysoko towarową produkcją sadowniczo-warzywniczą prowadzoną na terenie powiatu sandomierskiego. Niekorzystną tendencję stanowi odnowa kwalifikowanego materiału siewnego i sadzeniakowego. Według aktualnych danych na około 8,3% powierzchni zasiewów zbóż i 1% areału ziemniaków zastosowano materiał odnawialny.

Aby dostosować gospodarkę do coraz większych wymagań rynku, rolnicy wykorzystują dotacje z Unii Europejskiej realizują inwestycje polegające na zakładaniu nowoczesnych plantacji sadowniczych, doposażeniu gospodarstw w nowoczesny sprzęt specjalistyczny, rozbudowie bazy przechowalniczej i sortowniczej na owoce i warzywa.

W ramach przedsiębiorczości rolniczej działalność gospodarczą prowadzi:

- 7 Grup Producentkich
- 11 gospodarstw Agroturystycznych,
- 56 gospodarstw ekologicznych

2.7 Mienie powiatu sandomierskiego

Zasób nieruchomości Powiatu Sandomierskiego obejmuje nieruchomości, które stanowią jego własność i nie zostały oddane w użytkowanie wieczyste oraz jedną nieruchomość o powierzchni 0,0185 ha, stanowiącą własność Gminy Sandomierz będącą przedmiotem użytkowania wieczystego Powiatu.

Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudzień 2013 roku mienie powiatowe stanowi 490 działek o łącznej powierzchni 357,5585 ha, w tym:

- o uregulowanym stanie prawnym – 182 działki ewidencyjne o łącznej powierzchni 128, 7524 ha, z czego: 2 działki ewidencyjne o powierzchni 0,4583 ha jest zajęta pod siedzibę Starostwa, 15 działek ewidencyjnych o łącznej powierzchni 12,4753 ha jest oddanych w nieodpłatne użytkowanie na rzecz Szpitala Specjalistycznego *Ducha Świętego* w Sandomierzu, 165 działki o powierzchni 115,8188 ha pozostaje w trwałym zarządzie sprawowanym przez 10 powiatowych jednostek organizacyjnych (tabela Nr 1)

Tabela Nr 1

Ilość działek oddanych w trwały zarząd powiatowym jednostkom organizacyjnym	Łączna powierzchnia działek (w ha)	Jednostki organizacyjne sprawujące trwały zarząd
14	10,8268	Bursa Szkolna w Sandomierzu
125	94,9571	Zarząd Dróg Powiatowych w Sandomierzu
3	1,0435	I Liceum Ogólnokształcącego Collegium Gostomianum w Sandomierzu
2	1,0954	Ponadgimnazjalny Zespół Szkół Ekonomicznych im. E. Kwiatkowskiego w Sandomierzu
2	0,4007	Dom Pomocy Społecznej w Sandomierzu
1	1,2734	Zespół Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich w Sandomierzu
2	2,0212	Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących im. Prof. Z. Strzeleckiego w Sandomierzu
3	0,9600	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Klimontowie
9	2,4370	Domy dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie
4	0,8037	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Zawichoście
Razem: 165	115,8188	

➤ o nieuregulowanym stanie prawnym na rzecz Powiatu znajdują się 308 działki o łącznej powierzchni 228,8061 ha, z czego 2 działki o łącznej powierzchni 2,0260 ha znajdują się we władaniu szkół ponadgimnazjalnych, 1 działka o powierzchni 1,1238 ha została użyczona Muzeum Okręgowemu w Sandomierzu oraz 300 działek o łącznej powierzchni 221,7154 ha stanowią grunty zajęte pod drogi powiatowe.

Powiat Sandomierski na mocy *Umowy najmu z dnia 07.01.2014 wynajmuje część nieruchomości nr 1509/2* położonej przy ul. Mickiewicza z przeznaczeniem na prowadzenie parkingu płatnego przed budynkiem Starostwa.

Z tytułu sprawowanego trwałego zarządu 3 jednostki organizacyjne w 2013 roku poniosą opłaty roczne zgodnie z poniższym zestawieniem (*Tabela Nr 2*).

Tabela Nr 2

Lp	Położenie		Numer działki	Powierzchnia działki [w ha]	Stan prawny	Wartość [w zł]	Stawka procentowa [%]	Wysokość opłaty rocznej [w zł]	Data ostatniej aktualizacji	Udział w nieruchomości	Termin opłaty	Trwały zarządca
	Gmina	Obręb										
1.	Łoniów	Łoniów	210/37	0,2600	KW 88649	514 323	0,3	1 542,97	2010-12-15	1/1	31 marca	Domy dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie
			210/24	0,1046	KW 88630							
			210/26	0,1291	KW 88630							
			210/27	0,1246	KW 88630							
			232/6	0,3357	KW 79327	1 569 622	0,3	4 708,87	2010-12-15	756/1493		
			232/5	0,3730	KW 79329							
			210/39	1,0000	KW 90005	91 000	0,3	273,00	2011-05-10	1/1		
			210/32	0,0581	KW 78780	53 470	0,3	160,41	2011-02-22	767/1604		
210/34	0,0519	KW 78780	767/1604									
2.	Samborzec	Samborzec	409/79	0,7372	KW 59565	258 165	1	2 581,65	2011-05-10	1/1	31 marca	Zarząd Dróg Powiatowych w Sandomierzu
			423/84	2,5000	KW 59565							
3.	Sandomierz	Lewobrzeżny	358/2	0,3932	KW 57165	7 965 730	0,3	23 897,19	2010-12-15	1/1	31 marca	Dom Pomocy Społecznej w Sandomierzu
			358/4	0,0075	KW 57165							
Razem:			6,0749 ha	33 164,09 zł								

Z obowiązku ponoszenia opłat z tytułu trwałego zarządu zwolnionych jest 7 jednostek organizacyjnych zgodnie z art. 81 ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (tj. Dz. U. z 2004 roku Nr 256, poz. 2572 ze zm.) oraz Zarząd Dróg Powiatowych na podstawie art. 83 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku *o gospodarce nieruchomościami* (tj. Dz. U. z 2010 r., Nr 102, poz. 651 ze zm.) za nieruchomości oddane w trwały zarząd pod drogi publiczne. W 2014 roku opłaty roczne z tytułu trwałego zarządu będą się kształtować na dotychczasowym poziomie. W kolejnych latach w razie wzrostu wartości nieruchomości opłaty roczne będą aktualizowane.

W ramach gospodarowania nieruchomościami w 2014 roku planowane jest: zbycie z zasobu nieruchomości Powiatu Sandomierskiego:

- w drodze przetargu nieruchomości położonych w obrębie Mokoszyn, oznaczonych działkami nr, nr 155/43 i 155/48 o łącznej powierzchni 2,1015 ha,
- w drodze bezprzetargowej, nieruchomości gruntowej położonej w Sandomierzu, obręb Lewobrzeżny, oznaczonej w ewidencji gruntów działką nr 764/3 o powierzchni 0,0296 ha, z przeznaczeniem na polepszenie warunków zagospodarowania nieruchomości sąsiedniej oznaczonej działką nr 77,
- kontynuowanie bezprzetargowej sprzedaży lokali mieszkalnych w budynkach przy ul. Schinzla, ul. Milberta i ul. Mokoszyńskiej w Sandomierzu, na rzecz najemców, oraz kontynuowanie wynajmu parkingu przed budynkiem Starostwa Powiatowego w Sandomierzu położonego na części działki nr 1509/2 w Sandomierzu przy ul. Mickiewicza.

Nieruchomości będą nabywane do zasobu nieruchomości powiatowych w wyniku prowadzonej regulacji stanów prawnych nieruchomości zajętych pod pasy dróg powiatowych. Kompletowana jest dokumentacja celem złożenia wniosku do Wojewody o potwierdzenie prawa własności nieruchomości zabudowanych obiektami szkół ponadgimnazjalnych położonych w Klimontowie i Sandomierzu o łącznej powierzchni 2,0260 ha na rzecz Powiatu. Zarząd Powiatu podejmuje działania zmierzające do nabycia nieruchomości w drodze darowizny od Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego, Agencji Nieruchomości Rolnych itp.. Planowane jest nabycie od ANR w Rzeszowie nieruchomości położonych w Łoniowie, oznaczonych działkami nr, nr 210/58, 210/59, 210/66 i 210/67 o łącznej powierzchni 0,6632 ha na potrzeby realizacji inwestycji służącej wykonaniu zadań własnych powiatu w zakresie prowadzenia działalności opiekuńczej i pomocy społecznej.

2.8 Infrastruktura drogowa i kolejowa

Sieć dróg publicznych w powiecie sandomierskim tworzą drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz drogi gminne i zakładowe.

W gestii **Zarządu Dróg Powiatowych** jest 347,33 km dróg, w tym 24,734 km ulic w Sandomierzu, Koprzywnicy i Zawichoście (wyszczególnienie podajemy poniżej),

- Dwikozy	47,00 km dróg	-
- Łonów	34,60 km dróg	-
- Klimontów	56,70 km dróg	-
- Koprzywnica	25,896 km dróg	7,2 km ulic
- Obrazów	39,50 km dróg	-
- Samborzec	61,50 km dróg	-
- Sandomierz	-	11,534 km ulic
- Wilczyce	35,6 km dróg	-
- Zawichost	21,8 km dróg	6,0 km ulic,

oraz 37 mostów o łącznej długości 560 mb i 206 przepustów.

Długość dróg gminnych w powiecie wynosi 785,519 km.

Szczegółowy wykaz miejscowości i długość odcinków dróg gminnych :

- Dwikozy 74,090 km
- Klimontów 87,420 km
- Koprzywnica 49,246 km
- Łoniów 44,449 km
- Obrazów 116,272 km
- Samborzec 131,650 km
- Sandomierz 115,000 km
- Wilczyce 66,175 km
- Zawichost 101,217 km

Przez teren powiatu przebiegają odcinki następujących dróg krajowych:

- Nr 9 Radom- Barwinek
- Nr 79 Warszawa- Sandomierz-Kraków
- Nr 77 Lipnik- Sandomierz-Jarosław

Strukturę dróg wojewódzkich tworzą następujące drogi:

- Nr 723 Sandomierz(droga nr 77) - Tarnobrzeg 74
- Nr 755 Ostrowiec –Ożarów –Zawichost -rz. Wisła
- Nr 758 Iwaniska –Koprzywnica –Ciszycza -rz. Wisła -Tarnobrzeg
- Nr 759 (Droga 777)-Piotrowice -rz. Wisła -Zabełcze-Opoka Duża(854)
- Nr 777 Sandomierz-Droga 74 (Annapol)
- Nr 872 (Droga 9)-Łoniów –Świniary -rz. Wisła -Baranów Sandomierski

Drogi powiatowe posiadają stan nawierzchni wymagający częściowej modernizacji polegającej na wzmocnieniu nakładkami bitumicznymi, ścinaniu poboczy, utrzymaniu drożności przepustów i rowów odwadniających.

W powiecie jest:

- poza granicami miasta Sandomierza 306,330 km dróg powiatowych o nawierzchni bitumicznej twardej, 5,873 km dróg o nawierzchni nieulepszonej tłuczniowej oraz 23,593 km dróg o nawierzchni gruntowej
 - w granicach miasta Sandomierza : 9,725 km dróg powiatowych o nawierzchni bitumicznej twardej, 1,202 km dróg z kostki 0,607 km dróg o nawierzchni z bruku.
- Drogi o nawierzchni gruntowej wymagają kompleksowej budowy.

Infrastruktura kolejowa

Przez teren powiatu przebiega linia kolejowa nr 25 łącząca Łódź Fabryczną z Dębicą oraz linia kolejowa nr 78 Sandomierz – Grębów. Sandomierz to dosyć duża stacja węzłowa, znajdująca się ok. 3 km od centrum miasta. Stacja pełni również funkcje towarowe, ponieważ rozpoczyna się tu bocznicą do Huty Szkła Pilkington Polska.

2.9 Infrastruktura społeczna

2.9.1 Ochrona zdrowia

Na terenie powiatu istnieją dwa rodzaje podmiotów, które świadczą usługi zdrowotne dla ludności. Są to:

1. Szpital Ducha Świętego w Sandomierzu,
2. Zakłady podstawowej opieki zdrowotnej, którymi są:
 - niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej,
 - samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej i gminne samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej.

Podstawowa opieka zdrowotna zapewnia całodobowe świadczenia zarówno w zdrowiu, jak i w chorobie na przestrzeni życia pacjenta, w miejscu zamieszkania oraz środowisku nauczania i wychowania.

W ramach tej opieki są realizowane usługi zdrowotne lekarza POZ, pielęgniarki POZ, położnej POZ, pielęgniarki szkolnej, nocnej i świątecznej ambulatoryjnej opieki lekarskiej i pielęgniarskiej, nocnej i świątecznej wyjazdowej opieki lekarskiej i pielęgniarskiej.

Na terenie Powiatu Sandomierskiego liczba podmiotów (publicznych i niepublicznych zoz-ów, praktyk indywidualnych i grupowych), które zawarły umowy ze Świętokrzyskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia w Kielcach o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej, w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na 2011 r. wyniosła 18 punktów.

W Sandomierzu POZ sprawują:

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „**ZDROWIE**” s.c.
2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „**RODZINA**” s.c..
3. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „**ESKULAP**” s.c..
4. Centrum Medyczne „**ROKITEK**”.
5. Przychodnia Medycyny Pracy i Medycyny Rodzinnej „**MEDICAL**”.

Na terenie Miasta i Gminy Zawichost opiekę zdrowotną oferują:

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „**ZDROWIE**”.
2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wiejski Ośrodek Zdrowia w Czyżowie Szlacheckim,.

Na terenie Gminy Dwikozy działają :

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej.
2. Indywidualna Praktyka Lekarza Rodzinnego.

Na terenie Gminy Wilczyce opiekę sprawuje:

1. Niepubliczny Zakład Opieki.

Na terenie Gminy Klimontów POZ oferują:

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej.
2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Gabinet Medycyny Rodzinnej” w Goźlicach i Klimontowie.

Na terenie Gminy Łoniów istnieją:

1. Niepubliczny Zakład Medycyny Rodzinnej w Sulisławicach.
2. Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Starych Świniarach.

Na terenie Gminy Obrazów opiekę realizuje:

1. Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Obrazowie z siedzibą w:
 - Świątnikach,

- Kleczanowie,

Na terenie Miasta i Gminy Koprzywnica POZ oferuje:

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDYK”.

Na terenie Gminy Samborzec działa:

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Samborcu z Ośrodkiem Zdrowia w Chobrzeżanach.

Z przedstawionych danych przez placówki wynika, że więcej pacjentów złożyło pisemną deklarację wyboru lekarza w niepublicznych placówkach ochrony zdrowia.

Zgodnie ze standardami przyjętymi przez NFZ maksymalna liczba świadczeniobiorców objętych opieką jednego lekarza POZ nie powinna przekraczać 2 750 osób, a w opiece pediatrycznej 1320 osób.

Podobnie sytuacja przedstawia się, jeżeli przyjmiemy pod uwagę opiekę pielęgniarską. Pacjenci w większości złożyli deklarację wyboru pielęgniarki w niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej. Zgodnie ze standardami przyjętymi przez NFZ maksymalna liczba świadczeniobiorców objętych opieką jednej pielęgniarki w POZ nie powinna przekraczać 2 750 osób.

Zabezpieczenie świadczeń nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej na terenie Powiatu Sandomierskiego pełni Szpital Powiatowy w Sandomierzu przy ul. Schinzla 13.

Apteki funkcjonujące na terenie miasta Sandomierz i całego powiatu w pełni zaspakajają potrzeby ludności.

2.9.2 Pomoc społeczna

I. Zadania wynikające z art. 19 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.

1. Prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób.

Na terenie powiatu sandomierskiego funkcjonują 2 Domy Pomocy Społecznej:

1) Dom Pomocy Społecznej w Sandomierzu przy ul. Czyżewskiego 1 na 110 miejsc przeznaczony dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych: dla osób w podeszłym wieku - 100 miejsc, dla przewlekle somatycznie chorych - 10 miejsc. Na dzień 30.09.2013r. w Domu Pomocy Społecznej w Sandomierzu przebywało 96 mieszkańców.

2) Dom Pomocy Społecznej SADYBA w Skwirzowej prowadzony przez Fundację Sadyba na zlecenie Powiatu Sandomierskiego dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych w liczbie 10 miejsc dla osób ze skierowaniami wydanymi przed dniem 1 stycznia 2004r. oraz od 1 stycznia 2013r. - 10 miejsc dla osób ze skierowaniami wydanymi po 1 stycznia 2004r. Na dzień 30.09.2013r. w Domu Pomocy Społecznej SADYBA w Skwirzowej przebywało 3 mieszkańców ze skierowaniami wydanymi przed dniem 1 stycznia 2004r., pochodzących z innych powiatów.

II. W styczniu 2012r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 135 ze zmianami), która określa zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Jednym z zadań Powiatu jest organizowanie dzieciom pozbawionym opieki rodziców, opieki w rodzinach zastępczych, placówkach opiekuńczo - wychowawczych, czyli zapewnienie

dzieciom pieczy zastępczej. Przed wejściem w życie w/w ustawy kwestie dot. opieki zastępczej regulowała ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.

Ustawa z 9 czerwca 2011 r. wprowadza nowy podział sprawowania pieczy zastępczej, która dzieli się na rodzinną i instytucjonalną.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodzina zastępcza: spokrewniona; niezawodowa; zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna,
- 2) rodzinny dom dziecka.

Formami instytucjonalnej pieczy zastępczej są:

- 1) placówki opiekuńczo - wychowawcze,
- 2) regionalne placówki opiekuńczo - terapeutyczne,
- 3) interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

1. Rodzinna piecza zastępcza

W Powiecie Sandomierskim na koniec III kwartału 2013r. funkcjonowały 61 rodziny zastępcze, w tym 49 rodzin zastępczych spokrewnionych, 11 rodzin zastępczych niezawodowych, 1 zawodowa specjalistyczna rodzina zastępcza.

Ponadto funkcjonują 2 rodzinne domy dziecka jako forma rodzinnej pieczy zastępczej. Rodzinny Dom Dziecka w Sandomierzu utworzony został we wrześniu 2012r. na dzień 30.11.2013r. przebywa 1 dziecko z terenu powiatu skarżyskiego. Rodzinny Dom Dziecka prowadzony jest przez rodzinę, która wcześniej prowadziła placówkę opiekuńczo - wychowawczą typu rodzinnego w Sandomierzu.

Rodzinny Dom Dziecka w Nowym Garbowie utworzony został w lipcu 2013 r. Na dzień 30.11.2013r. przebywa w sumie 8 dzieci. RDD w Nowym Garbowie prowadzony jest przez rodzinę, która wcześniej prowadziła placówkę opiekuńczo - wychowawczą typu rodzinnego w Nowym Garbowie.

2. Instytucjonalna piecza zastępcza

Na terenie powiatu sandomierskiego funkcjonuje placówka opiekuńczo – wychowawcza w Łoniowie typu socjalizacyjnego i interwencyjnego pod nazwą Domy dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie; Domy dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie funkcjonują w czterech samodzielnych budynkach mieszkalnych - w Domu Nr 1, Nr 2, Nr 3 realizowane są zadania dla placówki opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego, w Domu Nr 4 realizowane są zadania dla placówki opiekuńczo – wychowawczej typu interwencyjnego. Domy typu socjalizacyjnego przeznaczone są dla 30 dzieci, w Domu typu interwencyjnego może przebywać 10 wychowanków. Na koniec III kwartału 2013r. do Domów dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie przebywało 36 wychowanków. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo – wychowawczych, specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych i młodzieżowych ośrodków wychowawczych, udziela pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej oraz wychowankom kontynuującym naukę PCPR udziela pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki.

PCPR opracowało 3-letni Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sandomierskim na lata 2012 - 2014 przyjęty Uchwałą Nr XXI/142/2012 Rady Powiatu w Sandomierzu z dnia 19 września 2012r., w którym przedstawiono zadania powiatu nałożone ustawą o wspieraniu

rodziny i systemie pieczy zastępczej, określono działania mające na celu wspieranie rodziny oraz umieszczonych dzieci w pieczy zastępczej oraz określono limit nowo tworzonych zawodowych rodzin zastępczych na dany rok kalendarzowy.

Zgodnie z art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych powiat realizuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez:

- 1) dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych,
- 2) dofinansowanie osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- 3) dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- 4) dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji.

Programy zlecone przez PFRON

1. Pilotażowy program „Aktywny samorząd”.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu w 2012r. po raz pierwszy realizowało pilotażowy program Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych pn. „Aktywny samorząd”, którego głównym celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w życiu społecznym, zawodowym, i w dostępie do edukacji. Program obejmował następujące obszary wsparcia:

- 1) obszar A – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,
- 2) obszar B1 – pomoc w zakupie specjalistycznego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem,
- 3) obszar B2 – pomoc w zakupie urządzeń lektorskich,
- 4) obszar B3 – pomoc w zakupie urządzeń brajlowskich,
- 5) obszar B4 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu komputerowego i oprogramowania lub urządzeń lektorskich albo brajlowskich,
- 6) obszar C – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- 7) obszar D – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- 8) obszar E – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,
- 9) obszar F – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

2. „Wyrównywanie różnic między regionami II”

Celem strategicznym programu jest wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Celami operacyjnymi programu są:

1. poprawa wyposażenia obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny,
2. zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych placówek edukacyjnych i zakładów opieki zdrowotnej,
3. zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia ze środków europejskich projektów gmin i powiatów oraz organizacji pozarządowych dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych realizowanych w ramach Programów Operacyjnych,
4. zmniejszenie barier transportowych, które napotykają osoby niepełnosprawne,
5. poprawa dostępności warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych.

Na terenie Powiatu Sandomierskiego działają **4 Warsztaty Terapii Zajęciowej**, w Piotrowicach, w Śmiechowicach oraz 2 w Sandomierzu:

1. Warsztat Terapii Zajęciowej w Piotrowicach 18 przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Zawichoście ul. Żeromskiego 50, 27-630 Zawichost.
2. Warsztat Terapii Zajęciowej w Śmiechowicach 99 przy Urzędzie Gminy, 27-650 Samborzec.
3. Warsztat Terapii Zajęciowej w Sandomierzu przy Stowarzyszeniu na Rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „TRATWA” ul. Zawichojska 13, 27-600 Sandomierz.
4. Warsztat Terapii Zajęciowej w Sandomierzu przy Stowarzyszeniu Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Zatrudnieniu, Rehabilitacji i Rewalidacji oraz Bezrobotnym i Poszukującym Pracy w Uaktywnieniu Zawodowym „INTEGRACJA”, ul. Jakubowskiego 5, 27-600 Sandomierz.

Łącznie w czterech Warsztatach w terapii na koniec 2012 roku uczestniczyło **196** osób niepełnosprawnych.

2.9.3 Oświata

Na terenie powiatu sandomierskiego funkcjonują publiczne szkoły ponadgimnazjalne i placówki :

I Liceum Ogólnokształcące Collegium Gostomianum w Sandomierzu, II Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Sandomierzu, Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. św. Jadwigi w Sandomierzu, Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących im. prof. Zbigniewa Strzeleckiego w Sandomierzu, Ponadgimnazjalny Zespół Szkół Ekonomicznych im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Sandomierzu, Zespół Szkół Kształcenia Rolniczego im. Ziemi Sandomierskiej w Sandomierzu, Zespół Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich im. Komisji Edukacji Narodowej w Sandomierzu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Klimontowie, Liceum Ogólnokształcące w Koprzywnicy, Liceum Ogólnokształcące w Zawichoście, Liceum Ogólnokształcące w Chobrzeżanach. Bursa Szkolna w Sandomierzu, Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Sandomierzu oraz Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Zawichoście.

W skład zespołów szkół prowadzonych przez powiat sandomierski wchodzi następujące typy szkół ponadgimnazjalnych : trzyletnie licea ogólnokształcące, czteroletnie technika, trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe , licea ogólnokształcące dla dorosłych, szkoły policealne.

Nieustannie zmieniający się rynek pracy, zmusza dyrektorów szkół zawodowych jak również organ prowadzący szkoły zawodowe do ciągłego poszukiwania atrakcyjnych, a zarazem elastycznych kierunków kształcenia dostosowanych do potrzeb w pierwszej kolejności lokalnego rynku pracy. Priorytetami przy ustalaniu zawodów są: zainteresowanie gimnazjalistów proponowanymi kierunkami kształcenia - w szczególności absolwentów, ich rodziców, aktualne i prognozowane zapotrzebowanie rynku pracy, baza dydaktyczna szkoły oraz możliwości kadrowe w szkołach. Zainteresowanie kształceniem zawodowym w powiecie sandomierskim utrzymuje się w ciągu ostatnich kilku lat na równym poziomie . Około 40 % wszystkich absolwentów gimnazjum wybiera kształcenie zawodowe.

W powiecie sandomierskim w ciągu ostatnich kilku lat obserwujemy spadek liczby uczniów, w tym uczniów kończących gimnazja, co powoduje malejącą liczbę uczniów

w szkołach ponadgimnazjalnych. Taka tendencja spadkowa będzie się utrzymywała przez kolejne lata.

Młodzież kształcąca się w szkołach ponadgimnazjalnych z terenu powiatu i powiatów ościennych ma możliwość skorzystania z opieki i zakwaterowania w Bursie Szkolnej, która dysponuje aktualnie 195 miejscami.

Wiodącymi kierunkami kształcenia w szkołach prowadzonych przez powiat sandomierski są zawody: technik hotelarstwa, technik żywienia i gospodarstwa domowego, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik mechanik, technik informatyk, technik logistyk, technik handlowiec, technik budownictwa, technik pojazdów samochodowych, kelner, technolog robót wykończeniowych w budownictwie, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie.

Jednym z najważniejszych zadań szkół jest przygotowanie ucznia do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, co jest zasadniczym wymogiem współczesności. Zadania szkoły winny wyrastać z jej tradycji i winny być dostosowane do potrzeb i możliwości nauczycieli, a zwłaszcza uczniów. Absolwent szkoły powinien być "wyposażony" w dorosłe życie, w sprawność i kompetencje takie jak: odpowiedzialność za własne zachowanie i postępowanie, postawę tolerancji, adekwatną samoocenę oraz aktywność emocjonalną.

Szkoła powinna również przygotować młodzież do tworzenia nowoczesnego społeczeństwa. W obecnej i przyszłej edukacji duże znaczenie odgrywają umiejętności interpersonalne oraz biegła znajomość internetu i technologii informacyjnych. Konieczne jest posługiwanie się co najmniej dwoma językami obcymi.

Bardzo ważnym zadaniem dydaktyczno – wychowawczym współczesnej szkoły jest:

- współpraca ze szkołami równorzędnymi na terenie krajów unii europejskiej, jak również z krajami pozaunijnymi,
- współpraca z wyższymi uczelniami, a szczególnie uczelniami województwa świętokrzyskiego,
- współpraca z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną, Muzeum Okręgowym, Biurem Wystaw Artystycznych i innymi instytucjami kulturalno – edukacyjnymi.

Szkoły niepubliczne działające na terenie powiatu sandomierskiego stanowią jedną z możliwości wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży, szczególnie ze środowisk wiejskich. Organami prowadzącymi te szkoły są osoby prawne i osoby fizyczne. Szkoły te mają charakter szkół niepublicznych z uprawnieniami szkół publicznych. Należą do nich: Niepubliczne Medyczne Studium Zawodowe Techniki Farmaceutycznej (zawód: technik farmaceutyczny), Zaoczne Uzupełniające Technikum Zawodowe w Klimontowie (zawód: technik mechanik, technik budownictwa, technik rolnik), Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Policealne Studium Rachunkowości (zawód: technik rachunkowości), Policealne Studium Informatyczne (zawód: technik informatyk), Szkoła Policealna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Gierlachowie (zawód: ratownik medyczny), Prywatne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Prywatna Szkoła Policealna dla Dorosłych (zawód: technik usług kosmetycznych, technik usług fryzjerskich, technik administracji, technik BHP).

Ponadto na terenie powiatu prowadzone jest kształcenie specjalne dla potrzebujących z jego terenu, jak również przyległych gmin i powiatów sąsiednich. Zajęcia są prowadzone w: Szkole Podstawowej Specjalnej dla Dzieci i Młodzieży z Upośledzeniem Umysłowym w Stopniu Umiarkowanym i Znacznym, Gimnazjum Specjalnym dla dzieci i Młodzieży z Upośledzeniem Umysłowym w Stopniu Umiarkowanym i Znacznym, Szkole Podstawowej

Specjalnej dla Uczniów z Autyzmem, Gimnazjum Specjalnym dla Uczniów z Autyzmem, Szkole Specjalnej Przystosowanej do Pracy (kształci młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi). Dla dzieci i osób upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim, są prowadzone zajęcia rewalidacyjno – wychowawcze przez Ośrodek Rehabilitacyjno - Edukacyjny "Radość Życia" dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej.

Na terenie powiatu funkcjonują również: Niepubliczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Ośrodek Kształcenia Zawodowego ZDZ Kielce, Ośrodek Kształcenia Zawodowego ZDZ Rzeszów, Ośrodek Kształcenia Ustawicznego "Sannort", Centrum Edukacyjno – Szkoleniowe, Centrum kształcenia przedsiębiorców – Świętokrzyska Akademia Biznesu.

Ponadto absolwenci szkół ponadgimnazjalnych mogą kontynuować naukę na wyższych uczelniach w Sandomierzu tj. Wyższa Szkoła Humanistyczno- Przyrodnicza, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa oraz Seminarium Duchowne.

2.9.4 Kultura

Powiat sandomierski jest organizatorem prowadzącym Biuro Wystaw Artystycznych w Sandomierzu. To instytucja kultury w finansowana z budżetu powiatu. Posiada w swoich zbiorach 2764 eksponaty z dziedziny: malarstwa współczesnego, grafiki, rysunku, rzeźby, szkła unikatowego i ceramiki, tkaniny, fotografii. Swoją działalność wystawienniczą prowadzi w Galerii Sztuki Współczesnej. Na wernisażach prowadzi spotkania autorskie, wykłady i pogadanki o sztuce. Najważniejszym wydarzeniem artystycznym organizowanym przez BWA, jest coroczna wystawa-konkurs "Porównania", prezentująca dorobek artystyczny środowiska plastycznego związanego z Ziemią Sandomierską. BWA prowadzi współpracę z instytucjami i placówkami kultury w zakresie organizacji wystaw artystów profesjonalnych oraz edukacji dzieci i młodzieży.

Powiat jest współorganizatorem Muzeum Okręgowego w Sandomierzu. Instytucja ta posiada w swoich zbiorach ponad **16,5 tys.** eksponatów. Stałe i czasowe ekspozycje są udostępniane w salach Zamku kazimierzowskiego i Ratuszu sandomierskim. Muzeum organizuje również konferencje, sesje naukowe, lekcje muzealne, spotkania autorskie, koncerty, prowadzi działalność naukowo – badawczą i wydawniczą.

Usługi edukacyjne i kulturalne na terenie powiatu prowadzą także: gminne ośrodki kultury (w Dwikozach, Klimontowie, Koprzywnicy, Łoniowie, Samborcu i Zawichoście), Fundacja Kultury Ziemi Sandomierskiej, Sandomierskie Stowarzyszenie Kulturalne, Sandomierskie Centrum Kultury, Ośrodek Promocji Aktywności Kulturalnej, Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego oraz prężnie działająca Chorągiew Rycerstwa Ziemi Sandomierskiej.

Do najważniejszych wydarzeń kulturalnych organizowanych przez instytucje i placówki kultury należą: Festiwal "Muzyka w Sandomierzu", "Spotkania z Tradycją" - warsztaty wielkanocnej plastyki obrzędowej, Nasze Sandomierskie - kulinaria regionalne, Warsztaty rękodzieła ludowego, Śniadanie Wielkanocne, Ogólnopolska Nagroda im. Aleksandra Patkowskiego, Sandomierskie Warsztaty Złotnicze "Krzemień pasiasty – Kamień optymizmu", Sandomierskie spotkania z literaturą, Sandomierski Jarmark Staroci, Jarmark Jagielloński i Turniej Rycerski, Dni Sandomierza – Święto Miasta, Święto Kwitnącej Jabłoni, Święto Pomidora, Święto Jabłkobrania, Jarmark na Św. Jacka.

2.9.5 Sport

Mapa usług sportowo - rekreacyjnych, w skali powiatu skupia się wokół istniejących i nowopowstałych klubów sportowych, ośrodków sportu i rekreacji, obiektów szkolnych i komunalnych oraz terenów zieleni miejskiej. Obserwuje się ciągły proces poszerzania bazy sportowo - rekreacyjnej o nowe obiekty, które poprawiają infrastrukturę sportową na terenie powiatu. We wszystkich gminach Powiatu Sandomierskiego w ostatnich latach nastąpiła znacząca poprawa stanu i liczebności obiektów sportowych.

Do ważniejszych obiektów zaliczyć należy:

- Zespół Basenów Krytych „Błękitna Fala” w Sandomierzu,
- Halę Widowiskowo – Sportową w Sandomierzu,
- Przyszkolne sale gimnastyczne i boiska sportowe.
- Boiska gminne i wiejskie.
- Miejski Stadion Sportowy w Sandomierzu

Obecnie wszystkie szkoły prowadzone przez powiat posiadają boiska i hale sportowe. Dzieci, młodzież i dorośli na bazie sal gimnastycznych oraz boisk do gier zespołowych mogą rozwijać swoje zainteresowania sportowe dzięki funkcjonującym na terenie Powiatu uczniowskim klubom sportowym. Na terenie Powiatu Sandomierskiego działają także liczne stowarzyszenia kultury fizycznej i związki sportowe:

2.9.6 Turystyka

Powiat Sandomierski jest wyjątkowo atrakcyjnym pod względem turystycznym. Jego walory turystyczne to przede wszystkim liczne zabytki nierozzerwalnie związane z historią tych ziem. Ważnym podkreślenia są także walory przyrodnicze Powiatu. Wyjątkowy klimat i przyroda Ziemi Sandomierskiej obfitującej w smaczne owoce sprawiły, że symbolem tego regionu są jabłka.

Sandomierz to miasto o ponad 1000-letniej historii, malowniczo położone na krawędzi Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej, opadającej kilkudziesięciometrowymi skarpami do doliny Wisły, o unikatowym na tych obszarach ciepłym mikroklimacie. Niegdyś siedziba królów i książąt, dziś miasto powiatowe w województwie świętokrzyskim, stanowiące jak gdyby muzeum historyczne i architektoniczne pod gołym niebem, do którego każda z epok coś dodała, pozostawiając ponad 120 budowli zabytkowych wszystkich stylów, co w połączeniu z pięknym krajobrazem, wspaniałą, bujną zielenią i malowniczym położeniem na 7 wzgórzach poprzecinanych głębokimi jarami daje efekt dużej atrakcyjności turystycznej.

Sandomierz zaliczany jest do najcenniejszych, historycznych zespołów urbanistyczno - krajobrazowych w Polsce. Zabytkowa część miasta usytuowana jest na lewym wysokim brzegu Wisły.

Do wyjątkowych walorów historyczno-kulturowych i krajobrazowych należą:

- Stare Miasto, w granicach wyznaczonych fragmentami murów średniowiecznych, jest najpełniej zachowanym zespołem staromiejskim,
- Wzgórze Staromiejskie, gdzie znajdowała się pierwotna osada miejska,
- Przedmieście Opatowskie i Przedmieście Zawichostu,
- Krajobraz Wyżyny Sandomierskiej uzupełniony rezerwatem Góry Pieprzowe i Wzgórzem Salve Regina,
- Dawne układy wiejskie na prawym brzegu Wisły.

Na terenie Sandomierza działają również muzea i instytucje, które wzbogacają ofertę turystyczną:

- Muzeum Okręgowe – Ratusz,
- Muzeum Okręgowe - Zamek Królewski, Muzea oprócz stałych ekspozycji organizują czasowe wystawy tematyczne - artystyczne i historyczne, spotkania autorskie, promocje książek, imprezy. Muzeum Okręgowe posiada ponad 16,5 tys. eksponatów z różnych dziedzin muzealnych,
- Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu - Muzeum Sztuki Sakralnej posiada szczególnie cenne eksponaty takie jak gotycki obraz z ok. 1440 roku "Trzy święte", dzieło Cranacha starszego "Matka Boska z Dzieciątkiem i Św. Katarzyną", liczącą około 600 eksponatów kolekcję szat liturgicznych, tkanin, rzeźb i portretów, malarstwa na szkłe.
- Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego - udostępnia zbiory związane z dziejami ruchu ludowego,
- Biuro Wystaw Artystycznych – podstawową działalnością BWA jest organizowanie wystaw dzieł sztuki współczesnej.

Powiat sandomierski posiada ogromne walory przyrodnicze, które wpływają na jego atrakcyjność turystyczną. Wchodzi on skład Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej, rozciągającej się między Pilicą a Wisłą. Południowo-wschodnia część - Wyżyna Sandomierska to obszar pokryty lessem. Obszar odwadniany jest przez dopływy Wisły: Koprzywiankę i Opatówkę. W okolicach Sandomierza Wyżyna Sandomierska opada stromą krawędzią ku Wiśle. Ten północno-wschodni skłon wyżyny to tzw. **Góry Pieprzowe** (rezerwat przyrody) zbudowane ze skał kambryjskich, których odsłonięcia można obserwować na powierzchni (kwarcyty i łupki kambryjskie).

Sam Sandomierz leży w miejscu, gdzie stykają się trzy odrębne obszary: Wyżyna Małopolska, Kotlina Sandomierska i Wyżyna Lubelska (krajobraz tych trzech krain geograficznych można obserwować z tarasu widokowego na Bramie Opatowskiej).

Na terenie powiatu sandomierskiego znajdują się liczne miejsca widokowe, m.in. w okolicy Koprzywnicy - panorama zagłębia siarkowego i wiele innych miejsc widokowych na dolinę Wisły, starorzecza i piaszczyste łąchy, zarośla łąkowe, będące ostoją ptactwa wodnego, które odpowiednio zagospodarowane i włączone w szerszą ofertę turystyczną mogą stanowić ciekawy element zagospodarowania turystycznego.

Lesistość na obszarze powiatu jest niewielka, lasy znajdują się m.in. w gminie Łoniów, co stwarza dodatkową możliwość ich wykorzystania rekreacyjnego (ścieżki spacerowe, grzybobrania, ścieżki rowerowe i dydaktyczne).

W Sandomierzu i okolicach znajdują się najsłynniejsze wąwozy lessowe m.in. Wąwóz Królowej Jadwigi, głęboko wcięty w lessowe podłoże z bogatą florą m.in. wiśnia karłowata oraz wąwóz Piszczele – pod tym pojęciem kryje się znajdujący się w centralnej części miasta Park Piszczele umiejscowiony w wąwozie lessowym. Przez wąwozy te przebiegają trasy turystyczne.

Walory wynikające z funkcji rolniczej obszaru to przede wszystkim możliwość wypoczynku i rekreacji w krajobrazach wiejskich, w gospodarstwach agroturystycznych i w wiejskich pensjonatach, a w związku z tym:

- możliwość podpatrywania pracy rolnika lub nawet pomagania przy nieskomplikowanych pracach gospodarskich, np. grabienie siana, plewienie ogródka warzywnego czy zbiorów owoców,
- możliwość zapoznawania dzieci ze zwierzętami gospodarskimi (z wywiadów, które zostały przeprowadzone w gospodarstwach agroturystycznych na terenie gminy Uście

Gorlickie wynika, iż zapoznawaniem dzieci ze zwierzętami gospodarskimi zainteresowani są np. Holendrzy. Dzieci pochodzące z dużych miast lepiej znają zwierzęta egzotyczne, które mogą często oglądać w ogrodach zoologicznych, niż kury, kaczki, króliki, czy świnię),

- możliwość uprawiania wędrówek pieszych, rowerowych, konnych na obszarach o ekstensywnym zagospodarowaniu i użytkowaniu turystycznym (lasy, rzeki, cisza i spokój, brak zatłoczonych centrów turystycznych, okazja do samodzielnego planowania wycieczek),
- możliwość spożywania posiłków ze zdrowej żywności wyprodukowanej na terenie gospodarstwa,
- możliwość zakupu u rolników mleka, sera, jaj, miodu, owoców i warzyw oraz innych produktów z gospodarstwa,
- dodatkowym walorem rolniczym jest dobrze rozwinięte w powiecie sandomierskim sadownictwo,
- możliwość zapoznawania się z kulturą ludową obszaru, obyczajami, obrzędami, tradycyjnymi obchodami świąt, a także okazja do zakupu pamiątek regionalnych - produktów miejscowego rzemiosła, podpatrywanie pracy rzemieślników.

Zainteresowanie turystyką na obszarach wiejskich jest od wielu lat bardzo duże, zwłaszcza w wysoko uprzemysłowionych i zurbanizowanych krajach zachodnioeuropejskich. Tam już dość dawno turyści dostrzegli, że wyjeżdżając na wypoczynek stoją w korkach na drogach, a w ośrodkach turystycznych napotykają na zatłoczenie, zaśmiecenie i hałas, a przecież właśnie od tego pragnęli uciec, opuszczając miasto.

2.9.7 Stowarzyszenia i organizacje społeczne

Organizacje pozarządowe w Powiecie Sandomierskim mają do spełnienia dwie główne role:

- Są katalizatorem aktywności społecznej;
- Oddziałują na jakość polityki społecznej oraz rządzenia na terenie powiatu

Obecnie w Powiecie aktywnie uczestniczy w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych, jak też i szeroko pojmowanej działalności statutowej kilkadziesiąt stowarzyszeń i organizacji pozarządowych. Terenem działania organizacji pozarządowych pozostaje jedna miejscowość, gmina lub powiat. Najczęstszym zakresem działań jest kultura, sport, turystyka czy promocja oraz polityka społeczna i ochrona zdrowia.

Bardzo dynamicznie rozwija się także Lokalna Grupa Działania - Sandomierskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego, która ma formę partnerstwa publiczno – prywatnego. Jej celem jest wykorzystywanie aktywności lokalnej dla poprawy życia mieszkańców. Swym zakresem działania obejmuje także część Powiatu Opatowskiego.

W środowiskach wiejskich aktywnie działają formalne i nieformalne grupy skupiające społeczności lokalne. Aktywnością na rzecz swoich środowisk wyróżniają się także organizacje typowo kobiece, jak np. koła gospodyń wiejskich, które istnieją w każdej gminie Powiatu. Ponadto nie bez znaczenia pozostaje potencjał tkwiący w Ochotniczych Strażach Pożarnych. Działania tych grup charakteryzują się akcyjnością i są dość skromne ze względu na ograniczony dostęp do źródeł finansowania.

Na terenie Powiatu Sandomierskiego działa ogółem ok.272 stowarzyszeń.

Stan stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminach powiatu sandomierskiego przedstawia się następująco:

1. Gmina Dwikozy - . 26
2. Miasto i Gmina Koprzywnica - 22
3. Gmina Klimontów -26
4. Gmina Łoniów - 19
5. Gmina Obrazów – . 32
6. Gmina Samborzec – 27
7. Miasto Sandomierz – 89
8. Gmina Wilczyce – 20
9. Miasto i Gmina Zawichost - 11

Stowarzyszenia wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego - ok.106

Organizacje pożytku publicznego- 7

Stowarzyszenia Kultury fizycznej zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym- 13

Stowarzyszenia Kultury Fizycznej nie prowadzące działalności gospodarczej - 17

Stowarzyszenia zwykłe – 27

Uczniowskie Kluby Sportowe - 20

Ochotnicze Straże Pożarne- 83

Zakładanie i działanie efektywnych organizacji jest jednym z najważniejszych zadań w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Mimo przeszkód na jakie bardzo często napotykają mogą one odegrać kluczową rolę we wzmocnieniu wizerunku powiatu. Mogą się też przyczynić do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego bardziej bezpośrednio - promując życzliwy klimat.

Współpraca administracji z organizacjami pozarządowymi odbywa się na podstawie opracowywanego corocznie „Programu Współpracy Powiatu Sandomierskiego z Organizacjami Pozarządowymi”.

2.9.8 Bezpieczeństwo publiczne mieszkańców Powiatu Sandomierskiego

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt. 15 i 16 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.) zadaniem Powiatu jest zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska . Organ wykonawczy, jakim jest Zarząd Powiatu wykonuje to zadanie przy pomocy merytorycznych wydziałów Starostwa Powiatowego, powiatowych służb, inspekcji i straży.

Organem odpowiedzialnym za organizowanie i koordynowanie działaniami związanymi z zarządzaniem kryzysowym na terenie powiatu sandomierskiego jest Starosta. Wydaje decyzje w zakresie reagowania kryzysowego przy pomocy Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, powołanego Zarządzeniem Starosty Sandomierskiego Nr 32/2007 z dnia 7 września 2007 roku. Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej na obszarze powiatu sandomierskiego koordynuje i kieruje działaniami ratowniczymi i porządkowo - ochronnymi podejmowanymi przez siły i środki będące w jego dyspozycji. Zakres działania Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego szczegółowo określa regulamin. W przypadku uznania, że siły i środki będące w dyspozycji Starosty są niewystarczające w stosunku do zaistniałego zagrożenia, występuje on

z wnioskiem do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego o wsparcie działań ratowniczych siłami i środkami wyższego szczebla.

Ochrona przeciwpożarowa

System ochrony przeciwpożarowej obejmuje szeroki wachlarz zadań z zakresu ratownictwa ale także zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia oraz zapewnienie sił i środków do zwalczania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia. Ochronę przeciwpożarową na terenie powiatu sandomierskiego zapewnia Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Sandomierzu.

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Sandomierzu jest jednostką organizacyjną ochrony przeciwpożarowej nie posiadającą osobowości prawnej, wchodzącą w skład powiatowej administracji zespolonej. Organizację Komendy Powiatowej określa Regulamin Organizacyjny KP PSP w Sandomierzu. Akty prawne normujące działalność KP PSP w Sandomierzu: - ustawa o ochronie przeciwpożarowej, ustawa z o Państwowej Straży Pożarnej, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ramowej organizacji komendy wojewódzkiej i powiatowej Państwowej Straży Pożarnej.

Terenem działania komendy powiatowej PSP w Sandomierzu jest obszar powiatu sandomierskiego. Jednostką nadrzędną jest Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Kielcach.

Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych są utrzymywane z funduszy samorządów miejskich i gminnych oraz z własnoręcznie wypracowanych środków finansowych. Jednostki OSP włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego są wspierane finansowo przez budżet Państwa.

Ochrona przeciwpowodziowa

Na terenie powiatu podtopienia mogą powstać głównie w dolinach rzek Wisły, Koprzywianki i Opatówki.

Zagrożone powodzią miasta i gminy leżące nad rzekami:			
	Wisła	Koprzywianka	Opatówka
Gminy	Sandomierz Koprzywnica Zawichost Łoniów Samborzec Dwikozy	<ul style="list-style-type: none">▪ Klimontów▪ Koprzywnica▪ Samborzec	1. Dwikozy 2. Wilczyce

Na wyszczególnione zagrożenia składają się następujące czynniki:

- lokalne obniżenia korony wałów,
- przesiąki i przebicia hydrotechniczne w korpusie i stopie wałów,
- uszkodzenia wałów przez bobry,
- pęknięcia podłużne wałów,

- uszkodzenia korony wałów w czasie transportu materiałów i sprzętu przeciwpowodziowego w czasie powodzi.

Najbardziej podatnymi miejscami zatorogennymi na rzekach w powiecie sandomierskim są:

Lp.	km. rzeki .	Miejscowość/rzeki	Gmina/Powiat
Wisła			
1	243 + 000 – 244 + 000	Otoka Grabińska	Łoniów/Sandomierz
2	247 + 500 – 248 + 000	Chodków Stary	Łoniów/Sandomierz
3	256 + 000 – 256 + 200	Ciszycza	Koprzywnica/Sandomierz
4	273 + 000 – 273 + 100	Kamień Nowy	Dwikozy/Sandomierz

W maju 2010 r. na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji został opracowany *Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły*, którego celem jest zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego w dorzeczu górnej Wisły. Obejmuje on tereny pięciu południowych województw. W imieniu rządu nadzoruje go wojewoda małopolski. Realizacja tego programu ma zabezpieczyć południowe województwa naszego kraju przed katastrofalnymi skutkami powodzi: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie. Według szacunków realizacja programu zaplanowanego na lata 2011-2030 będzie kosztowała ponad 13 mld zł. Program obejmie powierzchnię 48 tys. km kw. Zlewnię górnej Wisły podzielono na dziewięć obszarów: zlewnia Małej Wisły i Soły, dolina Wisły od Oświęcimia do Krakowa, zlewnia Raby, zlewnia Dunajca, zlewnia Nidy, zlewnia Wisłoki, zlewnia Wisłoka powyżej Rzeszowa, zlewnia Sanu - w tym Wisłok poniżej Rzeszowa, dolina Wisły od Krakowa po Sandomierz.

Zadania podzielono na grupy: pierwsza obejmująca m.in. przebudowę, modernizację i podwyższanie wałów; druga - zabezpieczenie przed powodzią aglomeracji miejskich liczących powyżej 100 tys. mieszkańców, trzecia polega na obniżeniu zagrożenia powodziowego w 25 bezpośrednich dopływach Wisły (głównie zabezpieczenie przepustowości mniejszych rzek i potoków oraz wzmocnienie ich brzegów).

Działalność prewencyjna Policji.

Działania policyjne na terenie powiatu sandomierskiego prowadzone są przez Komendę Powiatową Policji w Sandomierzu oraz dwa komisariaty usytuowane w miejscowościach Dwikozy i Koprzywnica. Podstawowym założeniem sandomierskiej policji jest utrzymanie wysokiego poziomu społecznego poczucia bezpieczeństwa i wzrostu poziomu zaufania do Policji.

Od lat sandomierscy policjanci starają się realizować oczekiwania lokalnego społeczeństwa wyrażających się zapewnieniem m.in. poczucia bezpieczeństwa, ograniczaniem przestępczości, monitorowaniem patologii społecznych. Ważnym elementem w ich działaniu jest szukanie nowych rozwiązań.

Na bieżąco analizowany jest stan bezpieczeństwa, diagnozowane są zagrożenia i w zależności od potrzeb dysponowane są adekwatne siły i środki.

Sandomierska Policja na podstawie doświadczeń z lat ubiegłych przyjęła do realizacji poniższe założenia:

- ograniczanie poziomu najbardziej dokuczliwej społecznie przestępczości.
- poprawę skuteczności w wykrywaniu sprawców z jednoczesnym dążeniem do

odzyskiwania skradzionego mienia, zabezpieczenia składników majątkowych sprawców na poczet przyszłej kary.

- ujawnianie nieletnich zagrożonych demoralizacją oraz popełniających czyny karalne, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z przestępczością narkotykową.
- eliminowanie negatywnych zachowań takich jak wandalizm, wybryki chuligańskie, a także występujących w ruchu drogowym zagrożeń (nietrzeźwi, piractwo drogowe).
- zapewnienie bezpieczeństwa w trakcie imprez sportowych.

2.10 Środowisko naturalne

Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego w Sandomierzu opracował raport z realizacji „Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Sandomierskiego na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem lat 2013 - 2016”.

Powyższe opracowanie stanowi uszczegółowienie „Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego na lata 2014 - 2020”, w dziale 2.10 środowisko naturalne.

2.10.1 Ochrona wód

Powiat sandomierski ma bogatą powierzchniową sieć wodną, opartą o Wisłę i jej lewobrzeżne dopływy. Najważniejszymi dopływami Wisły są: Koprzywianka – płynąca przez gminy zachodnie oraz Opatówka płynąca przez gminy środkowo-wschodnie. Na terenie powiatu znajdują się środkowe i dolne odcinki biegu tych rzek. Do większych dopływów Koprzywianki należą Kacanka, obejmująca tereny gminy powiatu staszowskiego oraz Gorzyczanka, w całości płynąca na terenie powiatu.

Uzupełniają tę sieć mniejsze potoki, wpadające bezpośrednio do Wisły, jak - idąc od zachodu – Broźnia na terenie gminy Łoniów, Prypeć na terenie gminy Dwikozy i Czyżówka na terenie gminy Zawichost, która w odcinku środkowym i końcowym istnieje jako „Kanał Ożarów – Wisła”.

Po wschodniej stronie Wisły niewielki cypel Sandomierza okala rzeka Trześniówka i potok Atramentówka, stanowiące prawobrzeżne dopływy Wisły.

Gospodarka wodno - ściekowa

Głównym celem działań strategicznych dotyczących ochrony wód jest poprawa stanu czystości wód poprzez budowę nowych i modernizację istniejących oczyszczalni ścieków i rozbudowę systemu sieci kanalizacji sanitarnej na terenie powiatu w kierunku zmniejszenia dysproporcji istniejących pomiędzy zwodociągowaniem, a skanalizowaniem gmin. Wszystkie gminy w powiecie są zwodociągowane w stopniu powyżej 90%, a nawet w 100%, natomiast kanalizacją objęte jest około 17 % wsi całego powiatu.

Na terenie powiatu, miasto Sandomierz oraz gminy: Klimontów, Koprzywnica, Samborzec, Zawichost i Dwikozy posiadają gminne, mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków komunalnych o łącznej przepustowości hydraulicznej 9963 m³/d.

Aktualnie oczyszczalnie te wykorzystywane są w ok. 30 – 40 % ich przepustowości hydraulicznej, z uwagi na brak pełnego systemu sieci kanalizacji sanitarnej w zlewniach poszczególnych oczyszczalni, planowanych w fazie projektowania.

W poszczególnych gminach prowadzona jest sukcesywna rozbudowa sieci kanalizacyjnych. Gmina Dwikozy posiada także 2 oczyszczalnie ścieków komunalnych o łącznej przepustowości 19 m³/d, obsługujące jedynie budynki użyteczności publicznej (budynek Urzędu Gminy, Poczty, Ośrodka Zdrowia, Szkoła Gimnazjum).

Ponadto na terenie powiatu funkcjonuje szereg małych oczyszczalni ścieków komunalnych obsługujących obiekty usługowe oraz szkoły i budynki użyteczności publicznej jak również istnieją oczyszczalnie ścieków przemysłowych i deszczowych funkcjonujące przy Zakładach przemysłowo-usługowych na terenie powiatu.

Zasoby wód podziemnych

Występowanie wód podziemnych jest uzależnione od budowy geologicznej, morfologii terenu, rozmieszczenia i wielkości sieci rzecznej, wielkości opadów atmosferycznych.

Badania geologiczne na obszarze powiatu wykazują bardzo dużą zmienność budowy, a tym samym ma to wpływ na obecność i zasobność pokładów wodonośnych. Obok obszarów o dużej zasobności wód podziemnych, występują obszary praktycznie bezwodne.

Na obszarze powiatu występują Główne Zbiorniki Wód Podziemnych:

1. GZWP 422 – Romanówka. Jego powierzchnia wynosi 74 km². Jest to zbiornik szczelinowo – krasowy, porowy. Wody występują w utworach jury górnej i trzeciorzędu, a w dolinie Wisły także czwartorzędu. Zbiornik rozciąga się od Sandomierza do Zawichostu. Zasoby tego zbiornika szacowane są na 580 m³/h.
2. GZWP 425 – północne obrzeże zbiornika Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów. Jest to zbiornik porowy, a wody występują głównie w utworach czwartorzędu. Zasoby tego zbiornika rozciągają się od Sandomierza po zachodnie granice gmin leżących w dolinie Wisły i Koprzywianki.

Zaopatrzenie w wodę podziemną ludności i przemysłu odbywa się zasadniczo z własnych terenów wodonośnych. Jedynie część gminy Obrazów zaopatruje się w wodę z ujęć położonych we Włostowie gmina Lipnik i część gminy Klimontów z ujęcia w gminie Bogoria.

Z zasobów GZWP 422 zaopatrują się w wodę gminy Zawichost, Dwikozy, Sandomierz, Wilczyce i częściowo Obrazów. Z tego zbiornika zaopatruje się również przemysł spożywczy, głównie w gminie Dwikozy.

Wody z piętra jurajskiego są dobrej jakości, natomiast najslabszą jakość mają wody czwartorzędowe, ujmowane w dolinie Wisły. Wymagają one z reguły uzdatniania.

Z zasobów GZWP 425 ujmowane są wody podziemne w gminach: Samborzec, Koprzywnica i Łoniów.

Gminy położone nad GZWP 425 pobierają wodę z utworów trzeciorzędowych. Wody czwartorzędowe są złej jakości i są uzdatniane ze względu na żelazo i mangan. Wody czwartorzędowe pochodzące z drenażu Wisły są słabszej jakości. Najbardziej wodonośne zasoby występują w dolinie Wisły i Koprzywianki o średniej wydajności.

Pozostałe obszary powiatu należą do obszarów bezwodnych. Lokalne ujęcia szczelinowe nie mają większej wydajności. Zaopatrzenie w wodę tych obszarów odbywa się z ujęć Romanówka, Włostów i Bogoria lub lokalnych, o niewielkiej wydajności.

Ochrona przeciwpowodziowa i budownictwo wodne

Rzeka Wisła oraz ujściowe odcinki jej dopływów posiadają obustronne obwałowania przeciwpowodziowe o długości ogółem 95,7 km na terenie powiatu.

Na przedmiotowych wałach istnieją 32 przepusty (śluzy) wałowe oraz 6 przepompowni przeciwpowodziowych w:

- Linowie, gm. Zawichost,
- Kępie Chwałowskiej, gm. Dwikozy,
- Sandomierzu – Nadbrzeziu,
- Zajeziorku, gm. Samborzec,
- Szewcach, gm. Samborzec,
- Grabinie, gm. Łoniów.

Wymienione urządzenia zabezpieczają obszary powiatu przed wodami powodziowymi rz. Wisły, obwałowanych odcinków ujściowych jej dopływów oraz większych cieków, na ujściu których znajdują się przepompownie.

Nadal występuje zagrożenie lokalnymi powodziąmi opadowymi i roztopowymi w dolinach cieków nie obwałowanych oraz uchodzących do rzek poprzez śluzы wałowe. Omawiane zagrożenie wzrasta w okresach długotrwałych opadów oraz może występować wielokrotnie w ciągu roku.

W dolinie Wisły występują zagrożenia powodziowe powstałe wskutek przerwania i osłabienia konstrukcji wałów. Ostatnie powodzie przyczyniły się do modernizacji, umocnień obwałowań Wisły oraz dopływów przepływających doliną Wisły.

W zakresie poprawy warunków bezpieczeństwa powodziowego Świętokrzyski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Kielcach Rejonowy Oddział w Sandomierzu realizował i realizuje programy inwestycyjne finansowane ze środków PHARE, EBI, budżetu Wojewody i in.

Realizowane programy inwestycyjne mające na celu poprawę bezpieczeństwa powodziowego pozwalają na poprawę stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych, stanu ochrony przeciwpowodziowej.

Oprócz realizowanego programu inwestycyjnego w ramach nadzoru nad utrzymaniem urządzeń do ochrony przeciwpowodziowej przeprowadzana jest konserwacja rzek i cieków, remonty magazynów przeciwpowodziowych, remonty i bieżące konserwacje śluz oraz przepompowni, zabudowa lisich nor i nor bobrzych, usuwanie szkód powodziowych, itp.

Odtworzenie uszkodzonych wałów, ich zmodernizowanie, przebudowa pompowni przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

W 2012 roku opracowana została „Koncepcja ochrony przed powodzią rzeki Wisły i jej dopływów w rejonie Sandomierza i Tarnobrzega” przez Politechnikę Krakowską w konsorcjum z Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie oraz Przedsiębiorstwo Inżynierskie CERMET – BUD w Krakowie. Zakłada ona podwyższenie wałów z uwzględnieniem retencji polderowej i utrzymanie odpowiedniego stanu koryta i międzywała rzeki Wisły. Wały przeciwpowodziowe mają być podniesione od 0,5 do 1,5 metra z uszczelnieniem wałui podłoża oraz gruntownie mają zostać zmodernizowane istniejące przepompownie. Mają zostać również wybudowane 4 nowe przepompownie.

Do większych obiektów hydrotechnicznych na terenie powiatu sandomierskiego należą:

wielofunkcyjny zbiornik retencyjny na rzece Koprzywiance w Koprzywnicy o powierzchni 17,8ha oraz pojemności 300 tys. m³,
zbiornik na rzece Koprzywiance w Szymanowicach, gm. Klimontów o następujących parametrach: pojemność przy NPP = 186,00 m. npm. V=980,000 m³, pojemność użyteczna V= 700,000m³, powierzchnia lustra wody przy NPP, F=51,3ha, średnia głębokość t=2,10m.

Na terenie powiatu sandomierskiego istnieją ponadto 4 obiekty hydrotechniczne będące źródłami energii odnawialnej, tj.:

mała elektrownia wodna na młynówce „Skwirzowa” wykorzystująca piętrzenie na istniejącym jazie w km. 23+520 rz. Koprzywianka w m. Skwirzowa, gm. Łonów, młyn wodny zlokalizowany na młynówce „Sulisławice” gm. Łonów wykorzystujący piętrzenie na jazie w km. 23+520 rz. Koprzywianka i produkujący energię elektryczną dla własnych potrzeb,
mała elektrownia wodna przy istniejącym jazie stałym w km. 5+670 rz. Opatówki w m. Dwikozy.
mała elektrownia wodna w miejscowości Rybnica gm. Klimontów, wykorzystująca piętrzenie na istniejącym jazie w km 28+373 rz. Koprzywianki.

2.10.2 Kopaliny

Prawidłowa gospodarka zasobami surowców mineralnych, ochrona złóż oraz ich właściwa eksploatacja, a także zabezpieczenie obszarów występowania zasobów udokumentowanych złóż przed zainwestowaniem, uniemożliwiającym ich późniejszą eksploatację, realizowane są na bieżąco poprzez działania administracyjne, zgodnie z obowiązującym prawodawstwem przez właściwe organy, m.in. poprzez opiniowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, nadzór nad wydawaniem i realizacją koncesji, zawiadamianie organów samorządu terytorialnego o udokumentowanych złożach oraz o obowiązku ujawniania ich lokalizacji w studium i planie zagospodarowania przestrzennego gminy.

Teren powiatu sandomierskiego nie należy do zasobnych w kopaliny, ich wydobywanie nie odbywa się na dużą skalę. Pozyskane kopaliny przeznaczone są dla potrzeb budownictwa i drogownictwa. Wzrastające zapotrzebowanie na surowce mineralne przekłada się na stwierdzony wzrost zainteresowania dokumentowaniem złóż na terenie powiatu sandomierskiego oraz chęcią uzyskania koncesji umożliwiającej wydobywanie z nich kopaliny. Dość poważnym ograniczeniem możliwości uzyskiwania koncesji jest przeważnie, choć nie w każdym przypadku, brak w dokumentach planistycznych gmin zapisów uwzględniających w swojej treści tereny udokumentowanych złóż, a udzielenie koncesji na wydobywanie kopaliny ze złóż wymaga uzgodnienia w wójcie, burmistrzem, prezydentem miasta, które następuje na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku na podstawie studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy.

Na terenie powiatu sandomierskiego istniało 11 udokumentowanych złóż kopaliny pospolitych objętych prawem własności nieruchomości gruntowej, a nie objętych własnością górnictwem.

Na terenie powiatu sandomierskiego w zakresie eksploatacji złóż objętych prawem własności nieruchomości gruntowej kopalin pospolitych prowadzona była i jest eksploatacja surowców ilastych dla potrzeb produkcji cegły oraz kruszywa naturalnego dla potrzeb budowy i remontu dróg. Wymienione kopaliny w ilościach o znaczeniu gospodarczym występują na terenie gmin: Dwikozy, Klimontów, Łoniów, Wilczyce, Koprzywnica i obecnie eksploatowane są jedynie na terenie gmin Dwikozy (surowce ilaste, kruszywo), Łoniów (kruszywo), Wilczyce (kruszywo).

Na terenie powiatu sandomierskiego funkcjonuje obecnie 6 zakładów górniczych posiadających koncesje na wydobywanie kruszywa naturalnego / piasku. Siódmy zakład jest na etapie organizacji – toczy się postępowanie w sprawie udzielenia koncesji na wydobywanie kopaliny.

2.10.3 Ochrona powietrza

Stan powietrza w naszym powiecie w okresie ostatnich dwóch lat nie uległ istotnej zmianie i jest zadowalający.

Wg prowadzonego monitoringu powietrza w województwie świętokrzyskim w 2010 r. wyniki klasyfikacji dla poszczególnych zanieczyszczeń (SO₂, NO₂, PM₁₀, Pb, C₆H₆, CO, O₃) wg kryteriów ochrony zdrowia i ochrony roślin dla powiatu sandomierskiego uzyskały klasę A. Ogólna klasa dla powiatu – A (poziomy stężenie nie przekraczają wartości dopuszczalnych).

Powyższa klasyfikacja dla powiatu (klasa A) oznacza iż zakres działań na rzecz ochrony powietrza powinien być skierowany na utrzymanie jakości powietrza na tym samym lub lepszym poziomie.

Powiat sandomierski ma niewielki udział w województwie świętokrzyskim w emisji gazów i pyłów do powietrza.

Największa koncentracja emisji zanieczyszczeń do powietrza występuje w Sandomierzu, Dwikozach i Piotrowicach, co związane jest z działalnością przemysłową.

Do zakładów o największej emisji w powiecie należą:

- Pilkington Polska Sp. z o.o w Sandomierzu,
- Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o. w Sandomierzu,
- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Sandomierzu,
- Zakłady Przemysłu Owocowo-Warzywnego S.A. „Dwikozy” w Dwikozach,
- Zakłady Przetwórcze Surowców Chemicznych i Mineralnych „Piotrowice” Sp. z o.o. w Piotrowicach, gm Zawichost,
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowych „Drokam-Piaseczno” – Wojtas Marian w Piasecznie gm. Łoniów.

Emitowane zanieczyszczenia pochodzą ze spalania paliw oraz z procesów technologicznych (produkcji szkła i przerobu surowców mineralnych).

Na terenie powiatu, działania prowadzone w zakresie ochrony powietrza dotyczyły ograniczenia niskiej emisji z sektora bytowo-komunalnego, głównie poprzez stosowanie w lokalnych kotłowniach paliw przyjaznych środowisku, przeprowadzanie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola, budynki urzędów, ośrodki zdrowia, itp.).

2.10.4 Hałas

Oceny stanu akustycznego środowiska dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska, który zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska /t.j. Dz. U. z 2008 r, Nr 25, poz. 150, z późn. zm./ jest głównym źródłem informacji o poziomie hałasu w środowisku.

W okresie objętym sprawozdaniem Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska w Kielcach nie przeprowadzała w ramach monitoringu, pomiarów hałasu na terenie naszego powiatu.

hałas komunikacyjny – w powiecie sandomierskim ten strumień hałasu stanowi największą uciążliwość dla środowiska i dla ludzi z uwagi na dynamiczny rozwój transportu i motoryzacji oraz niedostosowany do narastających potrzeb stan i ilość dróg.

Stan klimatu akustycznego wokół dróg ulega ciągłym zmianom, spowodowanym wzrostem pojazdów samochodowych, a co za tym idzie wzrostem natężenia ruchu, co pogarsza sytuację akustyczną przyległych terenów.

Z drugiej jednak strony obserwuje się znaczny postęp prac związanych z budową nowych odcinków dróg, odnowy nawierzchni (w tym stosowanie cichej nawierzchni), jak również budowę elementów ochrony środowiska ograniczających emisję hałasu (ekrany akustyczne, wały ziemne, zieleń...).

W przypadku ograniczania hałasu komunikacyjnego istotną rolę pełnią służby planowania przestrzennego i urbanistki a także służby drogowe utrzymujące właściwy stan nawierzchni.

hałas przemysłowy – skala zagrożeń tym strumieniem hałasu w powiecie sandomierskim nie jest zbyt duża i należy podkreślić, iż ma charakter lokalny i krótkotrwały. Emitowany hałas przez istniejące na terenie powiatu zakłady przemysłowe nie stanowi znaczącej uciążliwości dla środowiska i ludzi.

2.10.5 Ochrona przyrody

Na terenie powiatu sandomierskiego znajdują się 3 rezerwaty przyrody:

- **Góry Pieprzowe**
 - utworzone w 1979 r. o pow. 18,01 ha
 - W najbliższym czasie planowane jest powiększenie rezerwatu o działkę nr. 44 położoną we wsi Kamień Plebański gm. Sandomierz. Działka ta o pow. 5,90 ha stanowi własność wspólnoty wsi Kamień Plebański.
- **Zielonka**
 - utworzona w 1974 r. o pow. 20,09 ha
- **Wisła pod Zawichostem**
 - Utworzony w 2008 r. o pow. 1246 ha
 - Cel rezerwatu: zachowanie ze względów społecznych, naukowych i dydaktycznych stanowisk lęgowych, miejsc zerowania, odpoczynku.

Zarejestrowano również 71 pomników przyrody forma drzewiasta na terenie poszczególnych gmin. Są to przeważnie pojedyncze egzemplarze, rzadko aleje, usytuowane w dawnych parkach podworskich. Ich rozmieszczenie w poszczególnych gminach przedstawia się następująco:

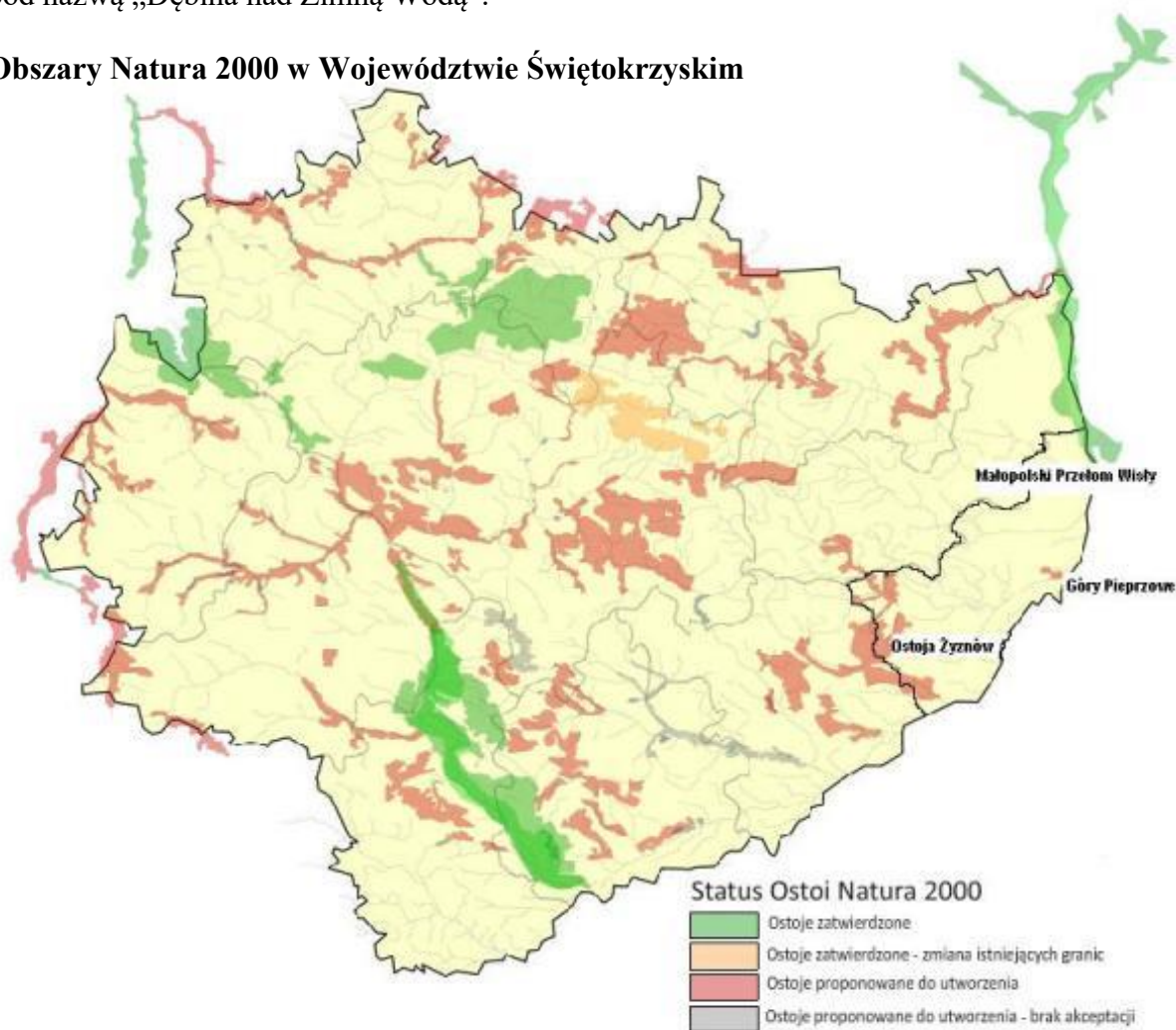
1. Sandomierz 11 szt.
2. Dwikozy 1 szt.
3. Obrazów 9 szt.
4. Łoniów 10 szt.
5. Koprzywnica 8 szt.
6. Wilczyce 5 szt.
7. Samborzec 5 szt.
8. Zawichost 9 szt.
9. Klimontów 13 szt.

W ramach **Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000** w Dyrektywie Siedliskowej i Ptasiej na podstawie ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. /Dz. U. Nr 92 poz.880 / rozporządzeniem Ministra Środowiska z 21 lipca 2004 r. zostały wytypowane specjalne obszary ochrony ptaków / OSO / i specjalne obszary ochrony siedlisk / SOO/ w skład których zostały zaliczone:

- wieś Linów w gminie Zawichost w obszarze „Przełom Wisły w Małopolsce”
- „Ostoja Żyznów” - wydzielony obszar gm. Łoniów
- „Tarnobrzaska Dolina Wisły” - w obrębie gmin: Dwikozy, Koprzywnica, Łoniów, Sandomierz.

W roku 2009 ustanowiono **Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy** na terenie gm. Łoniów pod nazwą „Dębina nad Zimną Wodą”.

Obszary Natura 2000 w Województwie Świętokrzyskim

Źródło: Towarzystwo Badań i Ochrony Przyrody <http://www.tbop.org.pl>

Zasoby leśne

Z uwagi na wysoką bonitację gleb rolnych, stopień lesistości powiatu sandomierskiego jest w porównaniu z innymi powiatami niski i wynosi 5,8%.

Najbardziej zalesione są gminy z płd-zach. części powiatu, charakteryzujące się glebami gorszej jakości a mianowicie: Koprzywnica, Klimontów, Łoniów. W związku z tym, ważnym elementem polityki leśnej naszego regionu jest dążenie do dalszego zwiększania udziału lasów w przestrzeni przyrodniczej poprzez zalesianie.

Powiatowy program zwiększania lesistości opracowany został w oparciu o założenia „Wojewódzkiego Programu Zwiększania Lesistości” a ten z kolei w oparciu o „Krajowy Program Zwiększania Lesistości” zatwierdzony przez Radę Ministrów w 1995 r. i zmodyfikowany w maju 2003 r.

Głównym celem tego programu jest zwiększenie lesistości kraju do 32%, czyli osiągnięcie standardów europejskich, poprzez zalesienie gleb gorszej jakości, połączenie większych kompleksów leśnych, tworzenie węzłów ekologicznych oraz likwidacja małych enklaw polnych wśród lasów.

Roczny rozmiar zalesień zależy jest od ilości środków finansowych pozyskanych na ten cel, oraz od świadomości i zaangażowania rolników, którzy wycofują z użytkowania rolniczego gleby gorszej jakości, przeznaczając je do zalesień.

Obecnie powierzchnia lasów na terenie powiatu sandomierskiego wynosi:

1. Lasy Państwowe - 2 309 ha
2. Lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa - 2 276 ha

Gatunkiem panującym jest sosna zajmująca ponad 72% stanu gatunkowego, pozostałe gatunki jak: jodła, dąb, brzoza, buk, olcha zajmują 28%.

Z uwagi na dobre gleby wyróżnia się 2 główne typy siedliskowe lasu jak: L.M.św. – /Las Mieszany świeży/ oraz B.M.św. - /Bór Mieszany świeży/.

Z uwagi na wycofanie się Lasów Państwowych z refundacji kosztów zalesień w 2007 roku, zalesienia te będą refundowane jedynie z budżetu Wojewody Świętokrzyskiego i wyniosą ok. 6,00 ha.

W 1999r. lasy powiatu sandomierskiego nie posiadały aktualnej dokumentacji urzędniowej. W chwili obecnej na terenie naszego powiatu, lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa posiadają w 100 % aktualną dokumentację urzędniową. Jest to jedyny przypadek w skali całego województwa świętokrzyskiego.

Wykonanie uproszczonych planów urządzenia lasu i inwentaryzacji stanu lasu / jako zadanie własne starosty zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach tekst jednolity z 15 marca 2005 r. / w radykalny sposób usprawni nadleśniczym zarządzanie tymi lasami a właścicielom tych lasów, sposób prowadzenia właściwej i racjonalnej gospodarki w lasach przez okres 10 lat, bo na taki okres czasu planowane są zabiegi pielęgnacyjne. Usprawni również pracę w gminach, pomagając w naliczeniu podatku leśnego.

Należy podkreślić, iż całość prac związanych z wykonywaniem uproszczonych planów urządzenia lasu jest finansowana z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

2.10.6 Gospodarka odpadami

Odpady komunalne

Jedyną stosowaną jak dotąd metodą unieszkodliwiania odpadów komunalnych wytworzonych na terenie powiatu jest składowanie. Odpady komunalne z terenu naszego powiatu wywożone są na składowiska położone w sąsiednich powiatach tj.:

- Jańczyce , powiat opatowski,
- Janik, powiat ostrowiecki.

Na składowiskach deponowane są przede wszystkim zmieszane odpady komunalne, jak też w niewielkim stopniu odpady z oczyszczalni ścieków (komunalne osady ściekowe, skratki, zawartość piaskowników) i inne odpady.

Selektywną zbiórkę odpadów komunalnych prowadzą obecnie wszystkie gminy z terenu naszego powiatu. Rozwój selektywnej zbiórki odpadów umożliwi zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska co wiąże się z obniżeniem kosztów jakie ponoszą gminy w związku ze składowaniem odpadów niesegregowanych, a z drugiej strony jest świadectwem wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców i realizacji obowiązków jakie nakładają na gminy przepisy z zakresu gospodarki odpadami.

Odpady przemysłowe.

Bilans odpadów pochodzenia przemysłowego w latach 2009 – 2010 w powiecie sandomierskim. Wg GUS w 2010 roku na terenie naszego powiatu wytworzono 29 200 Mg odpadów przemysłowych, z tego poddano odzyskowi 29 000 Mg i unieszkodliwieniu 200 Mg.

Ilości wytwarzanych odpadów w sektorze gospodarczym utrzymują się na podobnym poziomie. Do największych wytwórców odpadów należą:

- 1) Pilkington Polska Sp. z o.o. w Sandomierzu,
- 2) Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o. w Sandomierzu,
- 3) Schollglas Polska Sp. z o.o. w Sandomierzu,
- 4) Zakłady Przemysłu Owocowo – Warzywnego „DWIKOZY” S.A.
- 5) Zakłady Przetwórcze Surowców Chemicznych i Mineralnych „PIOTROWICE”,
- 6) Zakład Przetwórstwa Owoców „SAMBOR” Sp. z o. o. w Samborcu,
- 7) T.B.FRUIT Dwikozy Sp. z o.o.

W wytwarzanych w powiecie odpadach przemysłowych dominują odpady z następujących grup :

- odpady z przygotowania , przetwórstwa produktów i używek spożywczych oraz odpady pochodzenia roślinnego, w tym odpady z owoców, warzyw,
- odpady z hutnictwa szkła,
- oleje odpadowe,
- odpady nieujęte w innych w grupach,
- odpady z diagnozowania, leczenia i profilaktyki medycznej .

3. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT polega na ocenie wewnętrznych (silne i słabe strony) i zewnętrznych (szanse i zagrożenia) uwarunkowań rozwoju. Analizie tej poddane są atuty i słabości, jakie tkwią w jednostce terytorialnej oraz szanse i zagrożenia wynikające z otoczenia powiatu. Silne strony powiatu są zbiorem uwarunkowań – jego atutów, które należycie wykorzystane sprzyjać będą jego rozwojowi; to zjawiska pozytywne z punktu widzenia możliwości stymulowania rozwoju, na które bezpośredni wpływ mają władze samorządowe, społeczność, instytucje. Słabości (bariery) to zjawiska ograniczające możliwości rozwoju, na które bezpośredni wpływ mają lokalni aktorzy i które niewyeliminowane utrudniać będą rozwój powiatu sandomierskiego. Szanse należy postrzegać jako zjawiska korzystne z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju, jednak ich występowanie jest uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego oddziaływania społeczności lokalnej, to uwarunkowania zewnętrzne, ale które mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednio podjętych przez nich działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwojowi powiatu. Natomiast zagrożenie dla rozwoju powiatu to te zjawiska negatywne, na które regionalny układ społeczno-gospodarczy nie ma bezpośredniej możliwości oddziaływania, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jego rozwoju.

Otrzymany w wyniku analizy SWOT zbiór informacji pozwala nam na ocenę systemu wzajemnych oddziaływań (pozytywnych i negatywnych) pomiędzy powiatem, a jego otoczeniem.

Synteza analizy SWOT

MOCNE STRONY	SZANSE	SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
Stolica powiatu – Sandomierz – ośrodek gospodarczy, kulturalny i oświatowy.	Mocna stolica regionu umożliwiaiąca szybki rozwój powiatu.	Mało uzbrojonych terenów budowlanych i inwestycyjnych.	Coraz częstsze klęski żywiołowe na terenie Powiatu – wystąpienie katastrofalnej powodzi, susze.
Położenie geograficzne.	Powstanie stref przemysłowych. Poprawa połączeń z resztą kraju, Europą i światem poprzez budowę dróg ekspresowych. Możliwość wykorzystania transportu kolejowego oraz w perspektywie wodnego.	Peryferyjne położenie w woj. Świętokrzyskim. Słaby stan dróg w szczególności krajowych i wojewódzkich.	Konkurencja ze strony powiatów ościennych o zbliżonych walorach lokalizacyjnych - Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna Pominięcie Sandomierza i Powiatu w nowym systemie komunikacji krajowej i tranzytowej.
Bardzo dobrze rozwinięte sadownictwo. Wieloletnie tradycje sadownicze i warzywnicze oraz wysokie umiejętności rolników.	Powstanie grup producenckich. Możliwość wsparcia finansowego ze środków unijnych dla rolnictwa. Stworzenie systemu informacji i promocji produktów rolnych. Rozwijająca się infrastruktura techniczna na obszarach wiejskich.	Niewystarczająca sieć przetwórstwa rolno – spożywczego. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i słaba ich kondycja ekonomiczna.	Bardzo wysokie koszty produkcji. Wysoka konkurencja w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.
		Niski przyrost naturalny. Starzenie się społeczeństwa. Migracja Zarobkowa	Brak skutecznych działań ze strony państwa, mających na celu niwelowanie negatywnych skutków procesów demograficznych.

Wzrastająca liczba coraz lepiej wykwalifikowanego potencjału ludzkiego.	Nowe usługi i instrumenty rynku pracy dające możliwość na aktywizację zawodową większej liczby bezrobotnych. Dostosowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy.	Wysokie bezrobocie.	Odływ ludzi młodych i wykształconych.
Bardzo dobra baza dla rozwoju branży przetwórczej.	Dostępność środków pomocowych przeznaczonych na infrastrukturę techniczną, ochronę środowiska. rozwój sektora MSP	Brak miejsc pracy dla specjalistów.	Małe zainteresowanie ze strony inwestorów tworzeniem nowych miejsc pracy wynikające z wysokich kosztów pracy (duże obciążenia pracodawcy).
	Organizacja sprawnego systemu zarządzania w służbie zdrowia. Nowe możliwości dokapitalizowania zasobów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Systematycznie rosnąca świadomość społeczna w zakresie zachowań prozdrowotnych.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura i zużyty sprzęt medyczny oraz źle funkcjonujący system świadczenia usług medycznych. Pogarszający się stan zdrowia ludności - wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne	Brak jasno sprecyzowanych zasad polityki zdrowotnej. Niedostateczny bieżący poziom finansowania realizacji świadczeń zdrowotnych,
Dobra współpraca instytucji związanych z opieką społeczną.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie opieki społecznej.	Słabo rozwinięta świadomość w zakresie pieczy zastępczej	Wysoka przestępczość i wzrost patologii społecznych.
Dobrze rozwinięta sieć szkół ponadgimnazjalnych. Dobrze rozwinięta baza lokalowa i sportowa szkół.	Dostosowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy.	Malejące środki publiczne na utrzymanie dotychczasowej bazy edukacyjnej.	Niski przyrost naturalny - spadek liczby uczniów.
Istnienie wyższych uczelni	Rozwój współpracy pomiędzy szkołami wyższymi i przedsiębiorcami.	Słaba baza dydaktyczna. Niedostosowanie kierunków nauczania do potrzeb rynku pracy.	Niż demograficzny i odpływ młodzieży do większych ośrodków akademickich,

	Wykorzystanie potencjału intelektualnego do rozwiązywania problemów gospodarczych, społecznych i kulturowych,		
Walory naturalne i kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki;	Stworzenie jednolitego systemu informacji i promocji regionu oraz kształtowanie marki powiatu.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczno – rekreacyjna.	Silna konkurencja produktowa i marketingowa innych regionów, wymagająca wzmożonych działań promocyjnych po stronie Powiatu Sandomierskiego.
	Wykreowanie instrumentów skutecznej współpracy pomiędzy władzami samorządowymi, podmiotami sektora biznesu oraz ośrodkami naukowo-badawczymi na rzecz tworzenia warunków innowacyjnego Powiatu. Współpraca międzynarodowa.	Znacznie ograniczona rola i siła popytu wewnętrznego.	Niska powszechnie świadomość wyzwań konkurencyjnych.

4. MISJA STRATEGII

Wizja

Wizja rozwoju Powiatu Sandomierskiego określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanych zasobów własnych oraz szans, jakie będą się pojawiały w otoczeniu. Stan docelowy, jaki jest zawarty w wizji przewiduje stworzenie warunków dla trwałego rozwoju funkcji administracyjnych, gospodarczych, turystycznych i społecznych Powiatu Sandomierskiego.

Osiągnięcie elementów wizji rozwoju spowoduje zwiększenie poziomu atrakcyjności Powiatu pod względem jakości życia, osiedlania się nowych mieszkańców oraz lokowania nowych działalności gospodarczych. Dzięki temu można założyć, iż poprawią się wskaźniki demograficzne, które w długiej perspektywie czasu warunkują sposób zarządzania infrastrukturą społeczną i jednocześnie wpłyną na budżet samorządowy.

Konkurencyjny Powiat Sandomierski miejscem przyjaznym mieszkańcom i przedsiębiorcom, sprzyjającym rozwojowi gospodarstwu.

Misja

Misja Powiatu Sandomierskiego jest nadrzędnym celem funkcjonowania społeczności lokalnej. Określa ona także rolę władz samorządowych w procesie rozwoju Powiatu. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Powiatu Sandomierskiego, w podejmowanych we współpracy z różnymi podmiotami działającymi na terenie Powiatu – liderami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi, przedsiębiorcami, grupami nieformalnymi mieszkańców i partnerstwami lokalnymi.

Wszystkie działania, zarówno podejmowane przez partnerów lokalnych, jak i realizowane przez władze samorządowe, mają służyć poprawie jakości życia mieszkańców oraz wykorzystywania atutów rolniczych, turystycznych, geograficznych i środowiskowych Powiatu Sandomierskiego.

Misją Strategii jest wspieranie opartego na innowacji zrównoważonego rozwoju naszych największych szans: nowoczesnego rolnictwa, turystyki, przedsiębiorczości i kapitału społecznego przy jednoczesnej dbałości o środowisko naturalne.

5. PLAN OPERACYJNY STRATEGII

Plan operacyjny Strategii wyznacza kierunki priorytetowe wynikające z przyjętej wizji rozwoju Powiatu. W wyniku analizy materiałów opracowywanych na potrzeby Strategii, wyodrębniono cztery obszary strategiczne rozwoju:

I. Infrastruktura techniczna i ochrona środowiska.

II. Konkurencyjna gospodarka lokalna.

III. Budowa kapitału ludzkiego.

IV. Rozwój usług publicznych.

Cele strategiczne

Cele te należą do grupy celów kierunkowych (odpowiadają na pytanie: *co chcemy osiągnąć?*) i długofalowych.

Cele operacyjne

Cele te dotyczą średniego horyzontu czasowego. Odpowiadają na pytanie: *w jaki sposób to osiągnąć?*, wskazują zatem określone narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych.

Zadania

Zadania to konkretne działania służące realizacji celów. Są one podstawą wdrażania strategii rozwoju, posiadają więc określone ramy organizacyjne. Część zadań w swej treści oraz zakresie działania może służyć realizacji różnych celów strategicznych bądź operacyjnych.

PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU POWIATU SANDOMIERSKIEGO NA LATA 2014-2020

Cele strategiczne

**I. INFRASTRUKTURA
TECHNICZNA I OCHRONA
ŚRODOWISKA**

**II. KONKURENCYJNA
GOSPODARKA LOKALNA**

**III. BUDOWA KAPITAŁU
LUDZKIEGO**

**IV. ROZWÓJ USŁUG
PUBLICZNYCH**

Cele operacyjne

**1.1 ORGANIZACJA
SPRAWNEGO SYSTEMU
KOMUNIKACYJNEGO**

**1.2 ZAPEWNIENIE
EFEKTYWNEJ GOSPODARKI
WODNEJ**

**1.3 ZACHOWANIE
WALORÓW NATURALNYCH
I POPRAWA STANU
ŚRODOWISKA
NATURALNEGO**

**2.1 ROZWÓJ OBSZARÓW
WIEJSKICH I
PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
ROLNICZEJ**

**2.2 WZMOCNIENIE
KONKURENCYJNOŚCI
GOSPODARKI LOKALNEJ**

**2.3 BUDOWA
KONKURENCYJNEJ OFERTY
RYNKOWEJ OPARTEJ NA
POTENCJALE
TURYSTYCZNYM POWIATU**

**3.1 ZWIĘKSZENIE
ELASTYCZNOŚCI
LOKALNEGO RYNKU PRACY**

**3.2 REALIZACJA STRATEGII
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH**

**3.3 DOSTOSOWANIE
SYSTEMU EDUKACJI W
SZKOŁACH POWIATOWYCH
DO AKTUALNYCH POTRZEB**

**3.4 AKTYWIZACJA POSTAW
OBYWATELSKICH**

**4.1 ŚWIADCZENIE WYSOKIEJ
JAKOŚCI USŁUG
ZDROWOTNYCH I
PROMOCJA ZDROWIA**

**4.2 DOSKONALENIE
SYSTEMU ZARZĄDZANIA
JEDNOSTKĄ
SAMORZĄDOWA**

**4.3 PROMOCJA
DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO ORAZ
ROZWÓJ KULTURY I
SPORTU**

**4.4 DBANIE O
BEZPIECZEŃSTWO
PUBLICZNE**

Cel strategiczny 1

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I OCHRONA ŚRODOWISKA

Dostępność infrastruktury technicznej jest jednym z podstawowych elementów warunkujących atrakcyjność inwestycyjną danej jednostki samorządowej. Działania służące rozwojowi infrastruktury technicznej nie mogą ograniczać się do granic administracyjnych jednej gminy, czy nawet jednego Powiatu. Wskazana jest współpraca z gminami i sąsiednimi powiatami, której efektem może być kompleksowy rozwój sieci infrastrukturalnej, zmniejszenie kosztów inwestycji, a także możliwość pozyskania większego wsparcia finansowego ze środków zewnętrznych.

Zrównoważony rozwój, jako postulat wzrostu gospodarczego, który jest mało inwazyjny dla środowiska, znajduje swoje zapisy w europejskich i krajowych dokumentach strategicznych. Konieczne jest racjonalne gospodarowanie zasobami bez obciążeń środowiskowych oraz edukacja ekologiczna.

Cel operacyjny 1.1

ORGANIZACJA SPRAWNEGO SYSTEMU KOMUNIKACYJNEGO

Organizacja sprawnego systemu komunikacyjnego jest niezmiernie ważna w kontekście rozwoju gospodarczego, który wymaga odpowiedniej infrastruktury drogowej. Aby sprostać wymaganiom konkurencyjności, powiat musi się otworzyć na te dziedziny gospodarki, które odznaczają się wysokim rozwojem technologicznym oraz stymulują produkcję dóbr i usług wysokiej jakości. Poprawa jakości połączeń drogowych i kolejowych jest istotna także w kontekście wzrostu dostępności do lokalnych rynków pracy.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Podnoszenie standardów dróg powiatowych oraz stworzenie spójnej sieci dróg stymulującej rozwój Powiatu.;
2. Wspieranie inwestycji budowy drogi ekspresowej Piotrków – Kielce – Opatów – Nisko oraz Lwowska BIS

Wspieranie (w zakresie opiniowania, wydawania decyzji, promowania, itd.) inwestycji, które mają kluczowe znaczenie dla Sandomierza i Powiatu Sandomierskiego.

3. Monitoring oraz wprowadzanie rozwiązań odpowiadających na aktualne potrzeby w zakresie komunikacji pomiędzy poszczególnymi gminami Powiatu Sandomierskiego; Monitorowanie aktualnego poziomu komunikacji publicznej i prywatnej na terenie Powiatu oraz wprowadzanie decyzji zmierzających do optymalizacji usług przewozowych (szczególnie w zakresie transportu prywatnego).

4. Wspieranie działań zmierzających do powstania Metropolitalnej Kolei Świętokrzyskiej (Sandomierz – Ożarów – Ostrowiec Św. – Starachowice - Kielce) – spójnego połączenia kolejowego umożliwiającego wzrost dostępności komunikacyjnej w Województwie.

Cel operacyjny 1.2

ZAPEWNIENIE EFEKTYWNEJ GOSPODARKI WODNEJ

Gospodarka wodna na terenie Powiatu Sandomierskiego jest jednym z najważniejszych elementów infrastrukturalnych. Powiat Sandomierski składa się z obszarów , gdzie występuje zagrożenie powodziowe. Ponadto w przeważającym stopniu jest obszarem rolniczym, gdzie występuje intensywny model gospodarki rolnej, wymagający dużego zużycia zasobów wodnych.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Poprawa stanu urządzeń małej retencji;

Modernizacja urządzeń i rowów melioracyjnych, modernizacja infrastruktury technicznej związanej z małą retencją przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa powodziowego, a także do zachowania odpowiedniego bilansu wodnego na terenie Powiatu.

2. Wspieranie samorządów gminnych w zakresie rozwoju infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej;

Wspieranie (w zakresie wydawania odpowiednich decyzji) samorządów gminnych w realizacji inwestycji wodociągowo-kanalizacyjnych przyczyni się do podniesienia poziomu życia mieszkańców oraz poprawy stanu sanitarnego i ekologicznego na terenie Powiatu.

Cel operacyjny 1.3

ZACHOWANIE WALORÓW NATURALNYCH I POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

W związku z tendencjami ogólnoświatowymi w kierunku zwiększenia udziału energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, coraz więcej środków jest przeznaczanych na wdrażanie technologii bazujących na biomase, energii słonecznej, wiatrowej, wodnej, pompach ciepłych, itp. technologii pozyskiwania energii odnawialnej. Inwestycje w ochronę środowiska zapewniają trwałe zahamowanie procesów degradacji, będących następstwem niewłaściwej działalności człowieka. Ważna jest także edukacja ekologiczna, która stanowi uzupełnienie inwestycji w ochronę środowiska.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Promocja i wspieranie rozwiązań wykorzystujących odnawialne źródła energii.

2. Szeroka edukacja ekologiczna różnych grup i środowisk społecznych;

3. Popularyzowanie ekologicznych metod gospodarowania;

Realizacja celu poprzez m. in. szkolenia, kursy, warsztaty dla rolników z zakresu ekologicznych metod upraw.

4. Racjonalne użytkowanie i wykorzystanie obszarów leśnych.

5. Wspieranie działań zmierzających do zachowania bioróżnorodności.

6. Wspieranie działań umożliwiających redukcję obciążeń środowiskowych.

Cel strategiczny 2

KONKURENCYJNA GOSPODARKA LOKALNA

Konkurencyjność gospodarki w największym stopniu zależy od potencjału lokalnych firm, dostępności zasobów oraz koniunktury globalnej. Tworząc sprzyjające warunki i odpowiedni wizerunek, możemy przyczynić się pośrednio do wzrostu liczby podmiotów gospodarczych na swoim terenie oraz kształtować cechy przedsiębiorcze wśród mieszkańców. Działania te mają najczęściej charakter zadań ciągłych, przynoszących realne korzyści w długiej perspektywie czasowej.

Bogactwo i dostatek w regionie są bardzo silnie powiązane z rozwojem gospodarki. Także rozwój rynku pracy oraz rozwój zawodowy pracowników – zasadniczo są efektem powstawania i rozwoju przedsiębiorstw.

Cel operacyjny 2.1

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ROLNICZEJ

Obszary wiejskie oraz przedsiębiorczość rolnicza stanowią bardzo ważny element gospodarki Powiatu Sandomierskiego. Intensywna produkcja rolnicza, szczególnie sadownictwo oraz przetwórstwo rolno-spożywcze, obok małej i średniej przedsiębiorczości oraz usług turystycznych, są najważniejszymi gałęziami lokalnej gospodarki. Przetworzone produkty rolne są zdecydowanie bardziej opłacalnym towarem rynkowym. Generują nowe miejsca pracy i w znacznie większym zakresie niż sama produkcja rolna przyczyniają się do wzrostu lokalnego produktu brutto. Stabilny i rozwinięty przemysł przetwórczy sprzyja ponadto sprzedaży produktów rolnych od lokalnych gospodarstw.

Zadania, które zostały przyjęte do realizacji w ramach niniejszego celu strategicznego będą zmierzały do stymulowania rozwoju rolnictwa. Kompetencje samorządów w tym zakresie są stosunkowo małe ponieważ największe znaczenie posiada sytuacja rynkowa w rolnictwie. Jeżeli jednak weźmiemy pod uwagę współpracę w tym zakresie różnych instytucji oraz dostępność środków zewnętrznych można pośrednio wpływać na rozwój rolnictwa.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Wspieranie działań zmierzających do poprawy struktury obszarowej gospodarstw (upowszechnienie dzierżaw i scalenia ziemi rolniczej), poprawy rozłogu ziemi, wielkości pól i legalizacji statusu władania ziemią rolniczą;
2. Wspieranie rolników w tworzeniu i funkcjonowaniu grup producenckich;
3. Promocja i rozwój rolnictwa ekologicznego;
4. Stworzenie systemu promocji produktów rolnych;
Włączenie produktów rolnych wytwarzanych na terenie Powiatu do systemu promocji gospodarczej i turystycznej, co uatrakcyjni ofertę promocyjną oraz upowszechni lokalną produkcję rolną.
5. Wsparcie marketingu i dystrybucji produktów rolnych na rynku krajowym oraz rynkach międzynarodowych;

Ułatwianie rolnikom uczestnictwa w targach rolniczych oraz dużych imprezach targowych o statusie międzynarodowym. Organizowanie innych form marketingowych, które będą ułatwiały dystrybucję lokalnej produkcji rolnej.

6. Stymulowanie i wspieranie tworzenia warunków dla inwestorów z branży przetwórstwa rolno-spożywczego;

Tworzenie warunków dla inwestorów z branży przetwórstwa rolno-spożywczego obejmuje przygotowanie oferty inwestycyjnej zagospodarowania istniejących gruntów i nieruchomości na terenie Powiatu, czy też współpracy w zakresie nawiązywania kontaktów z potencjalnymi kontrahentami. Zadania tego typu, ze względu na swoją specyfikę, powinny być realizowane w ścisłej współpracy z samorządami gminnymi, które to przede wszystkim dysponują gruntami i nieruchomościami przeznaczonymi do zagospodarowania oraz posiadają możliwości nadawania preferencji podatkowych.

Cel operacyjny 2.2

WZMOCNIENIE KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI LOKALNEJ

Aby wzmocnić konkurencyjność lokalnej gospodarki należy zwiększyć atrakcyjność inwestycyjną Powiatu Sandomierskiego poprzez utrwalenie pozytywnego wizerunku jako obszaru o korzystnych warunkach dla lokalizowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Do budowania takiego wizerunku konieczne jest zapewnienie dostępu do odpowiednio przygotowanych terenów inwestycyjnych oraz utworzenie aktualnej bazy danych o ofertach inwestycyjnych.

Przy realizacji działania, które ma na celu wspieranie podmiotów gospodarczych, zwłaszcza na obszarach wiejskich, niezbędne jest stworzenie dla nich dobrego klimatu, szczególnie w zakresie pokonywania barier w dostępie do zewnętrznych źródeł finansowania. W związku z tym konieczny jest rozwój systemu doradztwa oraz informacji dla przedsiębiorców, we wszystkich dziedzinach związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Konieczne są także działania wspierające innowacyjność, promujące nowe technologie w gospodarce i rolnictwie.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Rozwój odpowiednio sprofilowanego szkolnictwa zawodowego;
2. Wspieranie i rozwój systemu doradztwa dla małych i średnich przedsiębiorstw z terenu Powiatu w zakresie pozyskiwania środków unijnych, rozwoju eksportu, poszukiwania kontrahentów, innowacyjnych rozwiązań technologicznych (np. Punkty Konsultacyjne).
3. Współpraca z organizacjami prowadzącymi fundusze pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorców;
Ułatwienie przedsiębiorcom działającym na terenie Powiatu Sandomierskiego z możliwości korzystania z instrumentów finansowych.
4. Wspieranie samorządów gminnych w tworzeniu stref aktywności gospodarczej.

Cel operacyjny 2.3

**BUDOWA KONKURENCYJNEJ OFERTY RYNKOWEJ OPARTEJ NA
POTENCJALE TURYSTYCZNYM POWIATU**

Teren Powiatu Sandomierskiego to obszar wyjątkowo atrakcyjny dla turystów z kraju i z zagranicy, zarówno pod względem historycznym oraz cennych obiektów zabytkowych, jak i osobliwości przyrodniczych flory i fauny. Rozwiązaniem, które wpłynie na pełniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego Powiatu Sandomierskiego jest pakietyzacja oferty turystycznej (jej kompleksowość). Ważne jest również wsparcie dla działalności pozarolniczej, w tym głównie agroturystyki i turystyki wiejskiej, jako dodatkowego źródła dochodów dla mieszkańców wsi, aktywizacji kobiet oraz ożywienia społeczności wiejskich. Produkcja zdrowej żywności, a zwłaszcza gama produktów tradycyjnych i regionalnych, daje mieszkańcom wsi możliwość wypromowania naszego regionu, a co za tym idzie jego dalszą aktywizację społeczno-gospodarczą. Ważne jest stworzenie mechanizmu, który dawałby mieszkańcom terenów wiejskich możliwość promowania swoich wyrobów tradycyjnych. Produkty tradycyjne z uwagi na wyjątkowe cechy lub właściwości, które wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji, (tj. metod wykorzystywanych od co najmniej 25 lat) współtworzą wizerunek obszaru swojego pochodzenia, zachęcając tym samym do odwiedzenia regionu. Ważne jest pogłębienie wiedzy oraz promocja tradycyjnej żywności i dziedzictwa kulinarnego.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Promocja i kreowanie rozwoju lokalnych produktów turystycznych Powiatu;
2. Współdziałanie z instytucjami zajmującymi się organizacją i promocją turystyki;
3. Wykorzystywanie walorów środowiskowych i przyrodniczych dla ożywienia ruchu turystycznego;
4. Upowszechnianie i promocja twórczości lokalnych artystów ludowych;
5. Budowa i rozbudowa szlaków turystycznych.
6. Wspólne przedsięwzięcia na rzecz promocji gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych z terenu Powiatu.

Cel strategiczny 3

BUDOWA KAPITAŁU LUDZKIEGO

Budowa kapitału ludzkiego opiera się na działaniach kierowanych przede wszystkim do rodzin, uwzględniając m. in. tworzenie nowych oraz wsparcie istniejących miejsc pracy, poprawę systemu edukacji i opieki nad dziećmi oraz usług dla osób starszych. Efektywnie prowadzona polityka Powiatu powinna dawać poczucie większego bezpieczeństwa, jak również komfortu życia mieszkańców poprzez poczucie troski o życie i zdrowie, ochronę przed wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałanie bezrobociu, a także dbanie o odpowiednią edukację.

Cel operacyjny 3.1

ZWIĘKSZENIE ELASTYCZNOŚCI LOKALNEGO RYNKU PRACY

Powiat Sandomierski, podobnie jak inne jednostki samorządu boryka się z bezrobociem. Wobec wysokiego poziomu bezrobocia w Polsce ważnym staje się podejmowanie i kontynuowanie kompleksowych działań aktywizujących osoby bezrobotne, zwłaszcza tych, które chcą zaistnieć na rynku pracy. Ważnym i trudnym zadaniem jest aktywizacja pracodawców, zmierzająca do „otworzenia” ich na osoby bezrobotne oraz wspierająca proces powstawania nowych miejsc pracy. Sprawdzonym narzędziem jest krzewienie postaw przedsiębiorczych, które często tkwią w ludziach, ale nie są wykorzystywane, czyli wsparcie procesu samozatrudnienia oraz wsparcie osób zakładających własną działalność gospodarczą. Dodatkowo winny być rozszerzane działania szkoleniowe i doradcze, skierowane do osób bezrobotnych, poszukujących pracy i pracujących.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.
2. Tworzenie nowych miejsc pracy poprzez wsparcie dla osób planujących założyć działalność gospodarczą.
3. Podniesienie zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw i ich pracowników poprzez rozwój systemu kształcenia zawodowego oraz przekwalifikowania osób bezrobotnych, zagrożonych utratą pracy i poszukujących zatrudnienia, a także promowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców.
4. Rozwój kształcenia zawodowego oraz rozwój postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców.

Cel operacyjny 3.2

REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych pełni podstawową rolę wśród planów z zakresu polityki społecznej Powiatu. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Dokument stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym i doprowadzić do integracji społecznej. Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych środków finansowych, jak również od szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Szczególną rolę pełni tu Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, który jest placówką wielofunkcyjną, podejmującą szerokie działania w celu zapewnienia opieki i wsparcia dla dzieci i młodzieży znajdujących się w sytuacjach kryzysowych, jak również i ich rodzin.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Wdrażanie zintegrowanego systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci i młodzieży;
2. Życiowe usamodzielnienie i integracja społeczna grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym poprzez usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki, a także ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych.
4. Rozwój kadr i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
5. Nawiązywanie i rozwijanie współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego działającymi w obszarze polityki społecznej.
6. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej.

Cel operacyjny 3.3

DOSTOSOWANIE SYSTEMU EDUKACJI W SZKOŁACH POWIATOWYCH DO AKTUALNYCH POTRZEB

W gospodarce opartej na wiedzy edukacja stała się fundamentem rozwoju regionów i kraju. Sprawny i odpowiednio ukierunkowany system kształcenia bezpośrednio wpływa na rozwój kapitału ludzkiego. Realizacja tego celu oznacza zarówno poprawę stanu infrastruktury, jak i podnoszenie kwalifikacji nauczycieli czy aktualizowanie oferty edukacyjnej szkół.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Tworzenie nowych kierunków edukacji z uwzględnieniem potrzeb wynikających ze zmian zachodzących na lokalnym i regionalnym rynku pracy w powiązaniu z praktyczną nauką zawodu;
2. Rozwijanie systemu stypendialnego dla uzdolnionej młodzieży.
3. Modernizacja i doposażanie obiektów edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych.
4. Doskonalenie kadry nauczycielskiej.

Cel operacyjny 3.4

AKTYWIZACJA POSTAW OBYWATELSKICH

Istotnym wsparciem dla procesów rozwojowych Powiatu jest zwrócenie działań w kierunku społeczeństwa obywatelskiego. Podstawowym celem aktywności lokalnej jest rozwój społeczny poprzez integrację i aktywizację w różnych zakresach. Promocja postaw obywatelskich i wspieranie inicjatyw społecznych może odbywać się w różnych formach: poprzez aktywizację obywateli w podejmowaniu inicjatyw społecznych, wspieranie akcji społecznych mających na

celu zaspakajanie lokalnych potrzeb, wspomaganie działań skierowanych na budowę społeczności solidarnej oraz prowadzenie konsultacji.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Opracowanie i realizacja zadań Programu Współpracy Powiatu Sandomierskiego z Organizacjami Pozarządowymi;

Głównym celem Programu jest prowadzenie przez Powiat Sandomierski działalności w sferze zadań publicznych powiatu określonych w art. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie we współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, prowadzącymi odpowiednio do terytorialnego zakresu działania Powiatu, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom Powiatu. Ustalenie zadań priorytetowych samorządu powiatowego na kolejne lata.

2. Promocja działań prospołecznych w Powiecie Sandomierskim;

3. Aktywizacja organizacji pozarządowych;

Aktywizacja organizacji pozarządowych poprzez ogłaszanie otwartych konkursów ofert.

Cel strategiczny 4

ROZWÓJ USŁUG PUBLICZNYCH

Sektor usług publicznych wpływa bezpośrednio na jakość życia w Powiecie Sandomierskim. Biorąc pod uwagę analizę SWOT oraz poziom aspiracji co do jakości życia, sektor ten nie odpowiada dzisiejszym potrzebom. Każda z nich wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańca Powiatu oraz poczucia możliwości wsparcia przez samorząd w sytuacji kiedy zajdzie taka potrzeba. Powiat powinien stale dążyć do podwyższania poziomu świadczonych usług publicznych, co pozwoli na wzrost społecznego zadowolenia. Działania w tym obszarze będą się koncentrować w dużej mierze na poprawie jakości i dostępności usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną. Jest to szczególnie sfera oddziaływania na rozwój regionalny, z uwagi na szybko odczuwalne efekty.

Cel operacyjny 4.1

ŚWIADCZENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG ZDROWOTNYCH I PROMOCJA ZDROWIA

Zwiększenie dostępności oraz podniesienie standardów opieki medycznej jest niezwykle istotne w stosunku do poprawy jakości życia mieszkańców a także zredukowania kosztów opieki w perspektywie długoterminowej. Wzrost jakości i dostępności kompleksowych usług medycznych, szczególnie tych wysokospecjalistycznych, wymaga m. in. budowy brakujących oddziałów, dysponujących wykwalifikowaną kadrą medyczną i wyposażonych w specjalistyczny sprzęt diagnostyczno – medyczny. Konieczna jest także współpraca jednostek ochrony zdrowia w zakresie profilaktyki, diagnostyki, leczenia i rehabilitacji

pozwalająca na lepsze wykorzystanie potencjału tych jednostek. Nadal istnieje potrzeba modernizacji i rozbudowy istniejącej bazy ochrony zdrowia w celu dostosowania do wymogów oraz zaspokojenia potrzeb pacjentów. Poprawie jakości i efektywności świadczonych usług medycznych sprzyjać będzie koordynacja polityki zdrowotnej służąca lepszemu planowaniu organizacji opieki zdrowotnej, zapobieganiu dublowania podobnych działań oraz monitorowaniu jakości usług medycznych.

Dobrze realizowana profilaktyka zdrowotna jest najskuteczniejszym i najtańszym sposobem ograniczania w społeczeństwie występowania chorób oraz uzależnień. Dlatego należy uruchomić możliwe działania i mechanizmy promujące zachowania prozdrowotne.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Prowadzenie cyklicznych działań z zakresu profilaktyki zdrowia, badania i konsultacje medyczne dla mieszkańców Powiatu, akcje informacyjne.
2. Prowadzenie intensywnych działań z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym wśród dzieci i młodzieży – współpraca szkół, instytucji pomocy społecznej i jednostek opieki zdrowotnej.
3. Doskonalenie usług medycznych poprzez modernizację i rozbudowę Szpitala Ducha Świętego w Sandomierzu m. in. budowa bloku operacyjnego.
4. Wprowadzanie nowych technologii medycznych i informatycznych do placówek służby zdrowia. Dopuszczenie oddziałów w sprzęt medyczny i ratowniczy.
5. Budowa lądowiska dla helikopterów przy Szpitalu Ducha Św. W Sandomierzu.
6. Wykorzystanie możliwości dokapitalizowania zasobów Szpitala w ramach partnerstwa publiczno - prywatnego.
7. Koordynacja polityki zdrowotnej, która pozwoli na lepsze planowanie organizacji opieki zdrowotnej.

Cel operacyjny 4.2

DOSKONALENIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA JEDNOSTKĄ SAMORZĄDOWĄ

Realizacja celu operacyjnego polega m. in. na wdrażaniu nowoczesnych form zarządzania w administracji publicznej. Działania te powinny nawiązywać do zadań wyodrębnionych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do roku 2020. Można tu zaliczyć tworzenie narzędzi i praktyk do okresowej oceny sprawności struktury organizacyjnej pod kątem realizacji strategicznych celów jednostki, orientacja działań na osiągnięcie rezultatów pod kątem racjonalizacji kosztów funkcjonowania administracji publicznej, usprawnienie procesu podejmowania decyzji publicznych, wdrożenia nowoczesnych systemów komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej, itp. Działania te dotyczą również wszystkich instytucji dla których samorząd powiatowy jest organem prowadzącym. Kolejnym bardzo ważnym zadaniem w ramach niniejszego celu operacyjnego jest rozwój usług elektronicznych, wprowadzających nową jakość w obsłudze mieszkańca, inwestora oraz organizacji pracy jednostek administracji publicznej – e-administracja.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Rozwój usług elektronicznych e-administracji.
2. Doskonalenie jakości usług publicznych w administracji samorządowej przy zastosowaniu nowoczesnych systemów.
3. Stały zawodowy rozwój kwalifikacji pracowników samorządowych Powiatu.

4. Wsparcie procesu tworzenia bezpiecznych sieci szerokopasmowych, w szczególności na obszarach objętych wykluczeniem cyfrowym;
Włączanie Powiatu Sandomierskiego do projektów regionalnych i ogólnokrajowych z zakresu rozwoju sieci szerokopasmowych.

Cel operacyjny 4.3

**PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
ORAZ ROZWÓJ KULTURY I SPORTU**

Zasadniczą ideą polityki kulturalnej na poziomie powiatu jest dążenie do uzyskania odczuwalnej społecznie poprawy w zaspokajaniu potrzeb kulturalnych. Utożsamianie się społeczności z zamieszkiwanym przez nią obszarem uważane jest za jeden z ważniejszych czynników jego rozwoju. Podtrzymywanie lokalnych tradycji kulturowych spowoduje zachowanie tożsamości regionalnej, która jest określana jako jedna z głównych składowych procesu unowocześniania warunków życia. Wymaga to zrównoważenia rozwoju jako podstawy trwałej polityki społecznej, kulturalnej i przestrzennej, a także zachowania dziedzictwa kulturowego. Dokonywać się ono powinno poprzez zachowanie i odbudowę dziedzictwa kulturowego, wspieranie twórczości artystycznej oraz ochronę krajobrazu kulturowo-przyrodniczego. Działania prowadzone w tym kierunku to: wspieranie udostępniania dorobku kultury, propagowanie wiedzy o regionie wśród młodzieży szkolnej, ochrona dóbr kultury materialnej (w szczególności zabytków nieruchomości oraz zabytków ruchomych – wytworów sztuki czy rzemiosła), zachowanie innych wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń, wspieranie twórczości artystycznej o znaczeniu regionalnym i lokalnym, jak również rozwój kontaktów z partnerami zagranicznymi - umacnianie wspólnych korzeni i podtrzymywanie więzi historycznych.

Rozwój sportu i rekreacji na terenie Powiatu Sandomierskiego jest ściśle powiązany z jego dobrą bazą sportową. Z oferty sportowo - rekreacyjnej Powiatu korzystają nie tylko turyści ale przede wszystkim mieszkańcy. To dla nich, powinna być przygotowana oferta, która zaspokoi potrzeby w tym zakresie. Niniejszy cel zawiera zadania, które ułatwią korzystanie z infrastruktury sportowej i rekreacyjnej w powiecie jak i pobudzą społeczność lokalną do samoorganizacji na rzecz działań sportowych.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Wspieranie i rozwijanie oferty jednostek działających w obszarze kultury.
 2. Podtrzymywanie lokalnych tradycji kulturowych, w tym wspieranie twórców kultury ludowej.
 3. Promowanie imprez uwzględniających specyfikę regionu.
 4. Wspieranie działań na rzecz promowania różnorodności kulturowej regionów, w tym wymiana kulturalna dzieci i młodzieży.
 5. Wzbogacanie bazy sportowej pozwalające na lepsze prowadzenie zajęć w szkołach ponadgimnazjalnych;
- Doposażenie szkół prowadzonych przez Powiat w sprzęt, który pozwoli na efektywniejsze prowadzenie zajęć oraz niwelowanie wad postawy i gimnastykę korekcyjną dla uczniów.

6. Zwiększanie aktywności ruchowej oraz rozwoju psychofizycznego społeczeństwa poprzez organizowanie imprez sportowych pod patronatem Starosty Sandomierskiego; Imprezy integrujące mieszkańców i promujące lokalnych sportowców, połączone z elementem współzawodnictwa międzyszkolnego lub międzygminnego.

Cel operacyjny 4.4

DBANIE O BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zmiany klimatyczne, jakie ostatnio obserwujemy mogą w znaczący sposób wpływać na bezpieczeństwo mieszkańców. W Powiecie Sandomierskim głównym zagrożeniem jest ryzyko powodzi i podtopień. Efektywne przeciwdziałanie tym zagrożeniom pozwoli na zmniejszenie strat z nim związanych.

W zakresie bezpieczeństwa publicznego niezbędna jest ścisła współpraca wielu instytucji m. in. Policja, Straż Pożarna, PCPR, OPS-y, organizacje pozarządowe.

Realizacja powyższego celu powinna obejmować m. in.:

1. Wspieranie działań z zakresu rozbudowy i modernizacji infrastruktury chroniącej przed powodzią w dorzeczu Wisły oraz innych rzek płynących przez teren Powiatu.
2. Rozwiązania organizacyjno – techniczne zmniejszające skutki powodzi oraz innych klęsk żywiołowych.
3. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich poprzez opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych.
4. Realizacja „Powiatowego Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Obywateli i Porządku Publicznego”

Program stanowi plan podejmowanych działań prewencyjnych, zapobiegających złym zjawiskom i zagrożeniom oraz usuwanie ich przyczyn.

6. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Współczesne podejście do realizacji Strategii opiera się na wyznaczeniu obszarów strategicznej interwencji w ujęciu geograficznym⁹. Oznacza to, że konieczne staje się rozpoznanie w regionie tych miejsc, w których w największym stopniu będą realizowane poszczególne cele polityki rozwojowej. Obszary strategicznej interwencji nie są utożsamiane wyłącznie z problemami i obszarami problemowymi. Są to obszary, gdzie dostrzegana jest potrzeba realizacji celów strategicznych, by wzmocnić potencjały regionu lub zlikwidować jego słabości. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku wyróżnia 6 typów obszarów strategicznej interwencji oraz 7 podstawowych typów obszarów, które mogą stanowić podstawę do określenia instrumentów i metod realizacji Strategii¹⁰.

Uwzględniając zróżnicowane czynniki rozwoju Powiatu Sandomierskiego (geograficzne, historyczne, społeczno - gospodarcze) wyróżniamy następujące obszary strategicznej interwencji:

1. Miasto Sandomierz. Ośrodek wzrostu regionu, oddziaływujący na pozostały obszar Powiatu. Miasto Sandomierz powinno włączać się w sieć regionalnych i krajowych powiązań nawiązując lub rozszerzając współpracę, na wszystkich możliwych płaszczyznach. Sandomierz stanowi regionalny ośrodek edukacji, usług społecznych, zdrowotnych i kulturowych, dlatego należy wspierać i w dalszym ciągu rozwijać te funkcje.

2. Obszary o wysokim potencjale rolniczym. Są to obszary na których obecnie dominuje rolnictwo. Należy podjąć działania w kierunku unowocześnienia rolnictwa, a także rozwoju nowych form aktywności rolniczej, w tym szczególnie produkcji zdrowej żywności. Należy podjąć działania aktywizujące ludność i lokalnych przedsiębiorców oraz działania wspierające w restrukturyzacji i wprowadzaniu nowych form gospodarowania, ułatwień w zbycie towarów oraz promocji produktów regionalnych. Obszar całego Powiatu.

3. Obszary ukierunkowane na rozwój turystyki. Są to przede wszystkim obszary o cennych walorach kulturowych i turystycznych. Obszary te mają wyraźny potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki. Są to także obszary charakteryzujące się cennymi walorami środowiskowymi i krajobrazowymi. Interwencja w tym obszarze powinna obejmować inicjowanie i wspieranie wszelkich działań organizacyjnych i inwestycyjnych w zakresie infrastruktury turystycznej, w tym działania zmierzające do rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej jako dodatkowego źródła dochodów dla mieszkańców lokalnych wsi. Obszar całego Powiatu.

4. Obszary w dolinie Wisły oraz w dorzeczach rzek płynących przez teren Powiatu. Obszar wyodrębniony z uwagi na konieczność efektywnej ochrony przeciwpowodziowej. Dorzecza: Koprzywianki, Opatówki, ujście Sanu.

⁹ Aktualizacja Strategii Rozwoju Województw z Uwzględnieniem uwarunkowań Krajowych i Unijnych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, s. 17

¹⁰ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, s. 47

7. WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA, PONADREGIONALNA I REGIONALNA POWIATU SANDOMIERSKIEGO

Współpraca międzynarodowa stanowi o wzroście atrakcyjności i konkurencyjności Powiatu. Aktywność samorządu Powiatu Sandomierskiego w dziedzinie współpracy międzynarodowej obejmuje w szczególności realizację zawartych umów z powiatami partnerskimi. Kierunki oraz podstawowe zasady współpracy międzynarodowej Powiatu określa uchwała Rady Powiatu w Sandomierzu z dnia 6 lutego 2013 r. w sprawie współpracy Powiatu Sandomierskiego ze społecznościami lokalnymi innych państw.

Głównymi powodami i jednocześnie celami współpracy międzynarodowej Powiatu są:

- stworzenie możliwości wymiany międzynarodowej dla mieszkańców Powiatu
- promocja Powiatu na arenie międzynarodowej,
- przeniesienie dobrych praktyk z zagranicznych jednostek samorządowych na grunt lokalny,
- możliwość ubiegania się o fundusze z programów polskich, europejskich i międzynarodowych,
- rozwój wiedzy i kompetencji urzędników jednostki oraz urzędników z jednostki partnerskiej przez stałą wymianę,
- prestiż,
- zachęta do współpracy międzynarodowej w ramach „Świętokrzyskiej platformy współpracy zagranicznej”.

Rozwój Powiatu Sandomierskiego zależy w dużym stopniu od umiejętności stymulowania i kształtowania współpracy z gminami Powiatu, innymi Powiatami Województwa Świętokrzyskiego, a szczególnie z Powiatami sąsiednimi.

Bardzo ważna jest także współpraca ponadregionalna, bowiem bardzo często poszczególne obszary funkcjonowania są powiązane z jednostkami terytorialnymi innych regionów. Powiat Sandomierski znajduje się w Województwie Świętokrzyskim, które wchodzi w skład makroregionu Polski Wschodniej, w którym jednostki samorządu mają wspólne interesy. Ważne znaczenie ma tutaj położenie Powiatu Sandomierskiego ponieważ graniczy on bezpośrednio z Województwem Podkarpackim i Lubelskim

Główne kategorie tematyczne wspomnianej współpracy:

1. Infrastruktura drogowa:
 - Rozbudowa i modernizacja dróg powiatowych w ujęciu regionalnym,
2. Infrastruktura przeciwpowodziowa:
 - Współpraca w zakresie ochrony przeciwpowodziowej w dolinie Wisły, Sanu i innych rzek o charakterze lokalnym,
3. Inicjatywy gospodarcze:
 - Inicjatywa współpracy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie rozwoju gospodarczego i promocji rolnictwa, a szczególnie sandomierskiego sadownictwa.
4. Turystyka i kultura:
 - Wspólna promocja walorów kulturowych służących rozwojowi funkcji turystycznych obszarów stykowych (np. Sandomierz oraz Ujazd - Powiat Opatowski, Sandomierz oraz Baranów Sandomierski - Województwo

Podkarpackie, realizacja trasy rowerowej w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia),

- Wykreowanie (przy współpracy z Województwem Małopolskim, Podkarpackim i Lubelskim), międzyregionalnej magistrali turystycznej: Kraków - Sandomierz - Kazimierz Dolny),
 - Wspieranie działań służących umacnianiu tożsamości regionalnej, poprzez promocję i współpracę z jednostkami samorządowymi innych krajów.
5. Edukacja i nauka:
- Współpraca międzynarodowa w zakresie szkół prowadzonych przez Powiat,
 - Współpraca naukowa na poziomie uczelni wyższych.
6. Ochrona walorów przyrodniczych:
- Współpraca dotycząca ochrony obszarów cennych przyrodniczo jak np. Rezerwat Góry Pieprzowe.
7. Ochrona zdrowia:
- Współpraca w zakresie ratownictwa medycznego, zarządzania ochroną zdrowia oraz wspólnej realizacji programów opieki zdrowotnej z innymi szpitalami województwa Świętokrzyskiego oraz Województw Podkarpackiego i Lubelskiego,
 - Międzynarodowa wymiana doświadczeń w zakresie ochrony zdrowia.

Odpowiednia współpraca Powiatu Sandomierskiego z różnymi jednostkami samorządowymi i instytucjami na różnych poziomach będzie stanowić niezmiernie ważny wymiar celów Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego.

8. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

8.1 Wdrażanie

Strategia Rozwoju Powiatu na lata 2014-2020 jest dokumentem strategicznym o charakterze średniookresowym i jest pierwszym szczeblem programowania strategicznego w powiecie. Drugim szczeblem programowania, stanowiącym uszczegółowienie Strategii Rozwoju Powiatu są strategie branżowe.

Za zarządzanie strategiczne odpowiedzialny jest Zarząd Powiatu w Sandomierzu. Podstawowe funkcje wdrażania pełni Zarząd Powiatu i podległe mu jednostki organizacyjne. Jednakże część działań będzie realizowana przez instytucje zewnętrzne. Możemy wyróżnić następujące obszary aktywności:

- Obszar bezpośrednich kompetencji władz samorządowych Powiatu.
- Obszar pośredniego oddziaływania władz samorządowych Powiatu, który wynika z faktu partycypacji w różnego rodzaju projektach. Zadaniem Powiatu i jednostek podległych będzie stymulowanie i sprzyjanie realizacji zadań przewidzianych w Strategii.
- Obszar pozostający poza zakresem kompetencyjnym Powiatu. Władze samorządowe mogą tu jedynie lobbować i oddziaływać na plany programowe, przedsięwzięcia i działania rządu polskiego oraz władz wojewódzkich.

Realizacja Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego uzależniona jest od możliwości finansowych jednostek samorządu terytorialnego w tym Powiatu Sandomierskiego oraz możliwości finansowych podmiotów gospodarczych działających na jego terenie. Ta część Strategii, na którą wpływ ma samorząd Powiatu będzie finansowana z budżetu powiatowego. Do realizacji Strategii wykorzystane zostaną również środki zewnętrzne z programów krajowych i zagranicznych. Fundusze pochodzące z budżetu powiatu wspomagać będą przede wszystkim istotne inwestycje z zakresu infrastruktury technicznej, usług społecznych i budowy kapitału ludzkiego. Możliwości inwestycyjne Powiatu zdecydowanie powiększą środki pozyskiwane z Unii Europejskiej. Głównym źródłem, do którego będzie możliwe aplikowanie o środki na współfinansowanie zadań jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego. Ze względu na specyfikę przyjętych celów, zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, przewiduje się następujący podział środków:

- 30 % Cel strategiczny 1 Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej;
- 15 % Cel strategiczny 2 Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu;
- 15 % Cel strategiczny 3 Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki;
- 15 % Cel strategiczny 4 Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu;
- 10 % Cel strategiczny 5 Koncentracja na rozwój obszarów wiejskich;
- 15 % Cel strategiczny 6 Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Ponieważ potencjał finansowy strony publicznej jest stosunkowo ograniczony, dlatego ważne znaczenie powinno przypaść partnerstwu publiczno - prywatnemu, gdzie sektor przedsiębiorstw jest efektywnie włączany w realizację najważniejszych projektów przyczyniających się do rozwoju Powiatu Sandomierskiego.

8.2 Monitoring

Dla prawidłowej realizacji Strategii prowadzony jest monitoring w zakresie realizacji poszczególnych celów. Monitorowanie Strategii prowadzone będzie przez Zarząd Powiatu w Sandomierzu. W szczególności do jego zadań należy:

- okresowe kontrolowanie postępu w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów, określonych w Strategii, na podstawie przedłożonych dokumentów;
- analizowanie rezultatów realizacji programu, w szczególności osiągnięcia celów operacyjnych wyznaczonych dla każdego celu strategicznego oraz wyników ocen (ewaluacji) związanych z monitorowaniem realizacji Planu Operacyjnego;
- analizowanie i zatwierdzanie wszelkich propozycji zmian treści Strategii oraz przedstawianie ich Radzie Powiatu.

Wśród źródeł danych wykorzystanych do monitoringu Strategii należy wymienić:

- informacje własne pozyskane od wydziałów Starostwa oraz jednostek organizacyjnych Powiatu;
- informacje uzyskiwane od jednostek publicznych działających na terenie Powiatu;
- dane statystyczne pozyskane z opracowań GUS;

Zadania przyjęte do realizacji w ramach niniejszego dokumentu będą monitorowane przez cały okres jego trwania. Na tej podstawie zostaną przedstawiane dane obrazujące postęp we wdrażaniu strategii, co umożliwi ocenę. Wskaźniki monitoringu będą zróżnicowane w zależności od poszczególnych celów i będą ściśle związane z zaplanowanymi zadaniami. W połowie okresu na jaki zostaje przyjęta Strategia będzie sporządzona jej ewaluacja. Wnioski i rekomendacje płynące z tych dokumentów będą stanowiły przesłankę do aktualizacji i wprowadzenia zmian do Strategii.

9. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

„Strategia Rozwoju Powiatu Sandomierskiego na lata 2014 – 2020” nie wymaga przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 z późn. zm.).

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Kielcach zgodnie z pismem SEV.9022.5.9.2014, po zapoznaniu się z wyznaczonymi w ramach projektu Strategii celami strategicznymi, operacyjnymi oraz zadaniami **uznał, iż w rozpatrywanym przypadku można odstąpić od przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** ze względu na to, iż realizacja przewidzianych działań nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko w zakresie zdrowia i życia ludzi.

Zgodnie z pismem nr WPN-II.410.9.2014.MO z dnia 21.02.2014 r. **Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu „Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego na lata 2014 - 2020”**. Biorąc pod uwagę duży stopień ogólności dokumentu będącego niewielką modyfikacją przyjętej już wcześniej Strategii, zdaniem RDOŚ w Kielcach projekt dokumentu nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w myśl przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013 r. 1235), co jest równoznaczne z brakiem konieczności opracowania prognozy oddziaływania na środowisko jego ustaleń.

Celem projektu „Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego na lata 2014 - 2020” jest rozpoznanie uwarunkowań rozwojowych Powiatu oraz uwzględniając oczekiwania mieszkańców, potencjalnych inwestorów i predyspozycje terenu, określenie kierunków rozwojowych Powiatu. Strategia przewiduje realizację pożądaných dla rozwoju Powiatu zadań w ramach wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych, jednocześnie charakteryzuje zadania służące rozwojowi, realizowane głównie przez Powiat, ale również przez inne jednostki. Każdy z celów operacyjnych uszczegółowiony został poprzez wskazanie zadań, których realizacja może przyczynić się do osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych. Podkreślenia wymaga fakt, że zadania wyznaczone w ramach każdego z celów określone są na tyle ogólnie, iż nie można jednoznacznie dokonać ich kwalifikacji zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2010 r. Nr 213, poz. 1397). Zadania wskazują jedynie obszary działań służących rozwojowi, a każde z nich będzie realizowane według odrębnego procesu inwestycyjnego, który będzie zgodny z wymogami proceduralnymi, w tym zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013 r. 1235). Zamierzenia Powiatu dotyczące realizacji inwestycji w zakresie modernizacji obiektów infrastruktury sportowej i oświatowej, budowy, rozbudowy i modernizacji innych obiektów użyteczności publicznej, oraz renowacji, rewitalizacji i konserwacji zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego z terenu powiatu sandomierskiego, będą każdorazowo wymagały przeprowadzenia procesu badań, na etapie którego określona zostanie potrzeba opracowywania oceny oddziaływania na środowisko. Podobnie jak planowane do realizacji zadania dotyczące rozwoju infrastruktury

komunikacyjnej na terenie powiatu. Trzeba zaznaczyć, że inwestycje te polegać będą w głównej mierze na przebudowie i modernizacji istniejącej sieci dróg powiatowych. Dodatkowo, szereg wyznaczonych zadań realizowanych będzie przez inne podmioty (samorząd województwa, samorządy gminne i ich jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, itp.), a Powiat może jedynie wspierać te podmioty, włączać się w ich realizację na zasadach partnerstwa, bądź też uczestniczyć w ich współfinansowaniu.

Planowane do realizacji zadania zlokalizowane są poza obszarami objętymi Europejską Siecią Natura 2000, oraz nie przecinają obszarów objętych prawną ochroną w myśl ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. 627).

UCHWAŁA NR XLIII/281/2014

Rady Powiatu w Sandomierzu

z dnia 25 czerwca 2014 r.

w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego na lata 2014 - 2020"